

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาคุณลักษณะความเป็นคนดีของนักเรียน ตามอัตลักษณ์ผู้เรียน โดยใช้กลยุทธ์ SUANCHON MODEL โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย ชลบุรี ปีการศึกษา 2560-2561 ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นคนดีตามอัตลักษณ์ผู้เรียน
 - 1.1 ความหมายของความเป็นคนดี
 - 1.2 ความหมายของอัตลักษณ์ผู้เรียน
 - 1.3 จุดเน้นความเป็นคนดี ตามอัตลักษณ์ผู้เรียน โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย
ชลบุรี
 - 1.4 แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะความเป็นคนดี
 - 1.5 แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นคนดีในสถานศึกษา
2. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารเชิงกลยุทธ์
 - 2.1 ความหมายของการบริหารเชิงกลยุทธ์
 - 2.2 ความสำคัญของการบริหารเชิงกลยุทธ์
 - 2.3 หลักการบริหารเชิงกลยุทธ์
 - 2.4 กระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์
3. แนวทางการพัฒนาความเป็นคนดีของนักเรียน ตามอัตลักษณ์ผู้เรียน โดยใช้กลยุทธ์ SUANCHON MODEL โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย ชลบุรีปีการศึกษา 2560-2561
4. ความพึงพอใจ
 - 4.1 ความหมายของความพึงพอใจ
 - 4.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ
 - 4.3 การวัดความพึงพอใจ
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 5.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นคนดี

1.1 ความหมายของความเป็นคนดี

คนดี คือ คนที่ดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ มีจิตใจดีงาม มีคุณธรรม จริยธรรม มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งทางด้านจิตใจ และพฤติกรรมที่แสดงออก เช่น มีวินัย เอื้อเฟื้อเกื้อกูลผู้อื่น มีเหตุผล รับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ซื่อสัตย์ พากเพียร ขยัน ประหยัด มีจิตสำนึกในประชาธิปไตยรักษาสิ่งแวดล้อม และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติสุข (<http://www.thailandsusu.com/webboard/index.php?topic=48490.0> สืบค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2559)

คนดี คือ คนที่มีนิสัยเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ยินดีในการให้ความช่วยเหลือผู้อื่น ไม่คิดเห็นแก่ตัว แต่เห็นแก่ประโยชน์และความสุขของส่วนรวมตลอดเวลา การได้คนดีมาทำงานคนหนึ่ง ต้องถือว่าเป็นผู้บริหารหรือผู้นำคนนั้น โชคดี และจะมีความสำเร็จระยะยาวในอนาคต ในขณะที่คนเก่งอาจจะเป็นคนไม่ดีก็ได้ และคนไม่ดีนั้นก็มิตีที่ที่จะทำให้ธุรกิจนั้นมีปัญหา เช่น ทำงานได้สักระยะหนึ่งก็อาจจะเอางาน ส่วนตัวมาทำ หรือทุจริตคดโกงบริษัท ทำให้บริษัทเกิดความเสียหาย (<http://www.Thaitrainingzone.com>. สืบค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2559)

คนดี คือ คนที่ประกอบกรรมดีทั้งกาย วาจา และใจ งดหรือละเว้น กรรมชั่วทั้งกาย วาจา และใจนอกจากนั้นยังประกอบด้วยการประพฤติตนอยู่ในศีลในธรรมรู้จักแบ่งปันสิ่งดีดีให้กับผู้อื่น และรู้จักเจริญสติเพื่อให้เกิดการพัฒนาจิตใจอย่างต่อเนื่องหรือที่เรียกว่าศีลทานและภาวนานั่นเอง (<http://oknation.nationtv.tv/blog/kritwat/2009/11/05/entry-1>. สืบค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2559)

บุญมี แทนแก้ว (2550 : 107) ได้ศึกษาเกี่ยวกับคนดี และสรุปไว้ว่า คนดี หมายถึง คนที่มีความนิยมไม่เจือปนด้วยความโลภ ความโกรธ และความหลงผิด หรือสิ่งที่กระทำลงไปแล้ว ตนเองไม่เดือดร้อนและเป็นประโยชน์

วารางคณา หุ่นสุวรรณ (2552:8) ได้ศึกษาเกี่ยวกับคนดี สรุปไว้ว่า คนดี หมายถึง การแสดงออกถึงคุณลักษณะของพลเมืองดี เช่น การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน มีความรับผิดชอบ และเสียสละ

จรินทร์ ผลนา (2558:13) ได้ศึกษาเกี่ยวกับคนดี สรุปไว้ว่า คนดี หมายถึง คนที่มีคุณธรรมจริยธรรม มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสังคม โดยแสดงออกทางพฤติกรรมที่เหมาะสมทั้งทางกาย วาจา ใจ

สรุป คนดี หมายถึง คนที่มีพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวก (ทำดี คิดดี พูดดี) ดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ มีจิตใจที่ดีงาม มีคุณธรรม จริยธรรม มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสังคม ไม่คิดเห็นแก่ตัว เห็นแก่ประโยชน์ และความสุขของส่วนรวม มีจิตสำนึกประชาธิปไตย และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติสุข

1.2 ความหมายของอัตลักษณ์

อัตลักษณ์ หมายถึงลักษณะของตนเอง เป็นศัพท์ที่คณะกรรมการบัญญัติศัพท์ของราชบัณฑิตยสถาน ได้บัญญัติให้ตรงกับคำ ภาษาอังกฤษว่า Character เป็นลักษณะเฉพาะของบุคคลซึ่งรวมสติปัญญา คุณธรรม จริยธรรม ความประพฤติที่แสดงออกเป็นลักษณะนิสัยของบุคคลนั้น <https://www.gotoknow.org/posts/450615> (สืบค้นเมื่อ 25 สิงหาคม 2560)

“อัตลักษณ์ (Identity)” หมายถึง ผลผลิตของผู้เรียนตามปรัชญา ปณิธาน พันธกิจ และวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสถานศึกษาที่ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษา และหน่วยงานต้นสังกัด http://www.eg.mahidol.ac.th/qa/index.php?option=com_ (สืบค้นเมื่อ 25 สิงหาคม 2560)

สายันท์ ไพรชาญจิตร และคณะ (2549 : 26) กล่าวว่าอัตลักษณ์หมายถึง ความพยายามในการสร้างความชอบธรรมให้สิทธิชุมชนบนพื้นฐานของความเป็นมนุษย์เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิทธิชุมชนตามความเชื่อในมิติของคุณค่าตามความเชื่อดั้งเดิมและคุณค่าที่มีการปรับเปลี่ยนผ่านกระบวนการผลิตความเชื่อเดิมมาใช้ในสถานการณ์ใหม่เพื่อจะตอบสนองและปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ใหม่ที่กำลังเผชิญหน้าอยู่ ในการปรับตัวนั้นชุมชนให้ความสำคัญกับการมองสิทธิชุมชนในมิติของอำนาจมากขึ้น เพราะการที่จะรู้ว่าชุมชนมีสิทธิอย่างไรนั้นซึ่งเป็นความพยายามที่จะบอกให้ผู้อื่นรู้ว่าชุมชนนั้นเป็นใคร ที่นำไปสู่การกำหนดความสัมพันธ์ กับชุมชนอื่นในสังคมได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น ดังนั้นเมื่อกลุ่มชนใดก็ตามที่รวมกันขึ้นเป็นชุมชน พวกเขาก็จะพยายามบอกกับคนอื่นว่าพวกเขามีตัวตนอยู่อย่างไรในสังคม อัตลักษณ์ของชุมชน ช่วยบ่งบอกถึงการดำรงอยู่ของความเป็นตัวตน และก็เป็นตัวตนของความเป็นมนุษย์อีกด้วย ดังนั้นจึงไม่น่าแปลกใจที่ชื่อเรียกขานของกลุ่มชนชาติต่างๆ มักจะมีนัยที่หมายถึงคนทั้งนั้นเช่นคำว่าชาวปกากะอญอชวามังมลาปริต่างก็มีความหมายบ่งบอกว่าฉันเป็นคน เพราะทุกกลุ่มต้องการบอกคนอื่นว่าฉันก็เป็นคนเหมือนกัน ดังนั้นเขามีสิทธิอันชอบธรรมในการใช้และจัดการทรัพยากร ตามภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สอดคล้องและเหมาะสมกับระบบนิเวศและสังคมที่พวกเขาอาศัยอยู่

ทวิชจวรพฤกษ์ (2551:210) กล่าวว่าอัตลักษณ์มีลักษณะเป็นกระบวนการสร้างสรรค์และคัดแปลงที่ไม่จบสิ้น และมีความหลากหลายแตกต่างกันไปในแต่ละช่วงเวลา สถานการณ์และพื้นที่การพัฒนาประเทศที่แท้จริงนั้น จะต้องเกิดจากการพัฒนาคน และการที่จะพัฒนาคนได้ก็จะต้องพัฒนาทางการศึกษา แต่เมื่อกล่าวถึงการพัฒนาทางการศึกษา สิ่งที่มีมักจะมุ่งก็คือความเก่ง ความสำเร็จ โดยไม่ได้เน้นที่คุณธรรม และความดี ดังนั้นการพัฒนาอย่างแท้จริง น่าจะเป็นการศึกษาที่ทำให้คนคิดได้ คิดเป็น และรู้จักการดำรงชีวิตด้วยความดีงาม อันจะก่อให้เกิดประโยชน์กับประเทศชาติ และเพื่อนมนุษย์คนอื่นๆ

จากที่กล่าวมาเกี่ยวกับ ความหมายของอัตลักษณ์สรุปได้ว่าอัตลักษณ์ หมายถึง ลักษณะเฉพาะความเป็นตัวตน ทั้งทางด้านพฤติกรรมที่แสดงออกสติปัญญา และคุณธรรม จริยธรรมที่ดั่งามของผู้เรียน หรือผลผลิตของผู้เรียนตามปรัชญา ปณิธาน พันธกิจ และวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสถานศึกษาที่ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษา และหน่วยงานต้นสังกัด

1.3 จุดเน้นความเป็นคนดี ตามอัตลักษณ์ผู้เรียน โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย ชลบุรี

อัตลักษณ์ (Identity) หมายถึง ผลผลิตของผู้เรียนตามปรัชญา ปณิธาน พันธกิจ และวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสถานศึกษาที่ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษา และหน่วยงานต้นสังกัด ของโรงเรียนในเครือ “สวนกุหลาบวิทยาลัย” และโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย ชลบุรี ได้กำหนดอัตลักษณ์ผู้เรียนไว้ดังนี้

“ลูกสวนชลเป็นคนดี รักเพื่อน นับถือพี่ เคารพครู กตัญญูพ่อแม่ ดูแลน้อง”

ลูกสวนชลเป็นคนดี:คนดี หมายถึง คนที่ดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ มีจิตใจที่ดั่งาม มีคุณธรรมและจริยธรรม มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสังคม ไม่เห็นแก่ตัว เห็นแก่ประโยชน์ และความสุขของส่วนรวม มีจิตสำนึกประชาธิปไตย และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างสันติ สุขตามตัวชีวิตที่โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย ชลบุรี กำหนด

รักเพื่อน : หมายถึง การแสดงออกด้านพฤติกรรมของเพื่อนนักเรียนสถาบัน “สวนกุหลาบวิทยาลัยชลบุรี” เพื่อนร่วมห้อง/ และหรือเพื่อนร่วมสถาบัน ทุกคนเป็นเพื่อนสนิทกัน มีความรักความห่วงใย ความผูกพัน ความรักใคร่ ชอบพอกัน มีการช่วยเหลือ แบ่งปัน และให้เกียรติซึ่งกันและกัน เพื่อให้เพื่อน ๆ ทุกคนมีความสุข ปลอดภัย และเป็นคนดีตามตัวบ่งชี้ที่โรงเรียนกำหนด

นับถือพี่ : หมายถึง การแสดงออกพฤติกรรมของนักเรียนรุ่นน้องต่อนักเรียนรุ่นพี่ ในสถาบัน “สวนกุหลาบวิทยาลัย ชลบุรี” โดยการให้ความสำคัญ และไม่ล่วงละเมิดโดยการแสดงอาการเคารพ/ นับถือเชื่อฟัง คำตักเตือน สั่งสอน ของรุ่นพี่ และไม่ล่วงละเมิดด้วยกาย วาจา และใจ ทั้งต่อหน้าและลับหลังรุ่นพี่หรือคนที่มีอายุคราวพี่ หรือมีศักดิ์เป็นพี่ เพื่อให้ทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ปลอดภัย และเป็นคนดีตามตัวบ่งชี้ที่โรงเรียนกำหนด

เคารพครู : หมายถึง การแสดงออกด้านพฤติกรรมของนักเรียน โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย ชลบุรี ที่สะท้อนให้เห็นว่านักเรียนให้เกียรติให้ความสำคัญ และไม่ล่วงละเมิดโดยการแสดงอาการเคารพนับถือ เชื่อฟัง คำสั่งสอน อบรม ของคุณครู ไม่ล่วงละเมิดคุณครูด้วยกาย วาจา ใจ ทั้งต่อหน้า และลับหลัง ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียนทุกคนของสถาบันแห่งนี้ อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ปลอดภัย และเป็นคนดีตามตัวบ่งชี้ที่โรงเรียนกำหนด

กัตถุญพ่อแม่ : หมายถึง การแสดงออกของนักเรียน โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย ชลบุรี ที่สะท้อนความรู้สึกสำนึกในบุญคุณ และการแสดงพฤติกรรมการตอบแทนพระคุณต่อบิดามารดา ทั้งต่อผู้มีพระคุณที่ทำประโยชน์ หรือความดีต่อตนเอง โดยการตอบแทน ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งของอาจเป็นการกระทำ หรือคำพูดก็ได้ แต่จะต้องอยู่บนหลักพื้นฐานของความถูกต้องดีงาม โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย ชลบุรี ได้กำหนดพฤติกรรมบ่งชี้ ด้านความกัตถุญของนักเรียนไว้ 4 ประการ ได้แก่

- 1) เคารพบิดา มารดา ญาติผู้ใหญ่ และครูอาจารย์
- 2) ปฏิบัติตนเป็นลูกที่ดีของบิดา มารดา และรักษาชื่อเสียงของวงศ์ตระกูล
- 3) เป็นศิษย์ที่ดีของครู
- 4) อ่อนน้อมถ่อมตนต่อบิดา มารดา ครู และผู้มีพระคุณ

คู่มือ : หมายถึง การแสดงออกด้านพฤติกรรมของนักเรียนรุ่นพี่ต่อนักเรียนรุ่นน้องในสถาบัน “สวนกุหลาบวิทยาลัย ชลบุรี” โดยการเอาใจใส่ ปกป้องรักษา ปกป้องคุ้มครอง ปกครอง และระแวดระวังน้อง หรือคนที่มีอายุน้อยกว่า หรืออายุคราวน้องในสถาบันแห่งนี้ให้มีความสุข ปลอดภัย และเป็นคนดีตามตัวบ่งชี้ที่โรงเรียนกำหนด

1.4 แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะความเป็นคนดี

1.4.1 แนวคิดคุณลักษณะความเป็นคนดี

แนวคิดคนดีของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ (อ้างอิงในนักปรัชญาชายขอบ. 2560 : 1)อธิบายว่า “คนดี” ต้องมีคุณลักษณะ 9 ประการ คือ

1. จงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์
2. ซื่อสัตย์สุจริต เสียสละและจงรักภักดี
3. คนที่เป็นผู้บังคับบัญชา ต้องทำตัวให้เป็นตัวอย่างกับผู้ใต้บังคับบัญชา คนเป็นนายคนต้องมีความเมตตา เป็นธรรม เป็นนายคนต้องมีแต่ให้ และรับได้อย่างเดียว คือ รับความทุกข์ ความลำบากยากแค้นของผู้อื่น มาแก้ไข
4. หาทางจัดความยากจน
5. ยึดถือ และปฏิบัติตามพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
6. ต้องทำงานให้คุ้มค่า คุ้มเวลาและคุ้มความเป็นคน ซึ่งตนใช้วิธีทำงานที่ยึดถือมา คือ สะดวก เรียบง่ายและประหยัด หากคนที่น่าไปใช้เชื่อว่าจะได้ประโยชน์

7. ดำรงวัฒนธรรมไทย เช่น วัฒนธรรมการเล่นท้องถิ่นของภาคใต้ กลาง อีสานเหนือ การพูดภาษาถิ่น โดยตนขอพูดตรงๆ ว่าไม่ควรจะห่อฝรั่ง ไม่ควรลอกเลียนฝรั่ง จนไม่เหลือความเป็นไทย

8. พวกเราที่เป็นผู้ใหญ่ ต้องถือว่าเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบที่ต้องดูแลเยาวชน เยาวชนให้เติบโตมาเป็นคนดีของชาติบ้านเมืองให้ได้

9. ต้องมีจริยธรรมและคุณธรรม

ประเวศ วะสี (2550 : 3-5) กล่าวถึงระบบการศึกษาที่คุณธรรมนำความรู้ว่า อุปสรรคของการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม คือระบบการศึกษาที่เอาวิชาเป็นตัวตั้ง เน้นว่าเรียนวิชาอะไร ได้ใช้ตารางอะไรสอบวิชาอะไร และสำเร็จวิชาอะไร เรื่องนี้ท่านเจ้าคุณพรหมคุณากรณ์พุดมา 20-30 ปีว่าเป็นการศึกษาแยกส่วน แยกการศึกษาจากชีวิตเด็กไม่อยากคุยกับพ่อแม่ปู่ย่า ตายาย มีความรู้ในตัวมาน่าจะเรียนรู้ วิจิตร ศรีสะอาน กล่าวไว้ว่า หากนำ จริยธรรมไปทำเป็นวิชา จริยธรรมก็จะไม่เกิด เพราะจริยธรรมไม่ใช่วิชา ท่านอาจารย์พุทธทาสจะย้ำว่า การเรียนรู้ที่สำคัญที่สุดคือการปฏิบัติและได้ผลจากการปฏิบัติที่เรียกว่า ปฏิเวธคือผลจากการปฏิบัติ (ประเวศ วะสี.2550 : 3-5)

วิจิตร ศรีสะอาน (2550) ได้กล่าวตอนหนึ่งในการประชุมและปาฐกถาพิเศษ เรื่องพลังเยาวชนเพื่อสร้างคุณธรรมว่า โรงเรียนแต่ละแห่งต้องสร้างวัฒนธรรมโรงเรียนที่เน้นคุณธรรม พื้นฐาน 8 ประการ ได้แก่ เก่งขัน ประหยัด ซื่อสัตย์ มีวินัย สุภาพ สะอาด สามัคคีและมีน้ำใจเพื่อให้ได้เด็กดีมีความรู้ อยู่ดี มีความสุข

ลักษณะของคนดี 15 ประการ (<http://www.healthcarethai.com/> สืบค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2559)

1. เป็นคน ไม่เพ่งโทษของผู้อื่น มีแต่ให้การแนะนำ เมื่อเขาขัดข้อง ให้การสนับสนุนเมื่อเขาเป็นคนดี และตั้งใจทำดีในทางใดทางหนึ่ง ด้วยความเต็มใจ (ไม่ใช่สักแต่พูดหรือชมด้วยลมปาก

2. เป็นคนไม่แสดงอาการขึ้น-ลง ในเมื่อชีวิตประสบความสุข หรือสมบัติภายนอกถึงความวิบัติ ทั้งไม่หลงระเหิรจนลืมตน ในเมื่อชีวิตเกิดเด่นขึ้นในหมู่ชน ในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง

3. เป็นคนสำรวมรักษาอินทรีย์ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ และจักไม่อาศัย รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส (สิ่งที่ถูกต้องกาย) แม้แต่ความนึกคิดแล้วแสดงพฤติกรรมใดๆ ที่ไม่เหมาะสมไม่ควรอันจักเป็นเหตุให้คนและผู้อื่นได้รับความมัวหมองและเดือดร้อน

4. เป็นคนมีศีลาจารวัตร ให้ตรงกับภาวะและเพศของตนอยู่ตลอดไป

5. เป็นคนละเว้นสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ ประกอบแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์ทั้งในทางอาชีพ คือ เศรษฐกิจ การเมือง ศีลธรรม

6. เป็นคนทำ พูด คิด อะไร ก็ทำอย่างผู้มีปัญญา หากจะแนะนำผู้อื่น ก็แนะนำ ให้เขาเกิดปัญญาให้คิดแสวงหาผลประโยชน์ทั้งปวง ในทางที่ชอบ

7. เป็นคนไม่ประกอบในทางที่มีโทษระของตน

8. เป็นคน ได้ทรัพย์มาด้วยบารมีและความสามารถแล้ว สงเคราะห์ญาติเป็นต้น ในรูปใดรูปหนึ่งที่จะก่อให้เกิดประโยชน์สุข

9. เป็นคนไม่สนทนากับบุรุษสตรีอื่น ซึ่งอยู่ในอาณัติและสิทธิอันชอบธรรม ของผู้อื่น เพราะความใคร่ในกาม ซึ่งเป็นการชอนและก่อมลทินโทษไว้ภายใน

10. เป็นคนมีกำลังบริวาร กำลังทรัพย์ กำลังปัญญาแล้ว ใช้สิ่งเหล่านั้นให้ สำเร็จประโยชน์แก่ตนและชนหมู่มาก

11. เป็นคนประกอบด้วย กรุณาใหญ่ในมนุษย์ที่พิจารณาด้วยปัญญาแล้ว เห็น ว่าควรจะให้ความกรุณาได้

12. เป็นคนเพิ่มพูนความรู้ ความฉลาด ความบริสุทธิ์ให้เกิดแก่ตนอยู่ ตลอดไป

13. เป็นคนรู้คุณค่าของสถานที่ สถาบัน ศิลปวิทยา และรู้คุณค่า คน ที่เคยให้ความ ครอบรู้ความสุขแก่ตนมาแล้วตอบแทนคุณค่า-คุณท่าน ในแนวที่บัณฑิตได้เคยปฏิบัติสืบๆ กันมา คือ ทำตนให้เป็นบุคคลหาได้ยากในโลกคนหนึ่งไว้เสมอ

14. เป็นคนใฝ่หาความสงบ และความพ้นทุกข์ ตลอดถึงความพ้นทุกข์ทางใจ ของตนเอง

15. เป็นคน ไม่เคารพบูชา ยกย่อง สรรเสริญ ผู้อื่น เพราะเห็นว่าเขามีทรัพย์ มียศ มีอำนาจ แต่เคารพบูชา ยกย่องเพราะเห็นว่าเขาเป็นคนประเสริฐกว่าตน มีคุณธรรมความดี และมีคุณแก่ ตน แม้ว่าเขาจะเป็นคนศึกษาน้อย ไม่มียศ เป็นคนจนก็ตามที่

ลักษณะของคนดี ที่น่ายกย่อง ทั้ง 15 ประการนี้มีในบุคคลใด ถือว่าเป็นมนุษย์ผู้ ทรงสิริมงคล ควรภาคภูมิใจและเป็นที่นิยมเคารพนับถือของผู้รู้เห็น สามารถไปรยปรายประโยชน์สุข แก่ผู้อื่นได้ดี ผลคือ ปราศจากทุกข์-โทษ-ภัย มีความเกษม และมีสุคติเป็นที่รองรับในเบื้องหน้า ตามกฎ ของธรรมชาติ ที่จะคลบันดาลให้แกสิ่งมีชีวิต

สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ (สท.) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้กำหนดคุณลักษณะของ คนดีศรีแผ่นดินไว้ 9 ประการ (http://khondeesurin.blogspot.com/2008/07/blog-post_23.html ตีพิมพ์ขึ้น เมื่อ 20 ธันวาคม 2559) ได้แก่

- 1) มีคุณธรรมและจริยธรรม
- 2) มีระเบียบวินัย
- 3) มีจิตสำนึกดี
- 4) รักการเรียนรู้
- 5) มีความรักผูกพัน เอื้ออาทร ห่วงใยกับบุคคลในครอบครัว
- 6) รักความเป็นไทย และวัฒนธรรมไทย
- 7) มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตดี
- 8) มีวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย
- 9) ไม่มั่วสุมอบายมุข

กรอบแนวทางเป้าประสงค์คุณลักษณะคนดี 9 ประการ และกรอบตัวชี้วัด

คุณลักษณะคนดี 38 ตัว ดังนี้

1. มีคุณธรรมและจริยธรรม

- 1.1 ปฏิบัติตามหลักศาสนาของตน
- 1.2 มีสัมมาคารวะ อ่อนน้อม ถ่อมตน
- 1.3 พุดจาสุภาพ อ่อนโยน ถูกต้องตามกาลเทศะ
- 1.4 มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
- 1.5 มีความเอื้ออาทรระหว่างครอบครัว ชุมชน สังคม
- 1.6 มีความกตัญญูกตเวที
- 1.7 มีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ครอบครัว สังคม และหน้าที่การงาน

2. มีระเบียบวินัย

- 2.1 ปฏิบัติตามกฎหมาย กฎระเบียบ กติกาของสังคม
- 2.2 ปฏิบัติตนตรงต่อเวลา
- 2.3 รู้จักการเข้าแถวตามลำดับในการเข้ารับบริการต่างๆ
- 2.4 รู้จักการวางแผน และปฏิบัติตามแผนได้สำเร็จ
- 2.5 สามารถควบคุมตนเองให้อยู่ในระบบ ระเบียบ หรือกฎเกณฑ์ที่กำหนด

3. มีจิตสำนึกดี

- 3.1 มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม
- 3.2 มีจิตสาธารณะ
- 3.3 มีน้ำใจเป็นนักกีฬา รู้แพ้ รู้ชนะ รู้อภัย
- 3.4 มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3.5 มีความขยัน มานะอดทน และอดทน

3.6 มีการประหยัดและอดออม

4. รักการเรียนรู้

4.1 เป็นผู้ใฝ่รู้ ใฝ่ศึกษา ค้นคว้าหาความรู้

4.2 มีการติดตามข้อมูลข่าวสารอย่างสม่ำเสมอ

4.3 สามารถนำความรู้มาพัฒนาตนเองได้อย่างเหมาะสม

5. มีความรัก ผูกพันอย่างใกล้ชิด สม่่าเสมอเอื้ออาทรห่วงใยกับบุคคลใน

ครอบครัว

5.1 มีการปรึกษาหารือหรือพูดคุยกับพ่อแม่หรือสมาชิกในครอบครัว

5.2 มีความรัก ความสามัคคี ประองคองกับสมาชิกในครอบครัว

6. รักความเป็นไทยและวัฒนธรรมไทย

6.1 สืบสานและเผยแพร่เอกลักษณ์ไทย

6.2 ปฏิบัติตามวัฒนธรรมและประเพณีไทย

6.3 วางตัวได้เหมาะสมกับกาลเทศะ

6.4 มีจิตใจรักความเป็นชาติไทย

7. มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตดี

7.1 มีลักษณะนิสัยการดูแลสุขภาพร่างกายให้สะอาดแข็งแรง

7.2 มีจิตใจที่ร่าเริง ยิ้มแย้ม แจ่มใส มองโลกในแง่ดี

7.3 มีความสามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้อย่างเหมาะสม

7.4 รู้จักหาความสุขให้แก่ตนเองได้อย่างเหมาะสม

8. มีวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย

8.1 เคารพในสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น

8.2 ใช้สิทธิในการเลือกตั้ง

9. ไม่มั่วสุมอบายมุข

9.1 ไม่ติดการพนัน

9.2 ไม่ยุ่งเกี่ยวกับสิ่งเสพติดและของมีนเมา

9.3 ไม่เที่ยวเตร่ยามวิกาล

9.4 ไม่มั่วสุมทางเพศ

สรุปแนวความคิดลักษณะของคนดี สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภทหลักๆ ได้แก่ ทำดี พูดดี และคิดดี คนดีจึงเป็นบุคคลที่เป็นประโยชน์ต่อทั้งตนเองและผู้อื่นซึ่งสอดคล้องกับคนดีตามจุดเน้น และอัตลักษณ์ผู้เรียนของโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย ชลบุรี “ลูกสวนชล เป็นคนดี รักเพื่อน นับถือพี่ เคารพครู กตัญญูพ่อแม่ ดูแลน้อง”

1.4.2 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของเพียเจท์

เพียเจท์ เป็นผู้ริเริ่มความคิดที่ว่า พัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์ย่อมขึ้นอยู่กับความฉลาดที่จะทำให้รับรู้กฎเกณฑ์และลักษณะต่างๆ ทางสังคม พัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลจึงขึ้นอยู่กับพัฒนาการทางสติปัญญาของบุคคลนั้นๆ เขาเชื่อว่าจริยธรรมเป็นกระบวนการที่ซับซ้อน (Complex Process) ระหว่างความรู้ ความรู้สึก และการสร้าง ในการศึกษาค้นคว้าเขาพบว่าเด็กจะพัฒนาการทางสติปัญญาได้ถึงขั้นสูงสุดเมื่ออายุประมาณ 8 – 10 ปี ดังนั้นพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กจะบรรลุถึงขั้นสูงสุดเมื่ออายุประมาณ 8 – 10 ปี เช่นกัน เพียเจท์ได้แบ่งขั้นการพัฒนาจริยธรรมของมนุษย์เป็น 3 ขั้น คือ

ขั้นที่ 1 ขั้นก่อนจริยธรรม เริ่มตั้งแต่เด็กแรกเกิดจนถึง 2 ขวบ ในขั้นนี้เด็กยังไม่มีความสามารถในการรับรู้สิ่งแวดล้อมอย่างละเอียด มีแต่ความต้องการทางกาย ซึ่งต้องการที่จะได้รับบำบัดโดยไม่คำนึงถึงกาลเทศะ เมื่อเด็กมีความสามารถในการพูดก็จะเริ่มเรียนรู้สภาพแวดล้อมและบทบาทของตนเองต่อบุคคลอื่น

ขั้นที่ 2 ขั้นปฏิบัติตามคำสั่ง เริ่มตั้งแต่อายุ 2 ถึง 8 ปี เด็กจะมีพัฒนาการในขั้นปฏิบัติตามคำสั่ง มีความเกรงกลัวผู้ใหญ่ และเห็นว่าคำสั่งของผู้ใหญ่คือสิ่งที่ตนต้องการทำตาม

ขั้นที่ 3 ขั้นยึดหลักแห่งตน เกิดจากการพัฒนาทางสติปัญญาและประสบการณ์ในการมีในกลุ่มเพื่อนเด็กด้วยกัน ความเกรงกลัวอำนาจภายนอกกลายเป็นหลักภายในจิตใจของเด็กเกี่ยวกับความยุติธรรม เมื่อเด็กพบว่ากฎเกณฑ์ทางศีลธรรมที่บ้าน ทางโรงเรียน และทางสังคมแตกต่างกัน เด็กจะตัดสินใจเลือกเกณฑ์เองโดยปรับเกณฑ์ทั้งหลายเข้าด้วยกัน (อ้างในดุงเดือน พันธุมนาวิน, 2550)

1.4.3 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก

โคลเบอร์ก (อ้างในดุงเดือน พันธุมนาวิน, 2524) ได้ศึกษาพัฒนาการทางจริยธรรมโดยศึกษาตามแนวทฤษฎีของเพียเจท์แล้วพบว่าพัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์ส่วนมากไม่ได้บรรลุถึงขั้นสูงสุดเมื่ออายุ 10 ปี แต่จะมีพัฒนาการอีกหลายขั้นตอนจากอายุ 11 ปี ถึง 25 ปี โคลเบอร์กเชื่อว่าการบรรลุจิตภาวะเชิงจริยธรรมของบุคคลนั้นจะแสดงออกทางการให้เหตุผลทางจริยธรรมซึ่งไม่ขึ้นอยู่กับเกณฑ์ของสังคมใดสังคมหนึ่ง เป็นเหตุผลที่ลึกซึ้งบริสุทธิ์ มีลักษณะเป็นสากล

กว้างขวาง มีหลักการไม่ขัดแย้ง ไม่เข้าข้างตนเอง และเป็นอุดมคติ โคลเบอร์กได้แบ่งพัฒนาการทางจริยธรรมเป็น 3 ระดับ

1. ระดับก่อนกฎเกณฑ์ (Preconventional Level) เป็นระดับที่บุคคลดำเนินตามบทบาทถูกต้องและไม่ถูกต้อง บุคคลจะสนองตอบกฎเกณฑ์โดยกระทำตามที่มีอำนาจเหนือตน และพิจารณาสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการถูกลงโทษหรือการได้รับรางวัล พัฒนาการระดับนี้แบ่งออกเป็น 2 ขั้น คือ

ขั้นที่ 1 ขั้นหลบหนีการลงโทษ (The Punishment and Obedience Orientation) ช่วงอายุ 2-7 ปี ในขั้นนี้จะใช้หลักการหลีกเลี่ยงมิให้ได้รับโทษในการกระทำ เด็กจะทำดีตามกฎเกณฑ์ของผู้มีอำนาจเหนือตน และอยู่ใต้อำนาจของผู้ใหญ่เพราะกลัวการถูกลงโทษ ถ้าถูกลงโทษในสิ่งที่กระทำเด็กจะไม่กระทำอีก แต่ถ้าไม่ได้รับการลงโทษในสิ่งที่กระทำเขาจะกระทำอีก

ขั้นที่ 2 ขั้นแสวงหารางวัล (The Instrumental Relativist Orientation) ช่วง 7-10 ปี ในขั้นนี้เด็กไม่ได้คิดว่ากฎระเบียบเป็นสิ่งที่แน่นอนตายตัว ถือความพอใจของตนเองเป็นหลักในการตัดสินใจกระทำตามใจตนเอง จะเห็นความสำคัญของการได้รางวัลหรือคำชมเชยซึ่งเป็นแรงจูงใจในการทำความดี

2. ระดับกฎเกณฑ์ (Conventional Level) เป็นระดับที่เด็กจะเห็นความสำคัญของหน้าที่ความรับผิดชอบของกลุ่มที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ เช่น ครอบครัว กลุ่มชนหรือชาติ เด็กจะสนับสนุนการกระทำและอ้างเหตุผลสนับสนุนตามสังคม รู้จักรักษากฎเกณฑ์ จะไม่ทำความผิดเพราะต้องการให้ผู้อื่นยอมรับ พัฒนาการระดับนี้แบ่งเป็น 2 ขั้น คือ

ขั้นที่ 1 ขั้นทำตามสิ่งที่คนอื่นเห็นว่าดี (The Interpersonal Concordance Orientation) ช่วงอายุ 10 - 13 ปี ในขั้นนี้เด็กเริ่มเข้าสู่วัยรุ่นซึ่งเข้าใจว่าสิ่งใดเป็นสิ่งที่คนดีควรกระทำ เด็กจะกระทำในสิ่งที่ตนเองคิดว่าคนอื่นจะเห็นด้วยและพอใจเพื่อให้เป็นที่ชื่นชมของเพื่อนฝูงเพราะต้องการยอมรับจากผู้อื่น

ขั้นที่ 2 ขั้นการกระทำตามหน้าที่และระเบียบทางสังคม (The law and order Orientation) ช่วงอายุ 13 - 16 ปี ขั้นนี้ความคิดขยายกว้างขึ้นครอบคลุมถึงระเบียบสังคมต่างๆ ไปบุคคลจะเข้าใจในกฎเกณฑ์ บรรทัดฐานของสังคม ตลอดจนบทบาทและหน้าที่ที่พึงปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของกลุ่มสังคมที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ เพื่อประโยชน์ต่อกลุ่มสังคมของตน

3. ระดับเหนือกฎเกณฑ์หรือระดับหลักการ (Postconventional Level) ระดับนี้บุคคลจะเข้าใจถึงค่านิยม คุณค่าทางจริยธรรม หลักเกณฑ์ที่นำไปใช้โดยพิจารณาถึงสภาพการณ์ที่แตกต่างกันออกไป พยายามเลียนแบบค่านิยมทางศีลธรรมจรรยาบรรณ ซึ่งเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางเหมาะสมและเที่ยงธรรม ระดับนี้แบ่งออกเป็น 2 ขั้นคือ

ขั้นที่ 1 ขั้นการมีเหตุผลและการเคารพตนเอง หรือขั้นทำตามสัญญา (The Social Contract Legalistic Orientation) ช่วงอายุ 16 ปีขึ้นไป ในช่วงนี้จะเห็นความสำคัญของคนหมู่มาก ความถูกต้องเป็นสิ่งที่จะต้องพิจารณาถึงค่านิยมเฉพาะตัวบุคคล โดยคำนึงถึงสภาพการณ์และกฎเกณฑ์ที่มีเหตุผลซึ่งได้รับการยอมรับจากคนส่วนใหญ่ มีทักษะต่อกฎเกณฑ์ในลักษณะที่ยืดหยุ่นได้ ถ้ามีเหตุผลที่เหมาะสมกว่า เคารพมติที่มาจากการลงความเห็นอย่างเป็นทางการโดย และมีข้อตกลงที่ยอมรับร่วมกัน บุคคลจะทำตามสัญญาที่ให้กับผู้อื่น คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพ และเห็นค่าแก่ประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ

ขั้นที่ 2 ขั้นทำตามหลักอุดมคติสากล (The Universal Ethical Principle orientation) เป็นขั้นในวัยผู้ใหญ่ บุคคลมีความคิดรวบยอดทางนามธรรมเกี่ยวกับการสากล ความถูกต้อง คือ ความสำนึกถึงคุณค่าของความถูกต้องตามหลักเกณฑ์ที่บุคคลนั้นได้พิจารณาโดยคำนึงถึงเหตุผลอย่างกว้างขวางตามหลักสากลของผู้ที่เจริญแล้ว คำนึงถึงประโยชน์ของมนุษยชน มีความเชื่อว่าทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกัน คุณธรรมในขั้นนี้จะเกิดขึ้นได้ในบุคคลที่มีความเจริญทางสติปัญญาในขั้นสูงมีความรู้และประสบการณ์กว้างขวาง

โคลเบอร์ก เชื่อว่าพัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลจะเป็นไปตามลำดับขั้นจากขั้นที่ 1 ไปจนถึงขั้นที่ 6 จะพัฒนาข้ามขั้นไม่ได้ เพราะการให้เหตุผลในขั้นที่สูงขึ้นได้นั้นจะต้องการความสามารถจากขั้นที่ต่ำกว่า และต่อมาเมื่อได้รับประสบการณ์ทางสังคมใหม่ๆ หรือเข้าใจประสบการณ์เก่าได้ดีขึ้น จึงเกิดการเปลี่ยนแปลงทางความคิดและเหตุผล ทำให้การให้เหตุผลในขั้นสูงมีมากขึ้นเหตุผลขั้นที่ต่ำกว่าก็จะถูกใช้น้อยลงและละทิ้งไปในที่สุด พัฒนาการทางจริยธรรมของแต่ละคนไม่จำเป็นต้องไปถึงขั้นสูงสุด อาจจะหยุดชะงักอยู่ในขั้นหนึ่งก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถทางสติปัญญาและประสบการณ์ทางสังคมของบุคคลนั้นๆ

1.4.4 ทฤษฎีทางด้านจิตพิสัยของแครธวอลและคณะ

แครธวอลบลูม และมาเซีย (Kratwohl, Bloom, & Masia) ได้ลำดับการเกิดลักษณะนิสัยของบุคคล เป็น 5 ขั้น ดังนี้ (อ้างถึงในกลุ่มส่งเสริมการเรียนการสอนและประเมินผล. 2548 : 4-6)

ขั้นที่ 1 ขั้นรับรู้ (receiving) เป็นการพัฒนาขั้นแรกสุด ขั้นนี้บุคคลจะมีความรู้สึกรับรู้ต่อสิ่งเร้าที่กระทบต่อประสาทสัมผัสของเขา ซึ่งแบ่งเป็น 3 ขั้นย่อย คือ

1. ขั้นรู้ตัว ได้แก่ การสังเกต รับรู้ความแตกต่างของสิ่งเร้า
2. ขั้นตั้งใจรับ ได้แก่ การมีความตั้งใจฝึกลำโพงต่อสิ่งเร้าเฉพาะอย่างเริ่มสะสม

ความรู้หรือประสบการณ์ในสิ่งเร้าเฉพาะอย่างนั้นแล้วจึงยอมรับ

3. ขั้นการเลือกสรรสิ่งที่รับรู้ ได้แก่ การเลือกรับเฉพาะอย่าง เช่น สนใจอ่านเฉพาะบางเรื่อง สนใจตอบคำถามเฉพาะบางคำถาม

ขั้นที่ 2 ขั้นตอบสนอง (responding)เป็นการพัฒนาการที่สูงขึ้นมาอีกขั้นหนึ่ง ในขั้นนี้บุคคลไม่เพียงรับรู้สิ่งเร้าเท่านั้น แต่จะมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งเร้า 3 ลักษณะ คือ

1. ขั้นเต็มใจตอบสนอง เป็นการยินยอมปฏิบัติตามหลักการหรือกฎเกณฑ์และยอมรับในสิ่งที่รับรู้มา
2. ขั้นตั้งใจตอบสนอง เป็นขั้นที่บุคคลเริ่มอาสาที่จะเข้าร่วมปฏิบัติการกับผู้อื่น และอาจมีการพยายามหลีกเลี่ยงไม่ปฏิบัติในสิ่งที่ขัดกับสิ่งที่ตนรับรู้มา
3. ขั้นพอใจตอบสนอง เป็นขั้นที่บุคคลจะเกิดความพึงพอใจ หรือไม่พอใจต่อพฤติกรรม หรือการแสดงออกของผู้อื่นที่สอดคล้องหรือขัดแย้งกับสิ่งที่รับรู้มา เป็นการเลือกตอบสนองต่อสิ่งเร้า

ขั้นที่ 3 ขั้นเห็นคุณค่า (valuing)เป็นขั้นที่บุคคลเริ่มเห็นคุณประโยชน์ของสิ่งที่รับรู้ และสิ่งที่ตอบสนองแล้ว เขาเริ่มยอมรับสิ่งที่เริ่มได้รับรู้มา สิ่งใดมีความหมายต่อเขาและสิ่งใดไม่มีค่า ไม่มีความหมายต่อเขา เขาจะแสดงออกด้วยพฤติกรรมต่างๆ ตามขั้นตอนการพัฒนาย่อย คือ

1. การยอมรับค่านิยม ได้แก่ พยายามเพิ่มพูนประสบการณ์ในสิ่งเร้าเหล่านั้น พยายามปฏิบัติตามบ่อยครั้งเข้า
2. การแสดงความนิยมตามค่านิยม ได้แก่ การเข้าช่วยเหลือสนับสนุน ร่วมมือในกิจกรรมที่ส่งเสริมที่เห็นด้วย
3. การเข้าร่วมงาน ได้แก่ การเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มที่เขาเห็นคุณค่า และปฏิเสธ คัดค้าน โต้แย้ง หรือขัดขวางการปฏิบัติหรือพฤติกรรมที่เขาไม่เห็นคุณค่า

ขั้นที่ 4 ขั้นจัดระบบ (organization)เมื่อบุคคลพัฒนาคุณลักษณะมาถึงขั้นนี้ เขาจะพยายามปรับตัวเองให้เข้ากับคุณลักษณะหรือพฤติกรรมที่เขายอมรับ และจะพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมที่เขาเห็นคุณค่าหลายๆ อย่างพร้อมๆ กันพยายามจัดลำดับค่านิยมเหล่านี้กับสิ่งต่างๆ ที่เขายอมรับนั้น ขั้นนี้ประกอบด้วยขั้นย่อย 2 ขั้น คือ

1. ขั้นสร้างความเข้าใจในค่านิยม เขาจะแสดงออกโดยการเข้าร่วม กลุ่มอภิปรายร่วมสร้างแนวคิด เปรียบเทียบพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมนั้นๆ
2. ขั้นสร้างระบบค่านิยม เขาจะพยายามชั่งน้ำหนักค่านิยมต่างๆ เขายอมรับจัดลำดับค่านิยมเหล่านั้น สร้างแผน สร้างกฎเกณฑ์ให้เขาสอดคล้องกับที่เขายอมรับ และระบบที่เขาสร้างขึ้น แล้วนำไปใช้กับตัวเองหรือพยายามชักชวนให้ผู้อื่นยอมรับระบบนั้น

ขั้นที่ 5 ขั้นเกิดกิจนิสัย (characterization) เป็นพัฒนาการที่ต่อจากขั้นจัดระบบซึ่งเป็นการเริ่มต้นของการวางตัว หรือการยอมรับสิ่งที่บุคคลเห็นคุณค่ามาเป็นมาเป็นลักษณะเฉพาะตัวดังกล่าวคือ เมื่อการจัดระบบสำหรับตัวเองเข้าสู่รูปเข้ารอยแล้ว บุคคลก็จะยึดถือระบบที่จัดนั้นเป็นของตนเอง แล้วปฏิบัติหรือยึดถือต่อไปจนเกิดเป็นการแสดงออกโดยอัตโนมัติ หมายความว่า เมื่อใดก็ตามที่เขาอยู่ในสถานการณ์ที่ต้องตอบสนองสิ่งเร้า เขาก็จะตอบสนองในรูปแบบที่คงเส้นคงวาจนจัดได้ว่าเป็นลักษณะประจำตัวของเขาในที่สุด ขั้นเกิดกิจนิสัยสามารถแบ่งเป็นขั้นย่อย 2 ขั้น คือ

1. ขั้นสร้างข้อสรุป ได้แก่ การพยายามปรับปรุงระบบจนอยู่ในขั้นสมบูรณ์ในตัว ตามแนวหรือระบบที่ตนเองต้องการ
2. ขั้นกิจนิสัย ได้แก่ การแสดงออกอย่างสม่ำเสมอจนได้รับการยอมรับจากหมู่คณะว่าเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของเขาซึ่งเป็นเครื่องแสดงถึงการเกิดคุณลักษณะเฉพาะนั้นๆ ของบุคคลแล้ว

1.4.5 ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมสำหรับคนไทย

ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม เป็นทฤษฎีที่เสนอจิตลักษณะ 8 ประการ ที่อาจเป็นสาเหตุของพฤติกรรมของคนดี คนเก่งและมีสุขของคนไทย (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2538 อ้างถึงใน ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม, 2552 : 19-20) ซึ่งแบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ราก ลำต้น และส่วนที่เป็นดอกและผลของต้นไม้

ส่วนแรก คือ ราก แทนจิตลักษณะพื้นฐานสำคัญ 3 ประการ ได้แก่

1. สุขภาพจิต หมายถึง ความวิตกกังวล ตื่นเต้น ไม่สบายใจของบุคคลอย่างเหมาะสมกับเหตุการณ์
2. ความเฉลียวฉลาดหรือสติปัญญา หมายถึง การรู้การคิดในขั้นรูปธรรมหลายด้านและการคิดในขั้นนามธรรม ซึ่งมีพื้นฐานมาจากทฤษฎีพัฒนาการทางการรู้การคิดของ Piaget
3. ประสบการณ์ทางสังคม หมายถึง การรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเราความเอื้ออาทรเห็นอก เห็นใจ และสามารถคาดหรือทำนายความรู้สึกของคนอื่น

ส่วนที่สองคือ ลำต้น เป็นผลจากจิตลักษณะพื้นฐานที่ราก ประกอบด้วยจิตลักษณะ 5 ประการ ได้แก่

1. ทักษะคติ ค่านิยม และคุณธรรมทักษะคติ หมายถึง การเห็นประโยชน์-โทษของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ค่านิยม หมายถึง สิ่งที่คุณส่วนใหญ่เห็นว่าสำคัญ คุณธรรม หมายถึง สิ่งที่คุณส่วนใหญ่เห็นว่าดีงามส่วนใหญ่มักจะเกี่ยวข้องกับหลักทางศาสนา เช่น ความกตัญญู ความเสียสละ ความซื่อสัตย์ ความพอใจ ไม่พอใจต่อสิ่งนั้น และพร้อมที่จะมีพฤติกรรมต่อสิ่งนั้น

2. เหตุผลเชิงจริยธรรม เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง เจตนาของการกระทำที่ทำให้ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัวหรือพวกพ้อง ซึ่งมีพื้นฐานมาจากทฤษฎีทางเหตุผลเชิงจริยธรรมของโคลเบอร์ก

3. ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน หมายถึง ความสามารถในการคาดการณ์ไกลว่าสิ่งที่กระทำลงไปในปัจจุบันจะส่งผลอย่างไร ในปริมาณเท่าใด ต่อใคร ตลอดจนสามารถในการอดได้ รอได้ สามารถอดเปรี้ยวไว้กินหวานได้

4. ความเชื่ออำนาจในตน ความเชื่ออำนาจในตน หมายถึง ความเชื่อว่าผลที่ได้รับอยู่เกิดจากการกระทำของตนเอง มิใช่เกิดจากโชคเคราะห์ ความบังเอิญ หรือการควบคุมของคนอื่น เป็นความรู้สึกในการทำนุได้ ควบคุมได้ของบุคคล

5. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หมายถึง ความมานะพยายามฝ่าฟันอุปสรรคในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยไม่ย่อท้อ

ส่วนที่สาม คือ ส่วนของดอกและผล เป็นส่วนของพฤติกรรมของคณดีและคนเก่งซึ่งแสดงพฤติกรรมการทำงานดี ละเว้นความชั่ว ซึ่งเป็นพฤติกรรมของคณดี และพฤติกรรมการทำงานอย่างขยันขันแข็งเพื่อส่วนรวมอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถแบ่งเป็น 2 ส่วนด้วยกัน (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2538 อ้างถึงในศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม.2551 : 20 - 21) คือ

1. พฤติกรรมของคณดี ประกอบไปด้วย 2 พฤติกรรมหลัก ได้แก่

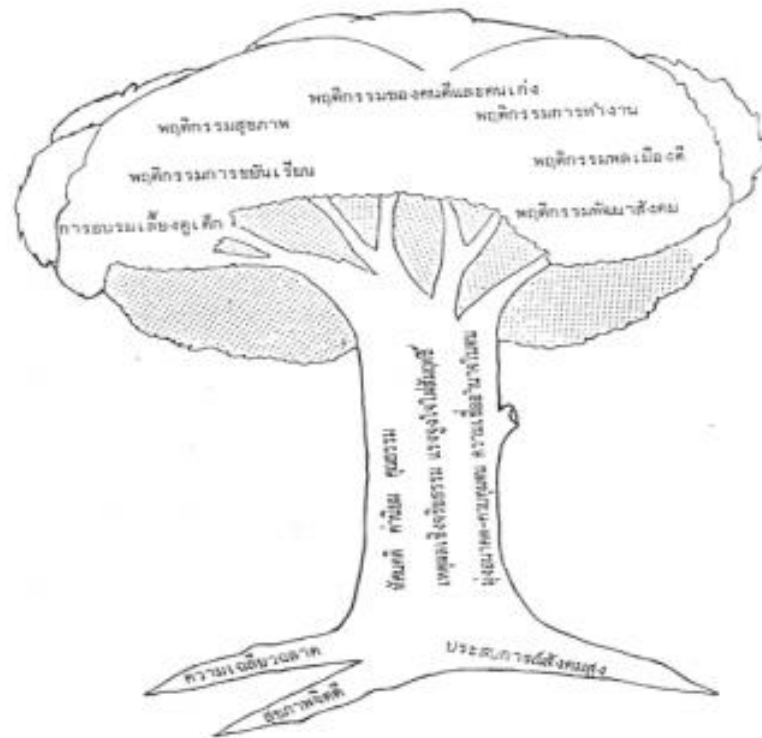
1.1 พฤติกรรมไม่เบียดเบียนตนเอง เป็นพฤติกรรมของบุคคลที่ไม่ทำร้ายหรือทำลายตนเอง เช่น การดูแลสุขภาพของตนเอง การบริโภคสิ่งที่มีประโยชน์ ไม่ดื่มเหล้า ไม่สูบบุหรี่ ไม่ติดยาเสพติด ไม่เล่นการพนัน เป็นต้น

1.2 พฤติกรรมไม่เบียดเบียนผู้อื่น เป็นพฤติกรรมที่ไม่ทำร้าย ทำลายหรือทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน เช่น พฤติกรรมสุภาพบุรุษ ไม่ก้าวร้าว ขับขี่รถอย่างมีมารยาท ซื่อสัตย์ เป็นต้น

2. พฤติกรรมของคณดีและเก่ง ประกอบไปด้วย 2 พฤติกรรมหลัก ได้แก่

2.1 พฤติกรรมรับผิดชอบ เช่น พฤติกรรมการทำงาน พฤติกรรมการปกครองของหัวหน้า และเคารพกฎหมาย เป็นต้น

2.2 พฤติกรรมพัฒนาเป็นการพัฒนาของผู้อื่นและสังคม เช่น ใฝ่รู้รักการอ่าน เป็นกัลยาณมิตร การอาสา ช่วยเหลือกิจกรรมต่างๆ ของสังคม เป็นต้น

ภาพประกอบที่ 1 ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมระบุจิตลักษณะ 8 ประการที่เป็นสาเหตุของพฤติกรรมของคนไทย

จากแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นคนดีข้างต้น สรุปได้ว่าการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นคนดี เป็นเรื่องของจิตใต้สำนึกซึ่งเด็กจะได้เรียนรู้มาตั้งแต่อายุ 2-3 ขวบ การพัฒนาการทางจริยธรรมและคุณลักษณะความเป็นคนดี เป็นผลมาจากการที่ตัวเด็กได้ร่วมคบหาสมาคมกับผู้อื่นมากกว่าที่จะเป็นผลโดยตรงจากการพัฒนาทางร่างกายและประสาท หรือเป็นผลมาจากการอบรมสั่งสอนของพ่อแม่ ครู และผู้ใหญ่ การฝึกหัดอบรมระเบียบวินัย และคุณลักษณะต่างๆ เป็นเพียงส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อมของเด็กที่เขาได้รับ เด็กจะรับเอาความเชื่อค่านิยมต่างๆเหล่านี้ได้ก็ต่อเมื่อเขาได้เกี่ยวข้องกับสิ่งนั้นๆ เด็กจะต้องฝึกหัดคิดพิจารณาไตร่ตรองสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการใช้สิทธิหน้าที่และการแลกเปลี่ยนกันและกัน

1.5 แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นคนดีในสถานศึกษา

1.5.1 การพัฒนาคุณลักษณะความเป็นคนดีตามแนวคิดของนักการศึกษา

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นคนดี นักการศึกษาได้เสนอแนวทางในการพัฒนาเยาวชนให้มีคุณลักษณะความเป็นคนดีไว้ สอดคล้องกัน ดังนี้

ศ.ดร.ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ (หนังสือพิมพ์บ้านเมือง. <http://www.ryt9.com/s/tpd/1777336> สืบค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2559) ผู้อำนวยการสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) หรือ สมศ. ได้กล่าวไว้ในงานประชุมวิชาการนานาชาติ "การประกันคุณภาพการศึกษา" ในหัวข้อ "การประเมินผู้เรียนเป็นคนดี" ว่า สมศ. หยิบยกประเด็นเรื่องความดีมาพิจารณาเป็นเรื่องแรกๆ ที่จะจัดทำตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมินผู้เรียนเป็นคนดีไว้ด้วย เพราะเล็งเห็นว่าความดีคือพื้นฐานสำคัญที่สุดที่จะสร้างคนเก่งที่สังคมต้องการมาพัฒนาประเทศ และเพื่อให้สามารถจดจำได้ง่าย จึงกำหนดคุณลักษณะคนดีอยู่ในกรอบคุณธรรม 9 ประการ คือ วินัย สติ กตัญญู เมตตา อุดม ซื่อสัตย์ ประหยัด ขยัน ไม่เห็นแก่ตัว ในสามรอบที่ผ่านมา สมศ. กำหนดตัวบ่งชี้หรือเกณฑ์การประเมินฯ ซึ่งจะยึดอนาคต ความเร่งด่วน และการตอบ โจทย์คุณภาพการศึกษา เกิดผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษา สถานศึกษาต่างๆ เพิ่มความสำคัญ เร่งดำเนินการและเกิดพลังขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษา กรอบคุณธรรม 9 ประการนี้เชื่อว่าจะส่งเสริมให้คุณลักษณะที่เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ และเป็นพลเมืองดีของประเทศ

ดร.ฉวีรัตน์ เกษตรสุนทร (หนังสือพิมพ์บ้านเมือง. <http://www.ryt9.com/s/tpd/1777336> สืบค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2559) ผู้ช่วยรัฐมนตรีประจำกระทรวงวัฒนธรรม และอดีตผู้อำนวยการศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน) กล่าวว่า การประเมินผู้เรียนเป็นคนดีมีความสำคัญ จำเป็นและสามารถประเมินได้ แต่ต้องกำหนดนิยามคุณลักษณะของความดีว่ามีอะไรบ้าง หากผู้เรียนมีความซื่อสัตย์สุจริต มีจิตสาธารณะ และมีความเป็นธรรมต่อสังคม มีความรับผิดชอบ ความเป็นอยู่อย่างพอเพียง แค่นี้ก็ถือว่าเป็นคนดีแล้ว การประเมินผู้เรียนเป็นคนดีทำได้ โดย 5 วิธี คือ 1.ประเมินจากคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ 2.ประเมินจากความประพฤติของผู้เรียน 3.ประเมินจากการทำงานของผู้เรียน 4.ประเมินจากการร่วมกิจกรรม คือการสอนให้เด็กทำงานเป็น 5.ประเมินจากการมีจิตอาสา การบำเพ็ญประโยชน์เพื่อผู้อื่น

ดร.อาจง ชุมสาย ณ อยุธยา (หนังสือพิมพ์บ้านเมือง. **ผิดพลาด! การอ้างอิงไฮเปอร์ลิงก์ไม่ถูกต้อง** สืบค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2559) ผู้บริหารโรงเรียนสัตยาไส จังหวัดลพบุรี เห็นพ้องต้องกันว่าเรื่องคุณธรรมเป็นสิ่งสำคัญ โดยกล่าวว่า การประเมินผู้เรียนเป็นคนดีนั้น จำเป็น และต้องทำ ซึ่งการสอนให้เด็กเป็นคนดี ไม่ใช่เรื่องยาก เป็นหลักการที่โรงเรียนสัตยาไสจัดการศึกษามาตั้งแต่ก่อตั้ง นักเรียนในโรงเรียนมีเกือบทุกศาสนา ทั้งเด็ก ครู ผู้ปกครองและผู้บริหาร ล้วน

มีความสุข โรงเรียนสอนเด็กเป็นคนดี โดยใช้คุณธรรม 5 ข้อ คือ 1. มีความรักความเมตตา คือ การสอนให้เด็กทำอะไรเพื่อส่วนรวมตลอดเวลา 2. ความประพฤติชอบ คือ สอนให้รู้ว่าเป็นเด็กต้องตั้งใจเรียนหนังสือ 3. ความสงบสุข คือ การให้เด็กสามารถอยู่ร่วมกับทุกคนได้อย่างมีความสุข 4. ความจริง คือ การสอนให้เด็กได้ค้นหาว่าความจริงคืออะไร เราคือใคร เรามาอยู่ในโลกนี้ทำไม 5. อหิงสา คือ ให้ใช้สันติวิธี ไม่ใช่กำลังโต้ตอบและแก้ปัญหาต่างๆ

รศ.ดร.อานนท์ เทียงตรง (หนังสือพิมพ์บ้านเมือง. <http://www.ryt9.com/s/tpd/1777336>สืบค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2559) กรรมการคณะกรรมการการอุดมศึกษา กล่าวว่า การจะเสริมสร้างให้ผู้เรียนเป็นคนดี จะต้องเห็นความสำคัญของครู มีคำกล่าวของครูอาวุโส กล่าวว่า "เด็กจะดี ครูต้องดีมาก่อน" ครูที่ดีมีคุณลักษณะ 4 ประการ คือ 1. เก่งวิชา (Know What to Teach) 2. เก่งสอน (Know How to Teach) 3. ปฏิบัติงานดีในหน้าที่ครู ด้วยจิตวิญญาณของความเป็นครู (Teacherhood) 4. เป็นพลเมือง (Manhood) ซึ่งการจัดทำกรอบมาตรฐานคุณวุฒิในระดับอุดมศึกษา (TQF) เป็นแนวทางพัฒนาไปสู่ความเป็นคนดี กำหนดให้บัณฑิตต้องมีคุณลักษณะ 5 ด้าน คือ 1. ด้านคุณธรรม จริยธรรม 2. ด้านความรู้ 3. ด้านทักษะปัญญา 4. ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ 5. ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

จากการศึกษาข้างต้น สรุปได้ว่า แนวทางการเสริมสร้างคุณลักษณะของการเป็นคนดีของนักการศึกษาจะต้องเริ่มต้นจากคุณธรรมเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นฐานก่อน จึงจะต่อยอดขยายไปสู่คุณธรรมเรื่องอื่นๆ เช่น เริ่มต้นจากความกตัญญู จะนำสู่เรื่องของการประหยัด อดทน เมตตา ไม่เห็นแก่ตัว เป็นต้น คุณธรรมอาจเหมือนหรือต่างกันขึ้นกับบริบทของชุมชน สังคม และกาลเวลา หากชุมชน สังคม ต้องการเห็นเยาวชนไทยมีคุณธรรมที่ดี จะต้องกำหนดเป็นแผนแนวทางการพัฒนาในระยะสั้น และระยะยาวที่ชัดเจน ติดตาม ประเมินผล ดังความสำเร็จของการจัดการศึกษาในหลายประเทศอย่างมาเลเซีย หรือสิงคโปร์ มีแผนเรื่องคุณธรรม จริยธรรมแห่งชาติ โดยไม่ให้โรงเรียนเป็นผู้รับผิดชอบเด็กฝ่ายเดียว แต่จะต้องมีส่วนร่วมกันของ 4 ส่วน คือ ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน/สังคม และศาสนา

1.5.2 การพัฒนาคุณลักษณะความเป็นคนดีตามนโยบายเร่งรัดปฏิรูปการศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กล่าวไว้ใน มาตราที่ 22 24 และ 26 เกี่ยวกับการจัดการศึกษาสรุปได้ว่า ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้และคุณธรรม การจัดการกระบวนการเรียนรู้ต้องบูรณาการความรู้ด้านต่างๆ เช่น ความรู้เกี่ยวกับตนเอง ทักษะทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทยทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข โดยต้องผสมผสานสาระความรู้เหล่านั้นให้ได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะ

อันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชาและให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียน โดยพิจารณาพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรม การเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบ ควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอน ตามความเหมาะสมในแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา (สำนักนายกรัฐมนตรี.2545 : 13-15)

ดังนั้น กระทรวงศึกษาธิการจึงมีนโยบายปฏิรูปการศึกษาโดยยึดคุณธรรมนำความรู้ มุ่งมั่นขยายโอกาสทางการศึกษา ให้เยาวชนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างกว้างขวางและทั่วถึง โดยคำนึงถึงการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ครอบคลุมทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา นอกเหนือจากการยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา นอกจากนี้ยังได้ส่งเสริมและสร้างความตระหนักให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกในคุณค่าปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ความสมานฉันท์ สันติวิธี และวิถีประชาธิปไตย และเพื่อให้การพัฒนาและการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นไปตามนโยบายดังกล่าว และสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ หลักการและจุดหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สถานศึกษาจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน เพื่อเป็นข้อมูลในการประเมินการเลื่อนชั้นเรียนและจบการศึกษาระดับต่างๆ โดยยึดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ 8 ประการ ได้แก่ (1) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ (2) ซื่อสัตย์สุจริต (3) มีวินัย (4) ใฝ่เรียนรู้ (5) อยู่อย่างพอเพียง (6) มุ่งมั่นในการทำงาน (7) รักความเป็นไทย (8) มีจิตสาธารณะ

1.3.2.1 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ (คนดี) ตามกรอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ หมายถึง ลักษณะที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน อันเป็นคุณลักษณะที่สังคมต้องการในด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม จิตสำนึก สามารถอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างมีความสุข ทั้งในฐานะพลเมืองไทยและพลโลก (กลุ่มส่งเสริมการเรียนการสอน และประเมินผล สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. 2548 : 2)

การนำคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทั้ง 8 ประการดังกล่าว ไปพัฒนาผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลนั้น สถานศึกษาต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์อย่างชัดเจน โดยพิจารณาจาก นิยาม ตัวชี้วัดพฤติกรรมบ่งชี้ และเกณฑ์การให้คะแนนของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ข้อที่ 1 รักษา ศาสน์ กษัตริย์

นิยาม

รักษา ศาสน์ กษัตริย์ หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการเป็นพลเมืองดีของชาติ ชำรงไว้ซึ่งความเป็นชาติไทย ศรัทธา ยึดมั่นในศาสนา และเคารพเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์

ผู้รักษา ศาสน์ กษัตริย์คือ ผู้ที่มีลักษณะซึ่งแสดงออกถึงการเป็นพลเมืองดีของชาติ มีความสามัคคีปรองดอง ภูมิใจ เชิดชูความเป็นชาติไทย ปฏิบัติตนตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ และแสดงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์

ตัวชี้วัด

- 1.1 เป็นพลเมืองดีของชาติ
- 1.2 ชำรงไว้ซึ่งความเป็นชาติไทย
- 1.3 ศรัทธา ยึดมั่นและปฏิบัติตนตามหลักศาสนา
- 1.4 เคารพเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์

ตาราง 1 รายละเอียดของตัวชี้วัดและพฤติกรรมบ่งชี้ ข้อที่ 1 รักษา ศาสน์ กษัตริย์

ตัวชี้วัด	พฤติกรรมบ่งชี้
1.1 เป็นพลเมืองดีของชาติ	1.1.1 ยืนตรงเคารพธงชาติ ร้องเพลงชาติ และอธิบายความหมายของเพลงชาติได้ถูกต้อง 1.1.2 ปฏิบัติตนตามสิทธิและหน้าที่พลเมืองดีของชาติ 1.1.3 มีความสามัคคี ปรองดอง
1.2 ชำรงไว้ซึ่งความเป็นชาติไทย	1.2.1 เข้าร่วม ส่งเสริม สนับสนุนกิจกรรมที่สร้างความสามัคคีปรองดองที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชนและสังคม 1.2.2 หวงแหน ปกป้อง ขกย่องความเป็นชาติไทย
1.3 ศรัทธา ยึดมั่นและปฏิบัติตนตามหลักของศาสนา	1.3.1 เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาที่ตนนับถือ 1.3.2 ปฏิบัติตนตามหลักของศาสนาที่ตนนับถือ 1.3.3 เป็นแบบอย่างที่ดีของศาสนิกชน
1.4 เคารพเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์	1.4.1 เข้าร่วมและมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ 1.4.2 แสดงความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระมหากษัตริย์ 1.4.3 แสดงออกซึ่งความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์

ข้อที่ 2 ซื่อสัตย์สุจริต

นิยาม

ซื่อสัตย์สุจริต หมายถึงคุณลักษณะที่แสดงออกถึงการยึดมั่นในความถูกต้องประพฤติ ตรงตามความเป็นจริงต่อตนเองและผู้อื่นทั้งทางกาย วาจา ใจ

ผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริต คือผู้ที่ประพฤติตรงตามความเป็นจริงทั้งทางกาย วาจา ใจ และยึดหลักความจริง ความถูกต้องในการดำเนินชีวิต มีความละเอียดและเกรงกลัวต่อการกระทำผิด

ตัวชี้วัด

2.1 ประพฤติตรงตามความเป็นจริงต่อตนเองทั้งทางกาย วาจา ใจ

2.2 ประพฤติตรงตามความเป็นจริงต่อผู้อื่นทั้งทางกาย วาจา ใจ

ตาราง 2 รายละเอียดของตัวชี้วัดและพฤติกรรมบ่งชี้ ข้อที่ 2 ซื่อสัตย์สุจริต

ตัวชี้วัด	พฤติกรรมบ่งชี้
2.1 ประพฤติตรงตามความเป็นจริงต่อตนเองทั้งทางกาย วาจา ใจ	2.1.1 ให้ข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นจริง
	2.1.2 ปฏิบัติตนโดยคำนึงถึงความถูกต้องละเอียดและเกรงกลัวต่อการกระทำผิด
	2.1.3 ปฏิบัติตามคำมั่นสัญญา
2.2 ประพฤติตรงตามความเป็นจริงต่อผู้อื่นทั้งทางกาย วาจา ใจ	2.2.1 ไม่ถือเอาสิ่งของหรือผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง
	2.2.2 ปฏิบัติตนต่อผู้อื่นด้วยความซื่อตรง
	2.2.3 ไม่หาประโยชน์ในทางที่ไม่ถูกต้อง

ข้อที่ 3 มีวินัย

นิยาม

มีวินัย หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการยึดมั่นในข้อตกลง กฎเกณฑ์ และระเบียบข้อบังคับของครอบครัว โรงเรียน และสังคม

ผู้ที่มีวินัย คือ ผู้ที่ปฏิบัติตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับของครอบครัว โรงเรียน และสังคมเป็นปกติวิสัย ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น

ตัวชี้วัด

3.1 ปฏิบัติตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบข้อบังคับของครอบครัว โรงเรียน และสังคม

ตาราง 3 รายละเอียดของตัวชี้วัดและพฤติกรรมบ่งชี้ ข้อที่ 3 มีวินัย

ตัวชี้วัด	พฤติกรรมบ่งชี้
3.1 ปฏิบัติตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับ ของ ครอบครัวยุโรป โรงเรียน และสังคม	3.1.1 ปฏิบัติตน ตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับ ของครอบครัว โรงเรียนและสังคม ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น 3.1.2 ตรงต่อเวลาในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตประจำวัน และรับผิดชอบในการทำงาน

ข้อที่ 4 ใฝ่เรียนรู้

นิยาม

ใฝ่เรียนรู้ หมายถึงคุณลักษณะที่แสดงออกถึงความตั้งใจ เพียรพยายามในการเรียน แสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน

ผู้ที่ใฝ่เรียนรู้ คือ ผู้ที่มีลักษณะซึ่งแสดงออกถึงความตั้งใจ เพียรพยายามในการเรียนและเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ แสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ ด้วยการเลือกใช้สื่ออย่างเหมาะสม บันทึกความรู้ วิเคราะห์ สรุปเป็นองค์ความรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถ่ายทอด เผยแพร่ และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

ตัวชี้วัด

4.1 ตั้งใจ เพียรพยายามในการเรียนและเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้

4.2 แสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนด้วยการเลือกใช้สื่ออย่างเหมาะสม สรุปเป็นองค์ความรู้ และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

ตาราง 4 รายละเอียดของตัวชี้วัดและพฤติกรรมบ่งชี้ข้อที่ 4 ใฝ่เรียนรู้

ตัวชี้วัด	พฤติกรรมบ่งชี้
4.1 ตั้งใจ เพียรพยายามในการเรียนและเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้	4.1.1 ตั้งใจเรียน 4.1.2 เอาใจใส่และมีความเพียรพยายามในการเรียนรู้ 4.1.3 สนใจเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ
4.2 แสวงหาความรู้จากทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ด้วยการเลือกใช้สื่ออย่างเหมาะสม สรุปลงเป็นองค์ความรู้และสามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้	4.2.1 ศึกษา ค้นคว้าหาความรู้จากหนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยีต่างๆ แหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน และเลือกใช้สื่อได้อย่างเหมาะสม 4.2.2 บันทึกความรู้ วิเคราะห์ตรวจสอบ จากสิ่งที่เรียนรู้สรุปเป็นองค์ความรู้ 4.2.3 แลกเปลี่ยนความรู้ ด้วยวิธีการต่างๆ และนำไปใช้ในชีวิตรประจำวัน

ข้อที่ 5 อยู่อย่างพอเพียง

นิยาม

อยู่อย่างพอเพียง หมายถึงคุณลักษณะที่แสดงออกถึงการดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผล รอบคอบ มีคุณธรรม มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และปรับตัวเพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ผู้ที่อยู่อย่างพอเพียง คือ ผู้ที่ดำเนินชีวิตอย่างประมาณตน มีเหตุผล รอบคอบ ระมัดระวัง อยู่ร่วมกับผู้อื่นด้วยความรับผิดชอบ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น เห็นคุณค่าของทรัพยากรต่างๆ มีการวางแผนป้องกันความเสี่ยงและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

ตัวชี้วัด

- 5.1. ดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผล รอบคอบ มีคุณธรรม
- 5.2. มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ปรับตัวเพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ตาราง 5 รายละเอียดของตัวชี้วัดและพฤติกรรมบ่งชี้ ข้อที่ 5 อยู่อย่างพอเพียง

ตัวชี้วัด	พฤติกรรมบ่งชี้
5.1 ดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผล รอบคอบ มีคุณธรรม	5.1.1 ใช้ทรัพย์สินของตนเอง เช่น เงิน สิ่งของ เครื่องใช้ ฯลฯ อย่างประหยัด คุ่มค่าและเก็บรักษาดูแลอย่างดีรวมทั้งการใช้เวลาอย่างเหมาะสม 5.1.2 ใช้ทรัพยากรของส่วนรวมอย่างประหยัด คุ่มค่าและเก็บรักษาดูแลอย่างดี 5.1.3 ปฏิบัติตนและตัดสินใจด้วยความรอบคอบ มีเหตุผล 5.1.4 ไม่เอาเปรียบผู้อื่นและไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน พร้อมให้อภัยเมื่อผู้อื่นกระทำผิดพลาด
5.2 มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีปรับตัวเพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข	5.2.1 วางแผนการเรียน การทำงานและการใช้ชีวิตประจำวันบนพื้นฐานของความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร 5.2.2 รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม ยอมรับและปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

ข้อที่ 6 มุ่งมั่นในการทำงาน

นิยาม

มุ่งมั่นในการทำงาน หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงความตั้งใจ และรับผิดชอบในการทำหน้าที่การทำงาน ด้วยความเพียรพยายาม อดทน เพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมาย ผู้ที่มุ่งมั่นในการทำงาน คือ ผู้ที่มีลักษณะซึ่งแสดงออกถึงความตั้งใจ ปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความเพียรพยายาม พุ้มเทกำลังกาย กำลังใจ ในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ให้สำเร็จลุล่วง ตามเป้าหมายที่กำหนดด้วยความรับผิดชอบ และมีความภาคภูมิใจในผลงาน

ตัวชี้วัด

6.1 ตั้งใจและรับผิดชอบในหน้าที่การทำงาน

6.2 ทำงานด้วยความเพียรพยายาม และ อดทนเพื่อให้งานสำเร็จตาม

เป้าหมาย

ตาราง 6 รายละเอียดของตัวชี้วัดและพฤติกรรมบ่งชี้ ข้อที่ 6 มุ่งมั่นในการทำงาน

ตัวชี้วัด	พฤติกรรมบ่งชี้
6.1 ตั้งใจและรับผิดชอบ ในการปฏิบัติหน้าที่ การงาน	6.1.1 เอาใจใส่ต่อการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย 6.1.2 ตั้งใจและรับผิดชอบในการทำงานให้สำเร็จ 6.1.3 ปรับปรุงและพัฒนาการทำงานด้วยตนเอง
6.2 ทำงานด้วยความเพียร พยายาม และ อุตุน เพื่อให้งานสำเร็จตาม เป้าหมาย	6.2.1 ทุ่มเททำงาน อุตุน ไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรคในการ ทำงาน 6.2.2 พยายามแก้ปัญหาและอุปสรรคในการทำงานให้สำเร็จ 6.2.3 ชื่นชมผลงานด้วยความภาคภูมิใจ

ข้อที่ 7 รักความเป็นไทย

นิยาม

รักความเป็นไทยหมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงความภาคภูมิใจ เห็นคุณค่าร่วมอนุรักษ์ สืบทอดภูมิปัญญาไทย ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรม ใช้ภาษาไทยในการสื่อสารได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

ผู้ที่รักความเป็นไทยคือ ผู้ที่มีความภาคภูมิใจ เห็นคุณค่า ชื่นชม มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ สืบทอด เผยแพร่ภูมิปัญญาไทย ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรมไทย มีความกตัญญูกตเวที ใช้ภาษาไทยในการสื่อสารอย่างถูกต้องเหมาะสม

ตัวชี้วัด

7.1 ภาคภูมิใจในขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะ วัฒนธรรมไทยและมีความกตัญญูกตเวที

7.2 เห็นคุณค่าและใช้ภาษาไทยในการสื่อสารได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

7.3 อนุรักษ์ และสืบทอดภูมิปัญญาไทย

ตาราง 7 รายละเอียดของตัวชี้วัดและพฤติกรรมบ่งชี้ ข้อที่ 7 รักความเป็นไทย

ตัวชี้วัด	พฤติกรรมบ่งชี้
7.1 ภาคภูมิใจใน ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปะ วัฒนธรรมไทย และมี ความกตัญญู กตเวที	7.1.1 แต่งกายและมีมารยาทงดงามแบบไทย มีสัมมาคารวะ กตัญญู กตเวที ต่อผู้มีพระคุณ 7.1.2 ร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณี ศิลปะและ วัฒนธรรมไทย 7.1.3 ชักชวน แนะนำให้ผู้อื่นปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรมไทย
7.2 เห็นคุณค่าและ ใช้ภาษาไทย ในการสื่อสารได้ อย่างถูกต้อง เหมาะสม	7.2.1 ใช้ภาษาไทยและเลขไทยในการสื่อสารได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม 7.2.2 ชักชวน แนะนำ ให้ผู้อื่นเห็นคุณค่าของการใช้ภาษาไทยที่ ถูกต้อง
7.3 อนุรักษ์ สืบทอด ภูมิปัญญาไทย	7.3.1 นำภูมิปัญญาไทยมาใช้ให้เหมาะสมในวิถีชีวิต 7.3.2 ร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาไทย 7.3.3 แนะนำ มีส่วนร่วมในการสืบทอดภูมิปัญญาไทย

ข้อที่ 8 มีจิตสาธารณะ

นิยาม

มีจิตสาธารณะหมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่น ชุมชน และสังคม ด้วยความเต็มใจ กระตือรือร้น โดยไม่หวังผลตอบแทน

ผู้ที่มีจิตสาธารณะ คือ ผู้ที่มีลักษณะเป็นผู้ให้และช่วยเหลือผู้อื่น แบ่งปันความสุขส่วนตนเพื่อทำประโยชน์แก่ส่วนรวม เข้าใจ เห็นใจผู้ที่มีความเดือดร้อน อาสาช่วยเหลือสังคม อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ด้วยร่างกาย สติปัญญา ลงมือปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหา หรือร่วมสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามให้เกิดในชุมชน โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน

ตัวชี้วัด

8.1 ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทน

8.2 เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชน และสังคม

ตาราง 8 รายละเอียดของตัวชี้วัดและพฤติกรรมบ่งชี้ข้อที่ 8 มีจิตสาธารณะ

ตัวชี้วัด	พฤติกรรมบ่งชี้
8.1 ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทน	8.1.1 ช่วยพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูทำงานด้วยความเต็มใจ 8.1.2 อาสาทำงานให้ผู้อื่นด้วยกำลังกาย กำลังใจและกำลังสติปัญญาโดยไม่หวังผลตอบแทน 8.1.3 แบ่งปันสิ่งของ ทรัพย์สินและอื่นๆ และช่วยแก้ปัญหาหรือสร้างความสุขให้กับผู้อื่น
8.2 เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชน และสังคม	8.2.1 ดูแล รักษาสาธารณสมบัติและสิ่งแวดล้อมด้วยความเต็มใจ 8.2.2 เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชนและสังคม 8.2.3 เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาหรือร่วมสร้างสิ่งที่ดีงามของส่วนรวม ตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นด้วยความกระตือรือร้น

กล่าวโดยสรุปได้ว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นคุณลักษณะภายในของบุคคลซึ่งเกี่ยวข้องกับสังคม อารมณ์ ความรู้สึก ที่มีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมตามที่สังคมต้องการ ประกอบด้วย คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม ซึ่งเกิดจากการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ รวมทั้งการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โครงการ/กิจกรรมอื่น ๆ ที่สถานศึกษาจัดขึ้นการนำคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทั้ง 8 ประการ ไปพัฒนาคุณภาพผู้เรียนนั้น สถานศึกษาและครูผู้สอนควรมีความเข้าใจในความหมาย ศึกษาวิเคราะห์ตัวชี้วัดและพฤติกรรมบ่งชี้ของคุณลักษณะในแต่ละข้อให้เข้าใจอย่างชัดเจน เพื่อนำข้อมูลต่างๆ ไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนสร้างกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างและพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ดังกล่าว โดยเลือกและปรับใช้ได้ตามความเหมาะสมของบริบทของแต่ละสถานศึกษา ตามเจตนาของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551

1.3.2.2 การส่งเสริมค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ

การสร้างค่านิยมหลักของคนไทย ตามนโยบายของคณะกรรมการการศึกษาสงบแห่งชาติ (คสช.) เพื่อสร้างสรรค์ประเทศไทยให้เข้มแข็ง โดยต้องสร้างคนในชาติ ให้มีค่านิยมไทย 12 ประการ (อาทร จันทวิมล . 2557: http://www.mnre.go.th/ewt_news.php?nid=3230สืบค้นเมื่อ 25 มีนาคม 2559)

1. มีความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

1.1 เป็นพลเมืองดีของชาติ พฤติกรรมบ่งชี้ เช่น ยืนตรงเคารพธงชาติ ร้องเพลงชาติและอธิบายความหมายของเพลงชาติได้ถูกต้อง

1.2 ชำรงไว้ซึ่งความเป็นไทย พฤติกรรมบ่งชี้ เช่น เข้าร่วมส่งเสริม สนับสนุนกิจกรรมที่สร้างความสามัคคี ประรองคองที่เป็นประโยชน์ต่อ โรงเรียน ชุมชนและสังคม

1.3 ศรัทธา ยึดมั่น ปฏิบัติตนตามหลักของศาสนา พฤติกรรมบ่งชี้ เช่น เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาที่ตนเองนับถือ (ศาสนาพุทธ) และปฏิบัติตนตามหลักของศาสนาที่ตนนับถือ

1.4 เคารพเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ พฤติกรรมบ่งชี้ เช่น มีส่วนร่วมหรือจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์

2. มีความซื่อสัตย์สุจริต

2.1 ประพฤติตรงตามความเป็นจริงต่อตนเองทั้งท่ายกาย วาจา ใจ พฤติกรรมบ่งชี้ เช่น ให้ข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นจริงปราศจากความลำเอียง และปฏิบัติตนโดยคำนึงถึงความถูกต้องละเอียดและเกรงกลัวต่อการกระทำผิดและปฏิบัติตามคำมั่นสัญญา

2.2 ประพฤติตรงตามความเป็นจริงต่อผู้อื่นทั้งท่ายกาย วาจา ใจ พฤติกรรมบ่งชี้เช่น ไม่ถือเอาสิ่งของหรือผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง ปฏิบัติตนต่อผู้อื่นด้วยความซื่อตรงและไม่หาประโยชน์ในทางที่ไม่ถูกต้อง

3. กตัญญูต่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูบาอาจารย์

3.1 ปฏิบัติตามข้อตกลงกฎเกณฑ์ ระเบียบข้อบังคับของครอบครัว โรงเรียนและสังคม พฤติกรรมบ่งชี้เช่น ปฏิบัติตามข้อตกลงกฎเกณฑ์ ระเบียบข้อบังคับของครอบครัว โรงเรียน และสังคม ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่นและตรงต่อเวลาในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆในชีวิตประจำวันและรับผิดชอบในการทำงาน

4. ใฝ่หาความรู้ หมั่นศึกษาเล่าเรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม

4.1 ตั้งใจเพียรพยายามในการเรียน และเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้พฤติกรรมบ่งชี้เช่น ตั้งใจเรียนเอาใจใส่และมีความเพียรพยายามในการเรียนรู้และสนใจเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ

4.2 แสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนด้วยการเลือกใช้สื่อที่เหมาะสมบันทึกความรู้ วิเคราะห์สรุปเป็นองค์ความรู้และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ได้พฤติกรรมบ่งชี้เช่น ศึกษาค้นคว้าหาความรู้จากหนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยีต่างๆแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน และเลือกใช้สื่อได้อย่างเหมาะสมบันทึกความรู้ วิเคราะห์ตรวจสอบจากสิ่งที่เรียนรู้ สรุปเป็นองค์ความรู้ และแลกเปลี่ยนความรู้ด้วยวิธีการต่างๆเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

5. รักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย

5.1 ภาคภูมิใจในขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปะ วัฒนธรรมไทยและมีความกตัญญูกตเวที พฤติกรรมบ่งชี้ เช่น แต่งกายและมีมารยาทงามแบบไทย มีสัมมาคารวะ กตัญญูกตเวทีต่อผู้มีพระคุณ ร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณี ศิลปะ และวัฒนธรรมไทย และชักชวน แนะนำให้ผู้อื่นตามขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะ และวัฒนธรรมไทย

5.2 เห็นคุณค่าและใช้ภาษาไทยในการสื่อสารได้อย่างถูกต้องเหมาะสม พฤติกรรมบ่งชี้เช่น ใช้ภาษาไทยและเลขไทยในการสื่อสารได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมและชักชวน แนะนำให้ผู้อื่นเห็นคุณค่าของการใช้ภาษาไทยที่ถูกต้อง

5.3 อนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาไทย พฤติกรรมบ่งชี้ พฤติกรรมบ่งชี้เช่น นำภูมิปัญญาไทยมาใช้ให้เหมาะสมในวิถีชีวิตร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาไทยและแนะนำ มีส่วนร่วมในการสืบทอดภูมิปัญญาไทย

6. มีศีลธรรม รักษาความสัตย์

7. เข้าใจเรียนรู้การเป็นประชาธิปไตย

8. มีระเบียบวินัย รักษากฎหมาย ผู้น้อยรู้จักเคารพผู้ใหญ่

9. มีสติรู้ตัว รู้คิด รู้ทำ

9.1 ตั้งใจและรับผิดชอบ มีสติ คิครอบคอบ ทำในสิ่งที่ เป็นประโยชน์ ในการปฏิบัติหน้าที่การงานพฤติกรรมบ่งชี้เช่นเอาใจใส่ต่อการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายตั้งใจและรับผิดชอบในการทำงานให้สำเร็จและปรับปรุงและพัฒนาการทำงานด้วยตนเอง

9.2 ทำงานด้วยความเพียรพยายามและอดทนเพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมายพฤติกรรมบ่งชี้เช่นทุ่มเททำงานอดทน ไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรคในการทำงานพยายามแก้ปัญหาและอุปสรรคในการทำงานให้สำเร็จ และชื่นชมผลงานด้วยความภาคภูมิใจ

10. รู้จักดำรงตนโดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

10.1 ดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณมีเหตุผลรอบคอบมีคุณธรรม พฤติกรรมบ่งชี้ เช่น ใช้ทรัพย์สินของตนเอง เช่นเงินสิ่งของ เครื่องใช้ ฯลฯ อย่างประหยัด คู้มค่าและเก็บรักษาดูแลอย่างดี รวมทั้งการใช้เวลาอย่างเหมาะสมใช้ทรัพยากรของส่วนรวมอย่างประหยัดคู้มค่า และเก็บรักษาดูแลอย่างดีปฏิบัติตนและตัดสินใจด้วยความรอบคอบมีเหตุผลและไม่เอาเปรียบผู้อื่นและไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนพร้อมให้อภัยเมื่อผู้อื่นกระทำผิด

10.2 มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ปรับตัวเพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข พฤติกรรมบ่งชี้ เช่น วางแผนการเรียน การทำงานและการใช้ชีวิตประจำวันบนพื้นฐานของ

ความรู้ ข้อมูล ข่าวสารและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม ยอมรับและปรับตัว เพื่อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

11. มีความเข้มแข็งทั้งร่างกายและจิตใจ ไม่ยอมแพ้ต่ออำนาจใฝ่ต่ำ

12. คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าผลประโยชน์ของ

ตนเอง

12.1 ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจและพึงพอใจโดยไม่หวังผลตอบแทนพฤติกรรมบ่งชี้ เช่น ช่วยพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูทำงานด้วยความเต็มใจ อาสาทำงานให้ผู้อื่น ด้วยกำลังกาย กำลังใจ และกำลังสติปัญญาโดยไม่หวังผลตอบแทนและแบ่งปันสิ่งของ ทรัพย์สิน และอื่นๆและช่วยแก้ปัญหาหรือสร้างความสุขให้กับผู้อื่น

12.2 เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อ โรงเรียน ชุมชนและสังคม พฤติกรรมที่บ่งชี้เช่น ดูแลรักษาสาธารณสมบัติและสิ่งแวดล้อมด้วยความเต็มใจ เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชนและสังคม และเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาหรือร่วมสร้างสิ่งที่ดีงามของส่วนรวมตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นด้วยความกระตือรือร้น

จากนโยบายข้างต้น สรุปได้ว่า กระทรวงศึกษาธิการ ประกาศนโยบายเร่งรัดปฏิรูปการศึกษา โดยยึดคุณธรรม นำความรู้ สร้างความตระหนักสำนึกในคุณค่าของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความสมานฉันท์ สันติวิธี วิถีประชาธิปไตย พัฒนาคนโดยใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความร่วมมือ ของสถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันศาสนา และสถาบันการศึกษา โดยมีจุดเน้นเพื่อพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนดี มีความรู้ และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ดังนั้นเพื่อขับเคลื่อนนโยบายเร่งรัดการปฏิรูปการศึกษาโดยยึดคุณธรรมนำความรู้ โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย ชลบุรี ในฐานะหน่วยงานในสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความตระหนัก และได้ดำเนินนโยบายสู่การปฏิบัติ เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการตามกรอบของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และบูรณาการการส่งเสริมค่านิยมหลักของคนไทยทั้ง 12 ประการ ตามนโยบายของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) เพื่อสร้างสรรค์ประเทศไทยให้มีความเข้มแข็งตามนโยบายมาอย่างต่อเนื่อง

2. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารเชิงกลยุทธ์

2.1 ความหมายของการบริหารเชิงกลยุทธ์

พระมหาศิริชัย สิริจินดา (ศรีรัมย์) (2556:10) ให้ความหมายของการบริหารเชิงกลยุทธ์ว่า เป็นกระบวนการการวางแผนเทคนิคในการจัดการที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานระยะยาวขององค์กร ประกอบด้วย การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมขององค์กร การกำหนดกลยุทธ์ การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ ตลอดจนการควบคุมกลยุทธ์ ซึ่งเป็นการจัดการที่มีความชัดเจนในทิศทางทางการบริหารตั้งแต่การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมแล้วนำมาจัดทำเป็นกลยุทธ์ขององค์กรเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ มีการจัดวางบุคลากรที่เหมาะสมกับตำแหน่งงาน โดยบุคลากรดังกล่าวจะต้องมีทัศนคติที่ดี มีความสามารถ มีทักษะและความเชี่ยวชาญที่สอดคล้องกับกลยุทธ์ขององค์กร มีแนวทางการพัฒนาบุคลากรเหล่านั้นอย่างชัดเจน เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีนโยบายที่กระตุ้นให้บุคลากรทุ่มเททำงานให้กับองค์กร โดยมีแนวทางที่ชัดเจนในการรักษาพนักงานที่มีศักยภาพและฝีมือไว้กับองค์กรตลอดไป

หยาดฟ้า ราชมณี (2554 : 6) ได้ให้ความหมายของการบริหารเชิงกลยุทธ์ คือ กระบวนการขั้นตอนการกำหนดวัตถุประสงค์ การเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์และการใช้ทรัพยากรเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ โดยเริ่มพิจารณาจากวิสัยทัศน์ที่ต้องการให้เป็นไปอย่างใดอย่างหนึ่งในอนาคตแล้ว จึงกำหนดพันธกิจและเป้าประสงค์ให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ โดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอก

นิติธร รุ่งเรือง (2553 : 9) ให้ความหมายของการบริหารเชิงกลยุทธ์ คือ กระบวนการตัดสินใจของผู้บริหารเพื่อนำองค์กรดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยการนำทรัพยากรการบริหารมาใช้ตามขั้นตอนการบริหาร ซึ่งประกอบด้วย การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม การกำหนดกลยุทธ์ การปฏิบัติตามกลยุทธ์ และการประเมินกลยุทธ์ขององค์กร

สมยศ บุญเจริญ (2553 : 19) กล่าวว่า การบริหารเชิงกลยุทธ์ หมายถึง การคิดอย่างเป็นระบบโดยความร่วมมือจากทุกฝ่ายในการกำหนดและวางแผนกลยุทธ์ การนำกลยุทธ์ไปใช้ ตลอดจนการประเมินและการควบคุมเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานขององค์กรที่เกิดจากกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่สอดคล้องสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมเพื่อนำองค์กรบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

روبินส์ และคูลเตอร์ (Robbins and Coulter .2007 : 89) กล่าวว่า การจัดการเชิงกลยุทธ์ คือ กิจกรรมต่างๆ ที่ผู้บริหารกระทำเพื่อให้ได้กลยุทธ์ขององค์กร โดยจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการจัดการที่เป็นพื้นฐานขององค์กร คือ การวางแผน การจัดการองค์กร การนำและการ

ควบคุม โดยเพิ่มและเน้นการวิเคราะห์สิ่งแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในองค์กร เพื่อให้ทราบสถานะขององค์กรเพื่อกำหนดกลยุทธ์อย่างเหมาะสมก่อนนำไปปฏิบัติต่อไป

สรุปได้ว่า การบริหารเชิงกลยุทธ์ หมายถึง กระบวนการกำหนดทิศทาง การดำเนินงานระยะยาวเพื่อให้องค์กรบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ การวิเคราะห์กลยุทธ์ การกำหนดกลยุทธ์ และการปฏิบัติตามกลยุทธ์

2.2 ความสำคัญของการบริหารเชิงกลยุทธ์

ในการบริหารองค์กรในปัจจุบันเป็นที่ตระหนักว่า การดำเนินงานต่างๆมีการแข่งขันค่อนข้างสูง แนวคิดหรือวิธีการในการบริหารแบบเดิมๆ ไม่สามารถนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จได้เหมือนในอดีต การบริหารองค์กรสมัยใหม่เน้นว่าการบริหารเชิงกลยุทธ์เป็นหัวใจสำคัญต่อการบริหารงานขององค์กรที่ต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ทั้งสภาพแวดล้อมภายนอกและสภาพแวดล้อมภายในที่ส่งผลกระทบต่อองค์กรทั้งทางตรงและทางอ้อม ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องปรับกระบวนการทัศน์ในการบริหาร เพื่อให้การดำเนินงานขององค์กรบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ กลยุทธ์การบริหารที่มีประสิทธิภาพนี้จะต้องดีพร้อมสมบูรณ์ตามความหมายของการบริหารทั้งสองอย่าง คือ การมีประสิทธิภาพ (Effectiveness) ที่สามารถกำหนดเป้าหมายที่ดี และสามารถบรรลุผลสำเร็จในเป้าหมายนั้นๆ ได้ และการมีประสิทธิภาพ (Efficiency) ที่สามารถทำสำเร็จในเป้าหมายเหล่านั้น โดยมีต้นทุนค่าใช้จ่ายที่ต่ำที่สุดด้วยการจัดการเชิงกลยุทธ์นั้นช่วยให้ผู้บริหารสามารถประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานขององค์กรที่มีการเปลี่ยนแปลงและได้รับผลกระทบ โดยคำนึงผลที่จะเกิดขึ้นทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ที่มีต่อองค์กรได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิผล ดังนั้น การจัดการเชิงกลยุทธ์ จึงมีความสำคัญต่อการจัดการองค์กรเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จ มีนักวิชาการได้กล่าวถึงความสำคัญของการบริหารเชิงกลยุทธ์ ดังนี้

พระมหาศิริชัย สิริธนาโณ (ศรีรัมย์) (2556 : 13) กล่าวว่า การจัดการเชิงกลยุทธ์มีความสำคัญต่อการบริหารงานปัจจุบัน เนื่องจากการที่องค์กรต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทั้งสภาพแวดล้อมภายนอกและสภาพแวดล้อมภายใน ผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพจะต้องมีวิธีการที่ทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ รู้ถึงการเปลี่ยนแปลงที่จะมีขึ้นในอนาคต ส่งผลให้ผู้บริหารปรับวิธีการบริหารงานให้ทันกับสถานการณ์ สามารถกำหนดทิศทางขององค์กรในอนาคตได้อย่างชัดเจน เพื่อให้องค์กรได้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่กำหนด

แก้วตา เข้มแข็ง (2555 : 17) กล่าวว่า ความสำคัญของการวางแผนเชิงกลยุทธ์ มีดังนี้

1. ช่วยให้หน่วยงานพัฒนาตนเองได้ทันกับสภาพการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม เพราะการวางแผนกลยุทธ์ให้ความสำคัญกับการศึกษาวิเคราะห์บริบท สภาพแวดล้อมภายนอกหน่วยงานเป็นประเด็นสำคัญ

2. ช่วยให้หน่วยงานภาครัฐในทุกระดับ มีความเป็นตัวเองมากขึ้น รับผิดชอบต่อความสำเร็จและความล้มเหลวของตนเองมากขึ้น ทั้งนี้เพราะการวางแผนกลยุทธ์เป็นการวางแผนขององค์กร โดยองค์กรเพื่อองค์กร

3. เป็นเงื่อนไขหนึ่งของการจัดทำระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ซึ่งสำนักงบประมาณกำหนดให้ส่วนราชการและหน่วยงานในสังกัดจัดทำก่อนที่จะกระจายอำนาจด้านงบประมาณโดยการจัดสรรงบประมาณเป็นเงินก้อนลงไปให้หน่วยงาน

4. ช่วยให้เกิดการริเริ่มสร้างสรรค์ทางเลือกใหม่ได้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นการวางแผนพัฒนาที่ยั่งยืน

พรรณนภา อิงพงษ์พันธ์ (2554 : 11-12) ได้กล่าวว่า การบริหารเชิงกลยุทธ์มีความสำคัญและจำเป็นในการบริหารสถานศึกษา 5 ประการ ดังนี้ 1) ช่วยให้องค์กรมีวัตถุประสงค์และกำหนดทิศทางในอนาคตที่ชัดเจน ทำให้ผู้ได้บังคับบัญชาทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น 2) ช่วยสร้างความสอดคล้องของการดำเนินงานภายในองค์กรและทำให้หน่วยงานขององค์กรมุ่งไปสู่วัตถุประสงค์เดียวกัน 3) เปิดโอกาสให้ผู้บริหารในระดับต่างๆมีส่วนร่วมในการบริหารทำให้ได้พัฒนาความคิดและช่วยลดการต่อต้านการเปลี่ยนแปลง 4) ช่วยให้องค์กรสามารถคาดการณ์ปัญหาจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกองค์กรที่จะเกิดขึ้นในอนาคต 5) ช่วยให้ผู้บริหารระดับสูงสามารถบริหารองค์กรได้อย่างกว้างขวาง ทำให้ลดความเสี่ยง

พิริยะ ผลหิรุพห์(2552 : 3) กล่าวว่า ความสำคัญของการบริหารเชิงกลยุทธ์มีดังนี้

1. ช่วยให้ผู้บริหารตื่นตัวต่อการเปลี่ยนแปลงเห็นโอกาสใหม่ๆ เห็นข้อจำกัดที่อาจเกิดขึ้น ทำให้องค์กรสามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมได้ดีกว่าองค์กรอื่น

2. ทำให้ทิศทางในการดำเนินงานองค์กรที่ชัดเจน เห็นถึงแนวทางที่องค์กรต้องปฏิบัติ

3. ทำให้องค์กรสามารถสร้างผลตอบแทน (Returns) ที่เหนือกว่าคู่แข่งได้ด้วย การสร้างข้อได้เปรียบในการแข่งขัน (Competitive Advantage) และสามารถรักษาข้อได้เปรียบนี้ไว้

4. ยกระดับองค์กรให้สามารถบรรลุประสิทธิภาพการมีต้นทุนการดำเนินการที่ต่ำลง และการมีประสิทธิผล คือ การบริหารงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

5. ช่วยให้ผู้บริหารมีการทำงานในลักษณะ Proactive คือ สามารถคาดการณ์เหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้น หรือเป็นฝ่ายรุกมากกว่าที่จะเป็นฝ่ายรับ

สรุปได้ว่า ความสำคัญในการบริหารเชิงกลยุทธ์นั้นมีประโยชน์ต่อองค์กร คือ ทำให้องค์กรสามารถบรรลุเป้าหมายตามที่ได้วางไว้ เพราะการบริหารเชิงกลยุทธ์จะกำหนดทิศทาง การดำเนินงานที่ชัดเจนทำให้ลูกค้ำทราบถึงแนวทางหรือนโยบายการบริหารงาน และสามารถช่วย

ผู้บริหารระดับผลการปฏิบัติงานขึ้นมาได้ ทำให้องค์กรจะสามารถบรรลุทั้งประสิทธิภาพ คือ การมีต้นทุนในการดำเนินงานที่ต่ำกว่า และมีประสิทธิผล คือ บริหารงานบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้ และช่วยให้ผู้บริหารมีการทำงานในลักษณะเชิงรุก (Proactive) มากกว่าเชิงรับและป้องกันตัว (Reactive and Defensive) ซึ่งทำให้องค์กรปรับตัวได้ดีกว่า

2.3 หลักการบริหารเชิงกลยุทธ์

การบริหารเชิงกลยุทธ์เป็นการบริหารที่เป็นระบบที่จะช่วยให้การบริหารองค์การบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งนักวิชาการกล่าวถึงหลักการบริหารเชิงกลยุทธ์ไว้ ดังนี้

พรรณนา อิงพงษ์พันธ์ (2557 : 24) ให้ความหมายของการจัดการเชิงกลยุทธ์ว่า เป็นการกำหนดทิศทางหรือวิถีทางในการดำเนินงานขององค์กรเพื่อให้งานบรรลุผลตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ซึ่งการกำหนดแนวทางหรือทิศทางในการดำเนินงานนั้น ผู้บริหารจำเป็นต้องทำการวิเคราะห์และประเมินปัจจัยต่างๆที่เกิดจากสิ่งแวดล้อมภายในและภายนอกองค์กรเพื่อจัดทำแผนการดำเนินงานที่เหมาะสมที่สุด เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

ณัฐยา สินตระการผล (2553 : 24) ให้ความเห็นว่า หลักการบริหารเชิงกลยุทธ์ต้องอาศัยระบบที่ช่วยผลักดันให้องค์กรทำสิ่งที่เหมาะสมและถูกต้องตลอดเวลา ซึ่งช่วยในการระบวงแผนและจัดลำดับความสำคัญของการลงทุนแต่ละโครงการ เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องเข้าใจบทบาทและหน้าที่ของตนเองก่อนนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ ตลอดจนสร้างความแน่ใจว่าการดำเนินงานตามแผนบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้

กาญจนา ศิริวงศ์ (2552 : 19) กล่าวว่า หลักการบริหารเชิงกลยุทธ์เป็นการจัดการภายใต้สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงและมีทิศทางที่ไม่แน่นอน ผู้บริหารต้องเข้าใจพลวัต (Dynamic) ของการเปลี่ยนแปลง ทั้งสามารถคาดเดาและกำหนดทิศทางขององค์กรไปสู่จุดหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า หลักการของการบริหารเชิงกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพนั้น ผู้บริหารจะต้องกำหนดทิศทางขององค์กรได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับบริบทขององค์กรท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมและสังคม

2.4 กระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์

ภายใต้สภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทำให้องค์กรสมัยใหม่เป็นองค์กรเชิงกลยุทธ์ซึ่งจำต้องมีการนำแนวคิดของการจัดการเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management) มาใช้เพราะการบริหารเชิงกลยุทธ์เป็นรูปแบบการบริหารที่มีกระบวนการเป็นขั้นตอนต่างๆจะทำให้การบริหารบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ การที่องค์กรสามารถกำหนดวิสัยทัศน์ในระยะยาวไว้ล่วงหน้าได้อย่างชัดเจน การกำหนดพันธกิจให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์และการกำหนดกลยุทธ์เพื่อ

ผลิตภัณฑ์การให้บรรลุตามพันธกิจและวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้จึงมีความสำคัญอย่างมากที่จะต้องอาศัยกระบวนการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ มีนักวิชาการหลายท่านได้แสดงแนวคิดที่เกี่ยวกับกระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์ ดังนี้

ทอร์มสัน สตริกแลนด์. (Thompson Strickland อ้างถึงในธนพล มหากาล. 2557 : 51-52) กล่าวว่ากระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ประกอบด้วย

1. การกำหนดข้อความวิสัยทัศน์ ข้อความพันธกิจ เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ซึ่งกำหนดจุดหมาย 5 ประการ คือ

1.1 การกำหนดวิสัยทัศน์ขององค์กร เป็นข้อความทั่วไปซึ่งกำหนดทิศทางข้อความภารกิจเป็นข้อความที่กำหนดส่วนประกอบของวิสัยทัศน์ ควรอธิบายถึงรายละเอียดขององค์กร ขอบเขตของการปฏิบัติตามความต้องการและค่านิยมเบื้องต้นขององค์กร

1.2 การกำหนดข้อความพันธกิจ เป็นขอบเขตของงานในองค์กร ซึ่งกำหนดขึ้นเพื่อเป็นภาพรวมและดำเนินการวินิจฉัยออกมาเขียนเฉพาะที่เป็นเป้าหมายขององค์กรออกมา

1.3 การกำหนดเป้าหมายเชิงกลยุทธ์เป็นข้อความแสดงจุดมุ่งหมายหลักขององค์กรซึ่งกำหนดขึ้นเพื่อให้บรรลุภารกิจที่กำหนดไว้

1.4 การกำหนดเป้าหมาย เป็นการกำหนดสิ่งที่ต้องการในอนาคตที่องค์กรต้องพยายามให้เกิดขึ้น โดยส่วนใหญ่เป็นส่วนประกอบของการวางแผนที่สำคัญเกี่ยวกับเป้าหมายในอนาคตที่องค์กรต้องการให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมาย

1.5 การกำหนดวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ เป็นข้อความเฉพาะเจาะจงที่กำหนดหลักเกณฑ์เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกในช่วงเวลาหนึ่ง ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นที่เป็นโอกาสภายใต้สภาพแวดล้อม

2. การกำหนดกลยุทธ์หรือการวางแผนเชิงกลยุทธ์ หมายถึง การกำหนดกลยุทธ์ทางเลือกและเลือกทางเลือกที่สามารถบรรลุจุดประสงค์เป็นแผนที่สำคัญและเป็นแผนระยะยาว

3. การปฏิบัติตามกลยุทธ์ เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์ให้เป็นการปฏิบัติและเป็นผลลัพธ์ คือ

3.1 การกำหนดโครงสร้างองค์กร

3.2 การจัดระบบการปฏิบัติการที่เหมาะสม

3.3 การยอมรับรูปแบบการจัดการที่เหมาะสม

3.4 การจัดวัฒนธรรมขององค์กรหรือค่านิยม

4. การประเมินและการควบคุมกลยุทธ์ (Evaluation and Strategic Control) การควบคุมเชิงกลยุทธ์เป็นกระบวนการพิจารณาว่ากลยุทธ์ได้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์การดำเนินงานหรือไม่

เดวิด เฟรดอาร์ (David Fred R.1977 : 11 อ้างถึงใน พระมหาศิริชัย สิริธนาโณ(ศรีรัมย์) (2556 : 13) กล่าวว่า การจัดการเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management) ขององค์การนั้นจะประกอบไปด้วยกระบวนการ 3 ขั้นตอนใหญ่ๆคือ ขั้นตอนการกำหนดกลยุทธ์ ขั้นตอนนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ และขั้นตอนประเมินผลกลยุทธ์ โดยแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียด ดังนี้

1. ขั้นตอนการกำหนดกลยุทธ์ (Strategic Formulation) จะเกี่ยวข้องกับการกำหนดพันธกิจ (Mission Statement) การพิจารณาถึงโอกาสและข้อจำกัดที่มาจากสภาพแวดล้อมภายนอก การพิจารณาถึงจุดแข็ง จุดอ่อนขององค์การ การกำหนดวัตถุประสงค์ระยะยาว พิจารณาประเมินทางเลือกกลยุทธ์ต่างๆ และการตัดสินใจเลือกกลยุทธ์ที่จะนำมาใช้ในการดำเนินงาน

2. ขั้นตอนนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ (Strategic Implementation) จะเกี่ยวข้องกับการกำหนดวัตถุประสงค์ของแผนประจำปี การกำหนดนโยบาย การจูงใจบุคลากรที่รับผิดชอบ การจัดสรรทรัพยากรให้แก่การดำเนินกลยุทธ์ต่างๆ การสร้างวัฒนธรรมการทำงานแบบใหม่ที่เน้นการทำตามกลยุทธ์ การกำหนดโครงสร้างองค์การที่มีประสิทธิผล การจัดเตรียมงบประมาณ รวมถึงการพัฒนาและการใช้ระบบการจัดการข้อมูล

3. ขั้นตอนประเมินผลกลยุทธ์ (Strategic Evaluation) จะเกี่ยวข้องกับการประเมินสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป การทบทวนกลยุทธ์ที่ถูกนำไปใช้ การประเมินระดับความสำเร็จของกลยุทธ์และแผน รวมถึงการปรับปรุงแก้ไขสอดคล้องกับกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ ดังนี้

3.1 การกำหนดแผนกลยุทธ์ (Strategic Formulation) หรือการวางแผนเชิงกลยุทธ์ (Strategic Planning) เป็นขั้นตอนของการวางแผนสำคัญที่จะเริ่มจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในองค์การ เพื่อกำหนดเป้าหมายระยะยาวที่จะบอกทิศทางขององค์การ

3.2 การนำแผนกลยุทธ์ไปใช้ (Strategic Implementation) เป็นขั้นตอนการวางแผนที่ดำเนินงานและการนำแผนงานต่างๆ ไปปฏิบัติ แต่การกำหนดงานตามขั้นตอนนี้ให้บรรลุผลจะต้องเตรียมความพร้อมของปัจจัยต่างๆ คือ ปัจจัยด้านบุคลากร โครงสร้างขององค์การ ระบบงานต่างๆที่จำเป็น เพื่ออำนวยความสะดวกให้การนำแผนกลยุทธ์ไปปฏิบัติบังเกิดผล

3.3 การติดตามประเมินผลและการควบคุม (Strategic Evaluation and Control) เป็นการตรวจสอบและติดตามผลของการดำเนินงานตามที่ระบุไว้ในแผนกลยุทธ์ ปัญหา อุปสรรคต่างๆ ที่เผชิญอยู่เพื่อจะได้ดำเนินการแก้ไขให้เหมาะสม

นิติธร รุ่งเรือง (2553 : 19) กล่าวว่า การบริหารเชิงกลยุทธ์ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ

1. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม
2. การกำหนดกลยุทธ์
3. การปฏิบัติตามกลยุทธ์
4. การควบคุมและประเมินกลยุทธ์

สรุปได้ว่าการจัดการเชิงกลยุทธ์จะประกอบไปด้วยกระบวนการพื้นฐาน 4 กระบวนการ คือ

1. การวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ (Strategic Analysis)
2. การกำหนดกลยุทธ์ (Strategic Formulation)
3. การนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ (Strategic Implementation)
4. การประเมินและควบคุมกลยุทธ์ (Evaluation and Strategic Control)

3. แนวทางการพัฒนาความเป็นคนดีของนักเรียน ตามอัตลักษณ์ผู้เรียน โดยใช้กลยุทธ์ SUANCHON MODEL โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย ชลบุรี ปีการศึกษา 2560-2561

พระบรมราชาไชยพระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลที่ 10 ความว่า ...การศึกษาต้องมุ่งสร้างพื้นฐานให้แก่ผู้เรียน 4 ด้าน คือ 1) มีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจต่อชาติบ้านเมือง ยึดมั่นในศาสนา มั่นคงในสถาบันพระมหากษัตริย์ และมีความเอื้ออาทรต่อครอบครัว และชุมชนของตนเอง 2) มีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง และมีคุณธรรม ผู้เรียนรู้จักแยกแยะสิ่งที่ดี-ชอบ-ชั่ว-ดี-ปฏิบัติแต่สิ่งที่ดีงาม ปฏิเสธสิ่งที่ผิด สิ่งชั่ว และช่วยกันสร้างคนดีให้แก่บ้านเมือง 3) มีงานทำ มีอาชีพ การเลี้ยงดูลูกหลานในครอบครัว หรือการฝึกฝนอบรมในสถานศึกษา ต้องมุ่งมั่นให้เด็ก และเยาวชนรักงาน สู้งาน ทำงานสำเร็จ การฝึกฝนอบรมทั้งในหลักสูตร และนอกหลักสูตรต้องมีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนทำงาน และมีงานทำในที่สุด ต้องสนับสนุนผู้สำเร็จหลักสูตร มีอาชีพ มีงานทำ จนสามารถเลี้ยงตัวเอง และครอบครัว และ 4) เป็นพลเมืองดีการเป็นพลเมืองดีเป็นหน้าที่ของทุกคน ครอบครัว สถานศึกษาและสถานประกอบการต้องส่งเสริม ให้ทุกคนมีโอกาสทำหน้าที่พลเมืองดี และการเป็นพลเมืองดี คือ “เห็นอะไรที่ทำเพื่อบ้านเมืองได้ก็ต้องทำ เช่น งานอาสาสมัคร งานบำเพ็ญประโยชน์ และงานสาธารณกุศลให้ทำด้วยความมีน้ำใจ และเอื้ออาทร” (กระทรวงศึกษาธิการ.2560 : บทนำ)

และสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นคนดีตามศาสตร์พระราชกระทรวงศึกษาธิการ (2559 : 1) สรุปความว่า ...อย่าคบคนด้วยฐานะ ให้คบคนด้วยความดีมีมิตรภาพ ด้วยความรัก ความผูกพัน และขอให้กตัญญูรู้คุณบิดา-มารดา ผู้มีพระคุณ ประเทศชาติ

และพระมหากษัตริย์ ถ้าทุกคนปฏิบัติตนตามศาสตร์พระมหाराชาแล้วก็จะเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพประเทศก็จะมีแต่คนดี และทำให้ประเทศเจริญก้าวหน้า

จากพระบรมราโชบาย และศาสตร์พระราช ตามที่กล่าวข้างต้น โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัยชลบุรี มีความเชื่อว่า ถ้าบุคคลตระหนักถึง “คุณลักษณะความเป็นคนดี” ต่อประเทศชาติ และสังคมโลก ดังกล่าวแล้ว ก็สมควรจะพัฒนาตนเองให้มีคุณลักษณะดังที่กล่าวมาด้วย เพื่อที่จะได้เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว โรงเรียน และชุมชน ตามที่โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย ชลบุรี ได้ประกาศอัตลักษณ์ (Identity) หรือผลผลิตของผู้เรียนตามปรัชญา ปณิธาน พันธกิจ และวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสถานศึกษาที่ได้รับความคิดเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษา และหน่วยงานต้นสังกัด ของโรงเรียนไว้ว่า “ลูกสวนชล เป็นคนดี รักเพื่อน นับถือพี่ เคารพครู กตัญญูพ่อแม่ ดูแลน้อง” โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย ชลบุรีมีแนวทางในการส่งเสริมการพัฒนาตนเองของนักเรียนให้เป็นคนดีตามอัตลักษณ์ผู้เรียนตามแนวคิดพระบรมราโชบายและศาสตร์พระราชและที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเสนอแนะไว้ดังนี้

3.1 การเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว โรงเรียน ชุมชน ประเทศชาติ และสังคมโลก

3.1.1 การเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว

ในครอบครัวจะประกอบด้วยสมาชิกที่สำคัญได้แก่พ่อแม่และลูกในบางครอบครัวคนอื่นๆร่วมอยู่ด้วยเช่นปู่ย่าตายายเมื่อเราอยู่ร่วมกันในครอบครัวสมาชิกทุกคนต่างก็มีบทบาทและหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติเช่นหน้าที่ของพ่อแม่ที่มีต่อลูก

- 1) หารายได้มาเลี้ยงครอบครัว
- 2) อบรมสั่งสอน
- 3) ให้การศึกษาแก่ลูก

หน้าที่ของลูกที่มีต่อพ่อแม่

- 1) ช่วยแบ่งเบาภาระของพ่อแม่
- 2) ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน
- 3) เคารพเชื่อฟังพ่อแม่

นอกจากการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ในฐานะของสมาชิกที่ดีของครอบครัวแล้วทุกคนควรปฏิบัติตามข้อตกลงของครอบครัวและมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันเพื่อให้อยู่ร่วมกันในครอบครัวอย่างมีความสุข

3.1.2 การเป็นสมาชิกที่ดีของโรงเรียน

เมื่อเราอยู่ในโรงเรียนเราทุกคนมีหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติต่อโรงเรียนเพราะโรงเรียนเป็นสถานที่ที่ให้ความรู้ซึ่งเราต้องอยู่ร่วมกับคนอื่นๆ อีกมากมายดังนั้นเราจึงจำเป็นต้องปฏิบัติตาม

กฎระเบียบของห้องเรียนและโรงเรียนเพื่อที่จะได้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและเกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย เช่น

- 1) เมื่อมาโรงเรียนเราต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียนเช่นแต่งกายให้ถูกต้องตามระเบียบมาให้ทันเช้าแถวเคารพธงชาติในตอนเช้า
- 2) เมื่ออยู่ในโรงเรียนเราต้องช่วยกันรักษาความสะอาดในห้องเรียนและในบริเวณต่างๆของโรงเรียนทั้งขยะลงในถังขยะที่โรงเรียนจัดให้
- 3) ให้ความเคารพเชื่อฟังครูอาจารย์ตั้งใจเรียนหนังสือรวมทั้งทำงานต่างๆที่ครูมอบหมายด้วยความตั้งใจและเอาใจใส่นอกจากนี้เราควรปฏิบัติตนให้เป็นสมาชิกที่ดีของห้องเรียนและโรงเรียนเช่น
- 4) ปฏิบัติในการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดีต้องรู้ว่าเมื่อเราเป็นผู้นำในการทำกิจกรรมต่างๆควรปฏิบัติตนอย่างไรและเมื่อเป็นผู้ตามควรปฏิบัติตนอย่างไร
- 5) รู้จักแสดงความคิดเห็นตามสิทธิของตนเองรวมทั้งรู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นและเคารพข้อตกลงของคนส่วนใหญ่
- 6) ถ้าเกิดข้อขัดแย้งกันให้แก้ปัญหาด้วยหลักเหตุผลไม่ใช่อารมณ์หรือพลังกำลังในการแก้ปัญหาเพราะไม่ใช่วิธีแก้ปัญหาที่ถูกต้องแต่กลับจะทำให้เกิดปัญหาอื่นๆตามมา
- 7) ในการแข่งขันทำกิจกรรมต่างๆของโรงเรียนเช่นการแข่งขันกีฬาการประกวดในด้านต่างๆต้องฝึกฝนตนเองให้เป็นผู้รู้จักแพ้ชนะและให้อภัยรวมทั้งยอมรับในคำตัดสินของคณะกรรมการ

3.1.3 การเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน

- 1.) ปฏิบัติตนตามกฎระเบียบของชุมชนเช่นปฏิบัติตามกฎจราจรโดยข้ามถนนตรงทางม้าลายหรือสะพานลอยไม่วิ่งข้ามถนนตัดหน้ารถไม่ทิ้งขยะลงในที่สาธารณะไม่ทำลายสิ่งที่เป็นของสาธารณะและทรัพย์สินส่วนตัวของผู้อื่นให้ได้รับความเสียหายเพราะความสนุกสนานของตนเอง
- 2.) เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนเพื่อช่วยรักษาและเผยแพร่วัฒนธรรมประเพณีของชุมชนไว้ในแต่ละชุมชนจะมีขนบธรรมเนียมประเพณีที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาเช่นประเพณีการทำบุญเมื่อถึงวันสำคัญทางศาสนาประเพณีวันสงกรานต์ประเพณีวันลอยกระทง
- 3.) บำเพ็ญประโยชน์ต่อชุมชนเช่นช่วยเก็บเศษขยะที่พบเห็นในบริเวณต่างๆช่วยดูแลต้นไม้ดอกไม้ในสวนสาธารณะของชุมชน
- 4.) ร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน โดยให้ทุกคนในชุมชนมีจิตสำนึกในการรักษาสิ่งแวดล้อมเช่นชุมชนที่มีป่าชายเลนควรจะร่วมมือกันอนุรักษ์ป่าชาย

เลนเพื่อให้เป็นที่อยู่ของสัตว์ต่างๆรวมทั้งยังเป็นแหล่งหลบภัยของลูกสัตว์น้ำอีกด้วยชุมชนที่อยู่ติดชายทะเลควรร่วมมือกันรักษาความสะอาดของชายหาดเพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของชุมชน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนควรเป็นความร่วมมือกันหลายฝ่ายระหว่างบ้าน โรงเรียนและชุมชน

3.1.4 การเป็นสมาชิกที่ดีของประเทศชาติและสังคมโลก

1.) เคารพกฎหมายและปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับของสังคมเมื่อพลเมืองทุกคนปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับของสังคมและบทบัญญัติของกฎหมายเช่น ไม่ล่วงละเมิดสิทธิของผู้อื่นหรือไม่กระทำความผิดตามที่กฎหมายกำหนดก็จะทำให้รัฐไม่ต้องเสียงบประมาณในการป้องกันปราบปรามและจับกุมผู้ที่กระทำความผิดมาลงโทษนอกจากนี้ยังทำให้สังคมมีความเป็นระเบียบสงบสุขทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ไม่หวาดระแวงคิดร้ายต่อกัน

2.) เป็นผู้มีเหตุผลและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นทุกคนย่อมมีอิสระเสรีภาพในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกันซึ่งการรู้จักการใช้เหตุผลในการดำเนินงานจะทำให้ช่วยประสานความสัมพันธ์ทำให้เกิดความเข้าใจอันดีงามต่อกัน

3.) ยอมรับมติของเสียงส่วนใหญ่เมื่อมีความขัดแย้งกันในการดำเนินกิจกรรมอันเกิดจากความคิดเห็นที่แตกต่างกันและจำเป็นต้องตัดสินใจด้วยการใช้เสียงข้างมากเข้าช่วยและมติส่วนใหญ่ตกลงว่าอย่างไรถึงแม้ว่าจะไม่ตรงกับความคิดของเราเราก็ต้องปฏิบัติตามเพราะเป็นมติของเสียงส่วนใหญ่ นั่น

4.) เป็นผู้นำมีน้ำใจประชาธิปไตยและเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมผู้ที่มีความเป็นประชาธิปไตยนั้นจะต้องมีความเสียสละในเรื่องที่จำเป็นเพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวมและรักษาไว้ซึ่งสังคมประชาธิปไตยเป็นการส่งผลต่อความมั่นคงและความก้าวหน้าขององค์กรซึ่งสุดท้ายแล้วผลประโยชน์ดังกล่าวก็ย้อนกลับมาสู่สมาชิกของสังคมเช่นการไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งถึงแม้ว่าเราจะมีอาชีพบางอย่างที่มีรายได้ตลอดเวลาเช่นค้าขายแต่ก็ยอมเสียเวลาค้าขายเพื่อไปลงสิทธิ์เลือกตั้งบางครั้งเราต้องมึน้ำใจช่วยเหลือกิจกรรมส่วนรวมเช่นการสมัครเป็นกรรมการเลือกตั้งหรือสมาคมบำเพ็ญประโยชน์ส่วนรวม เป็นต้น

5.) เคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่นควรรู้จักเคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่นเช่นบุคคลมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นการพูดแต่ต้องไม่เป็นการพูดแสดงความคิดเห็นที่ใส่ร้ายผู้อื่นให้เสียหาย

6.) มีความรับผิดชอบต่อตนเองสังคมชุมชนประเทศชาติในการอยู่ร่วมกันในสังคมย่อมต้องมีการทำงานเป็นหมู่คณะจึงต้องมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในงานนั้นๆให้สมาชิกแต่ละคนนำไปปฏิบัติตามที่ได้รับมอบหมายไว้อย่างเต็มที่

7.) มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเมืองการปกครองในสังคมประชาธิปไตยนั้น สมาชิกทุกคนต้องมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเมืองการปกครองเช่นการเลือกตั้งเป็นต้น

8.) มีส่วนร่วมในการป้องกันแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจสังคมการเมืองการปกครอง ช่วยสอดส่องพฤติกรรมมั่วสุมของเยาวชนในสถานบันเทิงต่างไม่หลงเชื่อข่าวลือคำกล่าวร้ายโจมตีไม่มองผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับเราเป็นศัตรูรวมถึงส่งเสริมสนับสนุนการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งต่างๆด้วยสันติวิธี

9.) มีคุณธรรมจริยธรรมและปฏิบัติตนตามหลักธรรมทุกคนควรมีสีลธรรมไว้เป็นหลักในการควบคุมพฤติกรรมของบุคคลให้ดำเนินไปอย่างเหมาะสมถึงแม้จะไม่มียุติธรรมใดๆก็ตาม(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2559 :7-9)

สรุปได้ว่าแนวทางในการพัฒนาความเป็นคนดีตามอัตลักษณ์ผู้เรียน ต้องมีความรับผิดชอบต่อตนเองชุมชนประเทศชาติและสังคมโลกประเทศชาติหรือสังคมในระดับต่างๆบนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองโรงเรียนชุมชนจะพัฒนาหรือมีความเจริญก้าวหน้าไปได้มากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับคุณภาพของประชากรเนื่องจากการอยู่ร่วมกันในสังคมทุกระดับประชากรหรือพลเมืองในสังคมย่อมมีบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบที่แตกต่างกันไปตามคุณวุฒิและวิบุณยคุณทั้งนี้หากประชากร หรือพลเมืองสามารถปฏิบัติตนโดยมีความรับผิดชอบต่อตนเองชุมชนประเทศชาติและสังคมโลกแล้วสังคมในทุกระดับก็จะพัฒนาหรือมีความเจริญก้าวหน้าไปด้วย

3.2 บทบาทของผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นคนดีตามอัตลักษณ์ผู้เรียน

ในสังคมไทยต้องนำหลักการพื้นฐานที่จะทำให้มีการฝึกฝนลักษณะความเป็นคนดีในสังคมประชาธิปไตยซึ่งค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการตามนโยบายของรัฐเป็นพื้นฐานสำคัญแก่คนไทยต้องเริ่มจากการฝึกฝนและพัฒนาให้บุคคลรู้จักคิดและปฏิบัติตามบรรทัดฐานสังคมที่อยู่ร่วมกันก่อนและจารีตประเพณีธรรมเนียมทางสังคมที่ถูกต้องมีคุณธรรมของความเป็นคนดีและมีจริยธรรมในตนเองซึ่งต้องเกิดขึ้นจากลักษณะบุคคลที่พร้อมด้วยปัญญากล้าหาญรู้จักประมาณและมีความยุติธรรมกล่าวคือ

3.2.1 ระดับตนเองรู้จัก

ชาญณรงค์พรรุ่งโรจน์(2557 : 13) การปฏิบัติตนให้เป็นคนดีตามบทบาทหน้าที่ที่ตนเองมีสถานภาพได้อย่างเหมาะสมถือเป็นภาระหน้าที่ที่พึงต้องกระทำศึกษาเรียนรู้พัฒนาสติปัญญาให้เกิดรอบรู้รอบคอบเช่นนักเรียนควรรู้ศึกษเล่าเรียนพัฒนาตนเองรู้จักกริยามารยาทในการพูดการแต่งกายการรับประทานอาหารฯมีความตระหนักในการปฏิบัติตนตามวิถีชีวิตดีของสังคมการอยู่ร่วมกันเป็นสังคมและปฏิบัติตามวัฒนธรรมที่เหมาะสมดังนั้นบุคคลควรต้องมุ่งสร้างการประพฤติที่ดีโดยยึดค่านิยมหลัก 12 ประการตามที่คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) โดยพลเอกประยุทธ์

จันทร์ โอชา นายกรัฐมนตรีคนที่ 29 เพื่อให้คนไทยปฏิบัติตนให้เป็นที่ยอมรับแก่บุคคลรอบข้างเป็นผู้ปฏิบัติประโยชน์เพื่อสังคมส่วนรวม มีดังนี้

หนึ่งรักชาติศาสนาพระมหากษัตริย์	สองซื่อสัตย์เสียสละอดทนได้
สามกตัญญูพ่อแม่สุดหัวใจ	สี่มุ่งใฝ่เล่าเรียนเพียรวิชา
ห้ารักษาวัฒนธรรมประจำชาติ	หกไม่ขาดศีลธรรมศาสนา
เจ็ดเรียนรู้วิถีไทยของประชา	แปดรักษาวินัยกฎหมายไทย
เก้าปฏิบัติตามพระราชดำรัส	สิบไม่ขาดพอเพียงเลี้ยงชีพได้
สิบเอ็ดต้องเข้มแข็งทั้งกายใจ	สิบสองไซรัคคืออะไรให้ส่วนรวม

3.2.2 ระดับครอบครัว

วิมลจิโรจพันธุ์ (2548 : 3-15) ครอบครัวเป็นหน่วยสังคมเล็กที่สุดเป็นสถาบันหนึ่งที่ทำหน้าที่วางรากฐานให้แก่บุคคลและสถาบันอื่นๆ ในสังคมเพราะมนุษย์เกิดมาแล้วต้องได้รับการอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัวด้วยเหตุผลเชิงจริยธรรมให้ความรักความเอาใจใส่ได้รับการถ่ายทอดความรู้ ศีลธรรมจรรยาประสบการณ์รับผิดชอบ โดยตรงต่อสมาชิกในครอบครัวในฐานะที่นักศึกษาเป็นสมาชิกคนหนึ่งในครอบครัวมีบทบาทการเป็นลูกจึงควรเรียนรู้หน้าที่ของลูกควรปฏิบัติต่อบิดามารดาให้เหมาะสมอย่างไรดังนั้นก็บทบาทหน้าที่ต่อครอบครัวเป็นสถาบันที่สำคัญที่สุดที่ถ่ายทอดการเรียนรู้ทุกเรื่องในการดำรงชีวิตโดยตรงต่อลูกหลานและเป็นสถาบันอบรมนิสัยให้บุตรหลานในสังคมเป็นคนดีแก่สังคมและยังเป็นสถาบันที่สร้างความมั่นคงให้แก่ประเทศชาติกล่าวคือ

1. เคารพเชื่อฟังบิดามารดา
2. รับผิดชอบทำงานที่ได้รับมอบหมายด้วยความเต็มใจรู้จักเป็นคนอดทนขยันขันแข็งมีความมานะพยายามรู้จักวิธีทำงานและสอนให้มิประสบความสำเร็จในการทำงาน
3. เลี้ยงดูบุตรด้วยความเต็มใจ
4. ประหยัดไม่ใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่าย
5. รักใคร่ปรองดองในหมู่พี่น้องในบ้านมีความรักใคร่สามัคคีกันไม่ก่อเรื่องทะเลาะวิวาท
6. ขยันหมั่นเพียรในการศึกษาเล่าเรียน
7. รู้จักเสนอความคิดเห็นและแนวทางที่เป็นประโยชน์กับครอบครัว
8. ประพฤติตนเป็นคนดี
9. ให้ความรักความอบอุ่นทั้งร่างกายและจิตใจแก่บุคคลในครอบครัว

3.2.3 ระดับชุมชน

ชุมชนต้องเป็นพลังสังคมแบบพึ่งตนเองที่มีส่วนสำคัญในการร่วมกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศต้องร่วมคิดร่วมทำร่วมแก้ไขปัญหาและร่วมรับผิดชอบในตนเองต่อชุมชนมากที่สุดและพัฒนาชุมชนของตนเองด้วยตนเองตามค่านิยมที่เหมาะสมวิธีคิดและมีเป้าหมายที่เหมาะสมกับท้องถิ่นทั้งนี้โดยสร้างความร่วมมือแก่กันและกันและต้องทำให้ชุมชนได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐเอกชนและประชาคมให้เป็นชุมชนที่มีรากฐานวัฒนธรรมรักษากฎจารีตประเพณีดำเนินชีวิตไปตามระบบคุณค่าและความคิดของชุมชนภูมิปัญญาท้องถิ่น

3.2.4 ระดับสังคม

ในระดับนี้เป็นการให้ความสำคัญกับองค์การสถาบันสังคมที่มีบทบาทและหน้าที่เชิงบริหารสังคมเป็นเสมือนโครงสร้างสังคมที่ช่วยพยุงความเป็นปึกแผ่นทางสังคมและสนับสนุนส่งเสริมให้บุคคลปฏิบัติตนให้เหมาะสมตามบรรทัดฐานสังคมสมาชิกอยู่ร่วมกันปกติมีความสงบสุขจะช่วยให้สังคมส่วนรวมมั่นคงเช่นบทบาทหน้าที่ของครูบาอาจารย์มีหน้าที่อบรมสั่งสอนนักศึกษาให้เป็นคนดีของสังคมก็เพื่อให้เป็นบุคคลที่ช่วยพัฒนาประเทศชาติได้มั่นคงสถาบันการศึกษาต้องทำหน้าที่สร้างคนให้มีความรับผิดชอบต่อสังคม (social responsibility) โดยคำนึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมและความแตกต่างกันระหว่างสังคมวัฒนธรรมดั่งนั้นบทบาทหน้าที่ต่อสังคมจึงมีความสำคัญในการอยู่ร่วมกันในสังคมให้มีความปกติสุขซึ่งกลุ่มคนในสังคมที่รู้จักปรับตัวให้เหมาะสมมีเหตุผลและร่วมแรงร่วมใจกัน โดยยึดหลักถ้อยทีถ้อยอาศัยซึ่งกันและกันยึดหลักการปฏิบัติที่ถูกต้องย่อมจะช่วยให้การอยู่ร่วมกันในสังคมมีความสุขต่อไป

3.2.5 ระดับประเทศชาติ

ระดับนี้เป็นโครงสร้างการบริหารจัดการบ้านเมืองที่เป็นผู้กำหนดทิศทางเชิงนโยบายต้องส่งเสริมและสร้างหลักการดำเนินชีวิตที่มีคุณธรรมจริยธรรมมีการธำรงรักษาเอกลักษณ์ของชาติเอาไว้โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญในการดำเนินชีวิตตามคุณธรรมของการเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตยดังต่อไปนี้

- 1.) ความจงรักภักดีต่อชาติศาสนาและพระมหากษัตริย์ตระหนักถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระมหากษัตริย์ปฏิบัติตนรักษาสถาบันชาติศาสนาและพระมหากษัตริย์ให้คงอยู่คู่สังคมไทยตลอดไป
- 2.) ยึดมั่นในหลักธรรมของศาสนาที่ตนเองนับถือทุกศาสนามีหลักศีลธรรมที่ช่วยสร้างจิตใจของคนกระทำความดีมีใจเอื้อเฟื้อต่อแม่แก่กันสมาชิกในสังคมสมที่ตนนับถือ
- 3.) มีความซื่อสัตย์คำนึงถึงประโยชน์ของสังคมส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน

- 4.) มีความรับผิดชอบต่องานและหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย
- 5.) มีระเบียบวินัยและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์สังคมกำหนดไว้
- 6.) มีความตรงต่อเวลาใช้เวลาอย่างคุ้มค่ามีเหตุผลเพื่อความถูกต้อง

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปความเป็นคนดีตามอัตลักษณ์ผู้เรียนนั้นจะต้องสร้างให้เกิดขึ้นทั้งในระดับตนเองในระดับครอบครัวระดับชุมชนระดับสังคมและระดับชาติซึ่งสังคมจำเป็นต้องสร้างกลไกการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองที่ทำให้เกิดพลเมืองที่มีความรับผิดชอบด้วยจิตสำนึกในตนเองและความรับผิดชอบต่อผู้อื่นและต่อชุมชนของตนเองโดยคำนึงถึงเหตุและผลที่กำหนดไว้ในหลักนิติรัฐที่คำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพความเป็นมนุษย์รวมถึงสิทธิมนุษยชนอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน

3.3 แนวทางการจัดกิจกรรมการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นคนดีตามอัตลักษณ์ผู้เรียนโดย การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง

3.3.1 กิจกรรมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองเครือข่าย

อำนวยการป้อมน้อย(2556) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองหมายถึงการที่ผู้ปกครองได้เข้าไปมีส่วนรับทราบสนับสนุนหรือให้ความร่วมมือในกิจกรรมหรือดำเนินการในด้านต่างๆที่โรงเรียนจัดให้มีขึ้นรวมทั้งการบริหารงานของโรงเรียน4 ด้าน ได้แก่1) ด้านวิชาการ2) ด้านงบประมาณ 3) ด้านบริหารงานบุคคล4)ด้านบริหารทั่วไป

ด้าน วิชาการหมายถึงการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการวางแผนให้ข้อเสนอแนะร่วมตัดสินใจและดำเนินการเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆเรื่องหลักสูตรการเรียนการสอนการประเมินผลการพัฒนานักเรียนการประกันคุณภาพการศึกษารวมทั้งงานอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับงานวิชาการเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

ด้านงบประมาณหมายถึงการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดตั้งจัดหาและการให้คำแนะนำเกี่ยวกับการบริหารเงินงบประมาณและวัสดุครุภัณฑ์ของโรงเรียนให้สอดคล้องกับแผนงานของโรงเรียนให้เป็นไปได้ด้วยความรอบคอบรัดกุมและคุ้มค่ามากที่สุด

ด้านบริหารงานบุคคลหมายถึงการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการให้คำปรึกษาข้อเสนอแนะและร่วมตัดสินใจเกี่ยวกับการสรรหาการพัฒนาการข้าราชการบุคลากรการรักษาระเบียบวินัยการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรเพื่อให้สามารถปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านบริหารทั่วไปหมายถึงการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการวางแผนให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการสถานที่และจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนรวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมของโรงเรียนเพื่อช่วยให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนและผู้ปกครอง

ความหมายของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองมีนักศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม (Participation) ดังนี้

โสภามัดตั้ง (2551) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองคือการร่วมมือกันระหว่างผู้ปกครองและครูในการที่ครูจะสนับสนุนให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษาของเด็กทั้งที่บ้านและโรงเรียน โดยทั้งสองฝ่ายจะต้องทำงานร่วมกันเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายเดียวกันคือการให้เด็กได้รับการพัฒนาการในทุกๆด้านส่งเสริมศักยภาพที่แท้จริงของเด็กอย่างเหมาะสมโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลเพื่อให้เด็กได้รับการจัดประสบการณ์อย่างต่อเนื่องทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน

พงศ์พันธ์แก้วหาวงส์ (2550:41) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองว่าบุคคลผู้ให้การอบรมเลี้ยงดูคุ้มครองปกป้องดูแลรักษาส่งเสริมสนับสนุนนักเรียนที่อยู่ในปกครองซึ่งได้แก่บิดามารดาญาติพี่น้องหรือผู้อุปการะได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจดำเนินการร่วมคิดร่วมฟังร่วมแสดงความคิดเห็นร่วมสำรวจปัญหาพร้อมลงทุนร่วมรับผลประโยชน์ร่วมส่งเสริมสนับสนุนช่วยเหลือป้องกันแก้ไขปัญหาและร่วมประเมินผลในกิจการใดๆที่ส่งผลกระทบต่อในตัวนักเรียนทั้งทางตรงและทางอ้อมสรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองคือการให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวางแผนร่วมกิจกรรมและดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนและการเข้ามามีส่วนร่วมในการสอนภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพื่อให้ผู้ปกครองเกิดความพึงพอใจมากที่สุดและสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติปี2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ. 2545

หลักการและแนวทางในการจัดกิจกรรมให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมหลักการและแนวทางในการจัดกิจกรรมให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมโรงเรียนนับเป็นหน่วยหนึ่งในสังคมเป็นสถาบันพัฒนาคนเพื่อการดำรงชีวิตที่ดีในชุมชน โรงเรียนจึงมีหน้าที่ในการถ่ายทอดวัฒนธรรมและเตรียมสมาชิกของสังคมให้เป็นบุคคลที่สังคมยอมรับดังนั้นบ้านและชุมชนจึงมีบทบาทสำคัญเกี่ยวข้องกับทางโรงเรียนและมีส่วนสนับสนุนกิจกรรมต่างๆของโรงเรียน

แฮมมอนด์และคนอื่นๆ (Hammond & others, 1979 อ้างถึงในกิตติกรทอง, 2552) ได้เสนอวิธีการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองซึ่งเป็นกิจกรรมที่ทางโรงเรียนควรจัดขึ้นได้แก่

- 1) การจัดประชุมหรือการจัดพบผู้ปกครองโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแลกเปลี่ยนเกี่ยวกับตัวเด็กผู้ปกครองได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน
- 2) จัดให้มีการสนทนาเพื่อเพิ่มพูนความรู้ให้ผู้ปกครองเกี่ยวกับการเลี้ยงดูพัฒนาการของเด็กและปัญหาต่างๆของเด็กปฐมวัย
- 3) จัดให้มีการอภิปรายกลุ่มโดยผู้ปกครองและครูอาจจัดเป็นครั้งคราวเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

4) จัดให้มีการพบผู้ปกครองเพื่อให้ผู้ปกครองเตรียมของเล่นให้กับเด็กให้ผู้ปกครองมีความรู้และความสามารถในการทำเครื่องเล่นง่ายๆ ไปเล่นกับเด็กที่บ้านโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

5) จัดให้มีการติดต่อกับผู้ปกครองเป็นการส่วนตัวเช่นการสนทนาทางโทรศัพท์ครู ไปเยี่ยมบ้านเด็กการติดต่อกันทางจดหมายเป็นต้น

6) การจดบันทึกภายหลังการพูดคุยหรือการพบปะครูควรมีการจดบันทึกเพื่อเป็นข้อมูล

7) การให้คำแนะนำในการสังเกตเด็ก

8) การเชิญผู้ปกครองเข้าร่วมกิจกรรมหรือเป็นอาสาสมัครในโรงเรียน

กฤษดาตันติผลาชีวะ(2542 : 34 -36 อ้างถึงในกิตติกรทอง, 2552) ได้กล่าวถึงแนวทางการจัดกิจกรรมให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

1) กิจกรรมโรงเรียน ได้แก่กิจกรรมที่เน้นให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมโดยทางโรงเรียนเป็นฐานในการจัดกิจกรรมเช่นการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อแนะนำโรงเรียนกิจกรรมการฝึกอบรมกิจกรรมการแสดงของนักเรียนกิจกรรมอื่นๆที่ทางโรงเรียนจัดขึ้นในโอกาสพิเศษต่างๆ

2) กิจกรรมสัมพันธ์เป็นกิจกรรมที่เน้นการสร้างความสัมพันธ์และความคุ้นเคยกันในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นการสนทนาการเขียนเขียนเช่นการประชุมปรึกษาเป็นวิธีการที่ช่วยให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียนพร้อมๆกับการแลกเปลี่ยนความรู้กันการแก้ปัญหาหารือกันการเยี่ยมบ้านเป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่สร้างสานความสัมพันธ์บ้านและโรงเรียนการเยี่ยมบ้านจะไม่ทำบ่อยนักอาจเป็นภาคเรียนละ 1 ครั้งหรือปีละ 1 ครั้งตามความเหมาะสม

3) กิจกรรมการสื่อสารสารสนเทศกิจกรรมนี้จะเน้นให้ผู้ปกครองเป็นผู้รับข้อมูลเป็นหลักส่วนใหญ่เป็นข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียนซึ่งมีหลายรูปแบบเช่นโทรศัพท์สายด่วนจดหมายข่าวโฮมเพจแผ่นพับข้อมูลโรงเรียน

4) กิจกรรมการศึกษาเป็นกิจกรรมที่ให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเป็นกิจกรรมที่ผู้ปกครองเข้าถึงชั้นเรียนทั้งเป็นผู้สอนเป็นผู้ช่วยครูตลอดถึงเป็นที่ปรึกษาสำหรับผู้ปกครองด้วยกัน

5) กิจกรรมบริการเป็นกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นเพื่อเป็นบริการแก่สังคมและครอบครัวได้แก่ห้องสมุดของเล่นศูนย์ดูแลเด็กศูนย์แลกเปลี่ยนสิ่งของที่ผู้ปกครองเหลือใช้

6) กิจกรรมการตัดสินใจเป็นกิจกรรมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองระดับสูงที่ผู้ปกครองจะมีส่วนร่วมกับทางโรงเรียนในการตัดสินใจและวินิจฉัยสั่งการที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมคือการวางแผนนโยบายโรงเรียนการสรรหาบุคลากรทางการศึกษาการพัฒนาการเรียนการสอนและการพัฒนาหลักสูตรเป็นต้น

การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติปีพ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้ตราขึ้น โดยเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ผู้ปกครองและชุมชนไว้หลายมาตราด้วยกันดังต่อไปนี้(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544: 6 -12) หลักการจัดการศึกษามาตรา 8 (2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาการจัดโครงการและกระบวนการจัดการศึกษามาตรา 9 (6) การมีส่วนร่วมของบุคคลครอบครัวชุมชนองค์กรท้องถิ่นเอกชนองค์กรเอกชนองค์กรวิชาชีพสถาบันศาสนาสถาบันประกอบการและสถาบันสังคมอื่นหน้าที่ของบิดามารดาผู้ปกครองมาตรา 11 บิดามารดาหรือผู้ปกครองมีหน้าที่จัดให้บุตรหรือบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแลได้รับการศึกษาภาคบังคับตามมาตรา 17 ตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องตลอดจนให้ได้รับการศึกษานอกเหนือจากการศึกษาภาคบังคับตามความพร้อมของครอบครัวหน่วยการจัดการศึกษามาตรา 12 นอกเหนือจากรัฐเอกชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้บุคคลครอบครัวและสถาบันสังคมอื่นมีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งนี้ให้เป็นไปตามกฎกระทรวง

บทบาทและหน้าที่ของผู้ปกครองในการอบรมเลี้ยงดู

1.) ปูพื้นฐานการพัฒนาการด้านร่างกายพ่อแม่ควรให้ความสนใจใส่ใจการเจริญเติบโตของลูกซึ่งน้ำหนักวัดส่วนสูงบันทึกในสมุดประจำตัวของลูกเป็นระยะๆสม่ำเสมอถ้าสงสัยลูกเติบโตไม่ปกติเช่น โตช้าหรือน้ำหนักมากเกินไปควรปรึกษาแพทย์หรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุขดูแลเรื่องอาหารการกินทั้งปริมาณและคุณภาพครบ 3 มื้อในแต่ละวันปลูกฝังการออกกำลังกายเล่นกีฬาเพื่อสุขภาพและพักผ่อนเหมาะสมกับวัย

2.) ปูพื้นฐานทางด้านสมองสติปัญญาพ่อแม่และผู้ปกครองมีส่วนช่วยพัฒนาทางด้านสติปัญญาของบุตรหลานโดยเลือกสรรกิจกรรมการใช้ความคิดหลายๆแบบให้ฝึกการสังเกตการลงมือปฏิบัติการใช้จินตนาการให้มีการโยงความคิดจากประสบการณ์ใหม่กับประสบการณ์เดิมหรือการที่พ่อแม่เล่นกับลูกๆหรือช่วยกันทำงานบ้านก็มีส่วนช่วยพัฒนาเด็กได้ทั้งสิ้น

3.) ปูพื้นฐานทางด้านอารมณ์และจิตใจให้ความรักความอบอุ่นและการดูแลเอาใจใส่ซึ่งจะทำให้เด็กมีสภาพจิตและอารมณ์ดีมีความสุขภูมิใจตนเองมีความมั่นใจว่าตนเป็นสมาชิกของครอบครัวเป็นที่ยอมรับของคนอื่นๆช่วยให้บุตรหลานเข้าใจเรื่องความรู้สึกโกรธไม่พอใจไม่ชอบใจผิดหวังประหลาดใจแปลกใจเป็นต้นเพื่อไม่ให้อ่อนไหวกับความรู้สึกสำเร็จหรือล้มเหลวช่วยให้เห็นคุณค่าในตนเองว่าตนมีความสามารถมีความสำเร็จสามารถภูมิใจในตนเองซึ่งเป็นแรงจูงใจให้รักษาปกป้องคุณค่านั้นไปสู่ความดีความสำเร็จต่างๆที่จะสามารถควบคุมตนเองได้อันจะนำไปสู่การมีบุคลิกภาพที่มั่นคงสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่นได้ดี

4.) เสริมสร้างพัฒนาการด้านภาษาเด็กวัยแรกเกิดถึงสองขวบเริ่มเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมตัวภาษาและคำพูดของพ่อแม่คือแหล่งเรียนรู้เด็กก่อนเริ่มเรียนรู้ภาษาจากเสียงที่ได้ยินและเสียงร้องของตนเองจากนั้นจึงค่อยๆเลียนแบบเสียงที่ได้ยินจากพ่อแม่หรือผู้ที่เลี้ยงดูด้วยเหตุนี้คำพูดของพ่อแม่หรือคนเลี้ยงดูจึงมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อพัฒนาการทางภาษาของเด็กจนในที่สุดเริ่มเปล่งเสียงเป็นคำๆตามที่ได้ยินพ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูจึงต้องพูดและใช้ภาษาให้ถูกต้องภาษาและคำต่างๆเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงความต้องการความพึงพอใจความคาดหวังและความรู้สึกอื่นๆ

5.) ส่งเสริมปลูกฝังนิสัยรักการอ่านพ่อแม่ควรเป็นแบบอย่างในการสร้างนิสัยรักการอ่านให้แก่ลูก โดยการเล่านิทานอ่านหนังสือให้ลูกฟังในวัยทารกหรือวัยเด็กจัดมุมหนังสือในบ้านสังเกตความสนใจของลูกชอบอ่านหนังสือประเภทใดแล้วจัดหาให้ตามความเหมาะสมโดยปกติเด็กเริ่มสนใจและอ่านหนังสือได้ตั้งแต่วัยทารกที่เริ่มรับรู้เสียงภาษาและการมองเห็นเด็กวัยทารกจะสนใจหนังสือโดยการสัมผัสเปิดอ่านจากรูปภาพซึ่งเป็นวัยเริ่มต้นที่จะสร้างนิสัยรักการอ่านโดยคุณต้นแบบจากพ่อแม่ที่อ่านหนังสือให้ลูกเห็นหรืออ่านให้ลูกฟังพ่อแม่ควรหาหนังสือที่เหมาะสมกับวัยของลูกให้ลูกมีโอกาสเลือกหยิบหนังสือเองตามความสนใจการอ่านจากภาพในวัยทารกจะช่วยเสริมสร้างพัฒนาการทางสมองเมื่อลูกโตขึ้นในวัยเด็กวัยผู้ใหญ่ก็จะมีนิสัยรักการอ่านทำให้รับข้อมูลข่าวสารมากขึ้นทำให้รู้เท่าทันและสามารถปรับตัวได้ดีในสถานการณ์ที่เหมาะสมกับวัย

6.) เสริมสร้างพัฒนาการทางด้านสังคมส่งเสริมให้ลูกมีประสบการณ์จากการกระทำของตนเองและเรียนรู้จากพ่อแม่ผู้ปกครองเพื่อนและสังคมมีความคิดสร้างสรรค์สามารถใช้เหตุผลแยกแยะได้ถูกต้องและรู้จักปรับตัวได้เหมาะสมและสามารถอดทนอดใจรอสิ่งที่ต้องการได้ไม่เอาแต่ใจตนเองและฝึกให้คำนึงถึงความต้องการและความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นซึ่งพ่อแม่ต้องทำเป็นตัวอย่างการให้มีกิจกรรมรับผิดชอบในหน้าที่ของครอบครัวตามกำลังความสามารถที่ควรจำเป็นจะช่วยให้ลูกมีความรับผิดชอบและจะได้มีความภูมิใจในผลงานและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ตามความถนัดและความสามารถพ่อแม่ผู้ปกครองไม่ควรกะเกณฑ์บังคับโดยไม่ได้คำนึงถึงความเป็นจริงและไม่ควรซ้ำเติมเปรียบเทียบให้เกิดปมด้อย

7.) จัดให้ได้รับการศึกษาที่เหมาะสมเมื่อลูกพร้อมที่จะเข้าเรียนบทบาทของพ่อแม่หรือผู้ปกครองจะต้องพิจารณาเลือกโรงเรียนที่ดีที่สุดสำหรับลูกโดยการศึกษาการบริหารจัดการของแต่ละโรงเรียนผลงานที่โรงเรียนประสบความสำเร็จอุปกรณ์การเรียนการสอนการจัดกระบวนการเรียนการสอนสภาพแวดล้อมเพื่อจะได้เชื่อได้ว่าลูกได้รับสิ่งที่ดีที่สุดจากโรงเรียนนั้นๆหรือพิจารณาแล้วเห็นว่าระบบการศึกษาในยุคปัจจุบันยังไม่ดีพอสำหรับลูกเราสามารถเลือกการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานได้โดยการสอนลูกที่บ้านซึ่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้เปิดโอกาสไว้ในมาตรา 12

8.) ให้ความใกล้ชิดดูแลให้ความอบอุ่นเพื่อส่งเสริมป้องกันและแก้ไขปัญหามาแต่ละช่วงวัยที่สำคัญของชีวิตซึ่งพ่อแม่หรือผู้ปกครองต้องถือเป็นบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างสำคัญยิ่งในการดูแลแนะนำสอนสั่งฝึกฝนกล่อมเกลาลดลดจนการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาการของเด็กซึ่งจะต้องรับรู้อย่างจริงจังว่าเด็กมีร่างกายความคิดจิตวิญญาณเป็นของตนเองมาตั้งแต่เกิดเด็กมีความแตกต่างกันเด็กแต่ละคนแต่ละแบบหนทางชีวิตทั้งปัจจุบันและอนาคตจึงเป็นของเขาเด็กต้องเรียนรู้และปรับตัวเองเผชิญปัญหาและแก้ปัญหาด้วยตัวของเขาเองพ่อแม่ต้องจัดสิ่งแวดล้อมที่งดงามมีความเข้าใจให้กำลังใจและหนุนช่วยเมื่อเด็กเดือดร้อนการเข้าไปเข้าก็เข้าการจัดการปัญหาตามแนวทางของผู้ใหญ่มาๆ ไม่ยอมให้เด็กแก้ปัญหาเองจะทำให้เด็กรู้สึกตนเองไม่มีคุณค่าไม่มีความสามารถทำไม่ได้ทำลายความเป็นตัวของเด็กไปอย่างสิ้นเชิงสร้างความกดดันความทุกข์ทรมานบีบคั้นจะทำให้เด็กมีพฤติกรรมไปในทางที่ผิดได้ดังนั้นพ่อแม่ต้องมีความรู้ความเข้าใจพัฒนาการของเด็กแต่ละช่วงวัยอย่างถ่องแท้ซึ่งจะช่วยกำหนดบทบาทของพ่อแม่ในการเฝ้าดูการเจริญเติบโตด้วยความรักความเข้าใจตลอดจนสายสัมพันธ์ความเอื้ออาทรของกันและกัน

9.) ส่งเสริมและสนับสนุนพัฒนาการด้านการช่วยเหลือตนเองพ่อแม่ควรให้โอกาสเด็กช่วยเหลือตนเองในกิจวัตรประจำวันต่างๆเมื่อเด็กมีความพร้อมเช่นแต่งตัวแปรงฟันอาบน้ำกินข้าวทำความสะอาดหลังการขับถ่ายและช่วยงานบ้านง่ายๆจะช่วยพัฒนาความเชื่อมั่นและความภาคภูมิใจในตนเองให้กับเด็กเมื่อเข้าทำสำเร็จความเชื่อมั่นและความภาคภูมิใจนี้จะเป็นผลลัพธ์ที่มีคุณค่าที่สุดจากการพัฒนาของเด็กพ่อแม่พึงใช้วิธีการสังเกตว่าเด็กมีความพร้อมในการช่วยเหลือตนเองหรือไม่พ่อแม่ควรใช้วิธีบอกการสอนหรือจับมือสอนเมื่อเด็กทำได้ควรปล่อยให้เด็กทำเองพ่อแม่ไม่ควรทำแทนแต่ควรให้คำชมเชยเป็นกำลังใจแก่ลูกและควรให้เด็กได้ช่วยเหลือตนเองในทุกเรื่องที่ควรทำได้หลังจากที่เด็กทำได้แล้วพ่อแม่ควรติดตามดูว่าเด็กทำได้เรียบร้อยดีหรือไม่แต่ไม่ควรจู้จุกจิกควบคุมจนเกินไป

10.) การให้คำปรึกษาแนะนำโดยไม่ครอบงำในชีวิตของมนุษย์ทุกคนจะต้องเผชิญกับปัญหาต่างๆตลอดเวลาไม่ว่าปัญหาส่วนตัวปัญหาการเรียนหรือปัญหาด้านการปรับตัวเป็นต้นพ่อแม่ต้องดูแลลูกอย่างใกล้ชิดการให้ความรักความอบอุ่นเป็นกันเองให้ลูกไว้วางใจและพร้อมที่จะให้คำปรึกษาอย่างเข้าใจหรือการพูดคุยกันได้ในทุกๆเรื่องทั้งเรื่องที่วัยรุ่นสนใจก็สามารถทำได้การให้คำปรึกษาควรให้ข้อมูลทั้งบวกและลบและฝึกให้ลูกได้เลือกตัดสินใจด้วยตนเองและถ้าลูกตัดสินใจผิดพลาดไปก็อย่าซ้ำเติมแต่ควรให้กำลังใจและอธิบายให้เห็นว่าเป็นเรื่องปกติที่ทุกคนก็อาจจะผิดพลาดได้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์และเหตุการณ์ให้คำปรึกษาที่ดีไม่ควรให้ข้อมูลทางเดียวหรือมีทางเลือกให้ทำตามเท่านั้นควรฝึกให้ใช้วิจารณญาณไตร่ตรองด้วยตนเองเพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้เมื่อโตเป็นผู้ใหญ่

11.) การเป็นตัวอย่างและแบบอย่างที่ดีพ่อแม่ผู้ปกครองต้องทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีเพราะเด็กจะเฝ้าดูและเลียนแบบพฤติกรรมทั้งที่ดีและไม่ดีของพ่อแม่ทุกเรื่องพ่อแม่ต้องปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของเพศชายและหญิงที่เหมาะสมไม่ควร โกหกต้องทำตามสัญญาที่พูดไว้สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ไม่แสดงอารมณ์ฉุนเฉียวหรือพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมให้ลูกเห็น

12.) การเป็นแรงเสริมชื่นชมและให้กำลังใจพ่อแม่เป็นกำลังใจลูกให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้ชื่นชมยินดีเมื่อลูกประสบความสำเร็จจะช่วยให้ลูกเห็นคุณค่าในความสามารถของตนเองมีความมั่นใจในการคิดตัดสินใจการแสดงออกและทำสิ่งต่างๆด้วยความเชื่อมั่นเป็นพลังในการคิดสร้างสรรค์มั่นคงทางจิตใจและสามารถปรับตัวได้คืออย่างเหมาะสมกับวัย(ประสงค์สังขไชย.2545 :2 อ้างถึงในพงศพัทธ์แก้วหางศ์. 2550)

กิตติกรทอง (2552) พ่อแม่เป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในการให้การศึกษาแก่บุตรหลานของตนเพราะเหตุว่า“พ่อแม่คือครูที่ดีที่สุดในโลก” เป็นครูคนแรกที่จะชี้โลกกว้างและสร้างภูมิคุ้มกันให้ลูกเป็นครูตลอดชีวิตที่จะให้ความรักความรู้ความเอาใจใส่ความห่วงใยอาทรลูก (กระทรวงศึกษาธิการ. 2540 อ้างถึงในโสภามัคคลัง) สายใยความรักความผูกพันระหว่างเด็กกับพ่อแม่เป็นความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งมั่นคงและยาวนานเป็นพลังที่ยิ่งใหญ่ที่ช่วยผลักดันในการดำเนินชีวิตในด้านต่างๆประสบผลสำเร็จได้ด้านการศึกษาที่เช่นกันผู้ปกครองจะต้องเอาใจใส่ต่อการเรียนของลูกสร้างโอกาสการเรียนรู้แก่ลูกให้เหมาะสมกับวัยการเรียนรู้เกิดขึ้นได้จากทุกเรื่องทุกที่ตลอดเวลาทุกสถานการณ์พึงตระหนักไว้เสมอว่าพ่อแม่คือครูคนแรกที่จะนำพาลูกของเราเองไปสู่เส้นทางความรอบรู้แห่งชีวิตความรอบรู้มิได้หมายความว่าความรู้อันได้จากการศึกษาเพียงอย่างเดียวแท้จริงการเรียนรู้ต่างๆเกิดขึ้นกับสมองของลูกนั้นมีทั้งการเรียนรู้วิชาการเพื่อเป็นหลักฐานการเล่าเรียนต่อไป (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. 2544: 3 อ้างถึงในประพันธ์เดชสวัสดิ์.2552) ดังนั้นการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างบ้าน โรงเรียนชุมชนจึงเป็นสิ่งจำเป็นต่อการจัดการศึกษาที่บุคลากรของโรงเรียนจะต้องมีการสำรวจสภาพความจำเป็นและแสวงหาความร่วมมือในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเนื่องจากชุมชนครอบครัวเป็นแหล่งที่มีทรัพยากรคนวัสดุที่สามารถช่วยเหลือสนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียน (Peter & Bill, 1982, pp. 23 -26, อ้างถึงในจิรินันท์ธังกาสิ. 2551)

3.3.2 การมีส่วนร่วมของชุมชน

ปารณทัตต์แสนวิเศษ(2555)ได้กล่าวถึงรูปแบบกระบวนการและบทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาดังนี้

1. รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนกับสถานศึกษาประกอบด้วย
 - 1) รูปแบบการมีส่วนร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล
 - 2) รูปแบบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - 3) รูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของผู้ปกครอง
 - 4) รูปแบบการมีส่วนร่วมของศิษย์เก่า
 - 5) รูปแบบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการภาคี4 ฝ่าย (ผู้แทนครูผู้แทนผู้ปกครองผู้แทนชุมชนและผู้แทนกรรมการนักเรียน)
 - 6) รูปแบบการมีส่วนร่วมขององค์กรต่างๆในชุมชน
 - 7) รูปแบบการมีส่วนร่วมของกลุ่มอาชีพและผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน
 - 8) รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนทั่วไปในชุมชน
 - 9) รูปแบบการมีส่วนร่วมของหน่วยงานราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐ
 - 10) รูปแบบการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนและสถานประกอบการ
 - 11) รูปแบบการมีส่วนร่วมของศูนย์อำนวยการเครือข่ายและ
 - 12) รูปแบบการมีส่วนร่วมในการระดมทุน
2. กระบวนการมีส่วนร่วมประกอบด้วย6 ขั้นตอนคือ
 - ขั้นที่1 สำรวจความต้องการการสำรวจข้อมูลพื้นฐาน
 - ขั้นที่2 การกำหนดมาตรฐานของสถานศึกษา
 - ขั้นที่3 การวางแผนพัฒนาสถานศึกษาตามวิสัยทัศน์พันธกิจ
 - ขั้นที่4 ขั้นการดำเนินการ
 - ขั้นที่5 ขั้นการประเมินผล
 - ขั้นที่6 ขั้นการร่วมรับผลประโยชน์

ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วย4

ระดับคือ

- 1) ระดับร่วมวางแผนตัดสินใจ
- 2) ระดับปฏิบัติการ
- 3) ระดับการรับประโยชน์และ

4) ระดับการประเมินผลประกอบด้วยปัจจัยและเงื่อนไขภายในโรงเรียนได้แก่ ปัจจัยด้านผู้บริหารมี 7 ด้านคือด้านภูมิหลังของผู้บริหารด้านผู้บริหารที่มีคุณภาพด้านคุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้บริหารด้านลักษณะการทำงานของผู้บริหารด้านความมีมนุษยสัมพันธ์ของผู้บริหารด้านความศรัทธาต่อผู้บริหารและด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของชุมชนปัจจัยด้านครูและบุคลากรทางการศึกษามี 7 ด้านคือด้านภูมิหลังและองค์ประกอบของครูและบุคลากรทางการศึกษาด้านลักษณะส่วนบุคคลและลักษณะการทำงานของครูและบุคลากรทางการศึกษาด้านการเห็นคุณค่าของชุมชนของครูและบุคลากรทางการศึกษาด้านความมีมนุษยสัมพันธ์ของครูและบุคลากรทางการศึกษาด้านความศรัทธาต่อครูและบุคลากรทางการศึกษาด้านความรู้สึกผูกพันระหว่างชุมชนกับครูและบุคลากรทางการและด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของชุมชนปัจจัยด้านคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วย 5 ด้านคือด้านความรู้ความสามารถที่เกี่ยวกับการศึกษาด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสถานศึกษาด้านการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานด้านการมีอุดมการณ์พัฒนาการศึกษาเข้ามาเป็นอาสาสมัครและด้านการประชาสัมพันธ์ปัจจัยด้านโรงเรียนประกอบด้วย 9 ด้านคือด้านโรงเรียนให้โอกาสชุมชนด้านลักษณะของโรงเรียนด้านโรงเรียนที่มีคุณภาพด้านความรู้สึกผูกพันกับโรงเรียนด้านความรู้สึกเป็นเจ้าของโรงเรียนด้านความร่วมมือร่วมพลังด้านการประชาสัมพันธ์ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของโรงเรียนและด้านความรู้ความเข้าใจปัจจัยภายนอกโรงเรียนประกอบด้วย

1) ปัจจัยด้านชุมชนประกอบด้วย 20 ด้านคือด้านลักษณะของชุมชนด้านภูมิหลังของคนในชุมชนด้านความรู้สึกผูกพันกันในกลุ่มชุมชนด้านความศรัทธาต่อโรงเรียนด้านความรู้สึกผูกพันกับทางโรงเรียนด้านการเห็นคุณค่าของการเข้ามามีส่วนร่วมด้านความร่วมมือร่วมพลังด้านชุมชนมีระบบเครือข่ายที่เข้มแข็งด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นและปราชญ์ชาวบ้านด้านเศรษฐกิจที่มั่นคงด้านการแข่งขันทางการเมืองในท้องถิ่นด้านวัฒนธรรมความเชื่อและค่านิยมต่อการศึกษาด้านชุมชนมีผู้นำที่เข้มแข็งมีภาวะผู้นำด้านการรวมกลุ่มหรือการสร้างเครือข่าย (Networking) ด้านทุนในหมู่บ้านหรือทุนทางสังคม (Social capital) ด้านศักยภาพหมู่บ้านในการจัดการและพัฒนาตนเองด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกันของคนในหมู่บ้านหรือชุมชน (Shared vision) ด้านความร่วมมือขององค์การบริหารส่วนตำบลด้านการมีสถาบันทางศาสนาเป็นศูนย์กลางของชุมชนและด้านผู้นำทางศาสนาให้การสนับสนุนและเห็นความสำคัญของการศึกษา

- 2) ปัจจัยด้านการเมือง
- 3) ปัจจัยด้านงบประมาณ
- 4) ปัจจัยด้านวัฒนธรรม
- 5) ปัจจัยด้านทรัพยากรและภาพแวดล้อมในชุมชน

6) ปัจจัยด้านสื่อและเทคโนโลยี

7) ปัจจัยที่เกิดจากข้อเสนอแนะของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมิน

คุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน)

ยุทธศาสตร์ที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย

- 1) ยุทธศาสตร์การศึกษาสภาพแวดล้อมชุมชน
- 2) ยุทธศาสตร์การศึกษาประวัติความเป็นมาและสภาพชุมชน
- 3) ยุทธศาสตร์การศึกษาประวัติความเป็นมาและสภาพปัจจุบันของสถานศึกษา
- 4) ยุทธศาสตร์การปรับบุคลิกภาพการทำงานของผู้บริหารสถานศึกษา
- 5) ยุทธศาสตร์การปรับบุคลิกภาพการทำงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา
- 6) ยุทธศาสตร์การปรับปรุงวิธีการดำเนินงานและผลการดำเนินงานของ

สถานศึกษา

ผลกระทบของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ด้านนักเรียน ประกอบด้วย

- 1) ทำให้นักเรียนได้รับการศึกษาทั่วถึงเสมอภาคและได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพทุกด้าน
- 2) นักเรียนเป็นผู้ที่มีความประพฤติดีมีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่ดีงาม
- 3) นักเรียนสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข
- 4) นักเรียนเกิดการเรียนรู้และภาคภูมิใจในชุมชน
- 5) นักเรียนที่ขาดแคลนหรือด้อยโอกาสทางการศึกษามีโอกาสได้รับ
- 6) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเพิ่มขึ้น
- 7) นักเรียนได้รับการเอาใจใส่ดูแลช่วยเหลืออย่างใกล้ชิดทั้งในและนอก

สถานศึกษา

ด้านครู ประกอบด้วย

- 1) ครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการกระจายอำนาจในการจัดการศึกษา
- 2) ครูได้พัฒนาตนเองให้เป็นครูมืออาชีพ

ด้านคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วย

- 1) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการกระจายอำนาจในการจัดการศึกษา

- 2) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีศักยภาพในการดำเนินงาน

ด้านชุมชนประกอบด้วย

- 1) ชุมชนมีความเข้มแข็ง
- 2) ชุมชนสามารถพัฒนาตนเองทั้ง

ด้านวิชาการและวิชาชีพ

- 3) ชุมชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของโรงเรียน
- 4) ชุมชนได้รับการด้านการจัดการศึกษาที่ดีขึ้นทั้งด้านคุณภาพมาตรฐานตรงกับความต้องการของชุมชนได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม
- 5) ชุมชนมีบทบาทในการตัดสินใจกำกับดูแลตรวจสอบและสามารถสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียนได้อย่างเต็มที่

ด้านโรงเรียนประกอบด้วย

- 1) โรงเรียนสามารถบริหารจัดการศึกษาโดยยึดโรงเรียนเป็นฐาน
- 2) โรงเรียนมีรูปแบบในการบริหารงานของโรงเรียนตนเอง
- 3) โรงเรียนสามารถใช้งบประมาณอย่างคุ้มค่าโปร่งใสและตรวจสอบได้
- 4) โรงเรียนสามารถจัดแหล่งเรียนรู้วัสดุครุภัณฑ์เพิ่มขึ้นเพื่อพัฒนาผู้เรียน
- 5) โรงเรียนมีสื่อที่ทันสมัยพร้อมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกต่อนักเรียนเพิ่มขึ้น
- 6) โรงเรียนได้รับความเชื่อมั่นของผู้ปกครองมากขึ้น

บทบาทของผู้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานบทบาทของผู้บริหาร

ประกอบด้วย

- 1) บทบาทผู้สร้างริเริ่มโครงการและกิจกรรมของกลุ่มงานหรือของโรงเรียนร่วมกับคณะครูผู้เกี่ยวข้อง
- 2) บทบาทผู้วางแผนโดยร่วมกำหนดแผนโรงเรียนหรือแผนปฏิบัติการประจำปี
- 3) บทบาทผู้ร่วมตัดสินใจในการดำเนินงานและแก้ปัญหาของโรงเรียน
- 4) บทบาทของผู้ร่วมปฏิบัติงานของโรงเรียนให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้
- 5) บทบาทของผู้สนับสนุนทรัพยากรให้กับทางโรงเรียนและนักเรียน
- 6) บทบาทผู้ประเมินผลการดำเนินงานของบุคลากรภายในโรงเรียน(กำกับ

ติดตามร่วมประเมินผล

- 7) บทบาทผู้แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียน
- 8) บทบาทผู้ร่วมรับผิดชอบและร่วมรับประโยชน์

บทบาทของครูและบุคลากรทางการศึกษาประกอบด้วย

- 1) บทบาทในหน้าที่การสอนและเผยแพร่วิชาการ

- 2) บทบาทหน้าที่ให้การสนับสนุนและให้บริการการเรียนรู้
- 3) หน้าที่การบริการและปกครองนักเรียน
- 4) บทบาทหน้าที่การบริหารงานวิชาการบุคลากรและสถาบัน
- 5) บทบาทหน้าที่การพัฒนาโรงเรียน

บทบาทของผู้เรียนประกอบด้วย

- 1) การเป็นผู้สื่อสารถึงผู้ปกครองที่ดี
- 2) การเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนชุมชนและบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม
- 3) การช่วยกันสร้างและรักษาชื่อเสียงเกียรติคุณของโรงเรียน
- 4) การเป็นผู้มีระเบียบวินัยคุณธรรมจริยธรรมที่ดี
- 5) การตั้งใจเรียน
- 6) การให้ความเคารพเชื่อฟังบิดามารดาผู้ปกครองครูอาจารย์

บทบาทของผู้ปกครองประกอบด้วย

- 1) การจัดให้ลูกได้รับการศึกษาตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษา

แห่งชาติพ.ศ.2542

- 2) การให้ร่วมมือกับโรงเรียนในการจัดการเรียนรู้
- 3) การจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาความสามารถของเด็ก
- 4) ให้การอบรมบ่มนิสัยให้ลูกมีคุณธรรม

บทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วย

- 1) บทบาทผู้สร้าง โดยเป็นผู้เสนอแผนงาน โครงการหรือกิจกรรมที่ส่งผลดีต่อ

นักเรียน

- 2) บทบาทผู้วางแผนพัฒนาโรงเรียนทั้งระยะสั้นและระยะยาว
- 3) บทบาทผู้ร่วมปฏิบัติงานของโรงเรียน
- 4) บทบาทผู้สนับสนุนทรัพยากร
- 5) บทบาทของผู้กำกับติดตามการดำเนินงาน
- 6) บทบาทผู้ร่วมรับผิดชอบและรับประโยชน์

บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลประกอบด้วย

- 1) บทบาทการให้ความร่วมมือด้านการบริหารและการจัดการ
- 2) การให้ความร่วมมือด้านวิชาการ
- 3) เป็นผู้ร่วมกำกับติดตามและประเมินผลและ

4) การให้ความร่วมมือในการส่งเสริมและสนับสนุนคือการส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายการดำเนินการในเรื่องต่างๆที่เอื้อต่อการนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา

บทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชนประกอบด้วย

- 1) บทบาทในการกำหนดทิศทางและเป้าหมายของโรงเรียน
 - 2) บทบาทในการสนับสนุนภารกิจหลักของโรงเรียน
 - 3) บทบาทในการร่วมคิดและศึกษาเกี่ยวกับปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชุมชนรวมทั้งความต้องการของชุมชน
 - 4) บทบาทในการร่วมวางแผนโครงการ/กิจกรรมและร่วมปฏิบัติดำเนินการตามโครงการ/กิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาหรือสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ของชุมชน
 - 5) บทบาทในการร่วมติดตามประเมินผลและปรับปรุงโครงการ/กิจกรรม
 - 6) บทบาทในการให้บริการด้านทรัพยากรบุคคลเงินวัสดุและอื่นๆแก่โรงเรียน
- การเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมในการร่วมคิดและตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการสนับสนุนและร่วมดำเนินงาน 3) การมีส่วนร่วมควบคุมตรวจสอบการดำเนินงานของโรงเรียนและ 4) การมีส่วนร่วมในการรับบริการและรับความช่วยเหลือจากโรงเรียน 9. วิธีการในการเข้ามามีส่วนร่วมมี 2 วิธีคือ 1) การเข้ามามีส่วนร่วมโดยความสมัครใจหรืออาสาสมัครที่จะเข้ามามีส่วนร่วมเป็นการเข้ามามีส่วนร่วมที่เกิดจากแรงกระตุ้นแรงจูงใจอันเป็นความต้องการของผู้เข้ามามีส่วนร่วมและ 2) การมีส่วนร่วมโดยการถูกชักจูงโดยมีการชักชวนของสถานศึกษาหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องถึงได้เข้ามามีส่วนร่วมเป็นการมีส่วนร่วมที่ไม่ได้เกิดจากความคิดริเริ่มหรือความต้องการของผู้มีส่วนร่วมแต่เกิดจากการชักจูงจากผู้อื่น

สุวิมลหงษ์วิไล(2559) นโยบายการจัดการศึกษาของรัฐที่ใช้ชุมชนหรือองค์กรชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น โดยการกระจายอำนาจกำหนดนโยบายและการบริหารให้ผู้ปกครองนักเรียนชุมชนและองค์กรท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบเพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้(Learning society) ซึ่งสำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2545) ได้กล่าวถึงบทบาทของชุมชนในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาไว้ว่า ผู้ปกครองครอบครัวประชาชนและสถาบันจัดการศึกษาต้องมีบทบาทในการจัดการศึกษาดังนี้

- 1) ร่วมตัดสินใจเกี่ยวกับการศึกษาของบุตรหลานตนเช่นเลือกสถานศึกษาให้บุตรหลานร่วมตัดสินใจทิศทางการศึกษาของบุตรหลาน
- 2) ร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรพัฒนาการของบุตรหลานและการเรียนการสอนประจำวัน

3) ร่วมจัดทำหลักสูตรและติดตามผลการศึกษาเช่นร่วมแสดงความคิดเห็นหรือเสนอแนะการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นติดตามการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาและครูให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและให้ข้อเสนอแนะในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

4) ร่วมในบรรยากาศการเรียนการสอนของสถานศึกษาผู้ปกครองอาจร่วมในการทำกิจกรรมการเรียนการสอนหรือร่วมกิจกรรมอื่นที่สถานศึกษาจัดซึ่งหากสถานศึกษามีแนวทางสนับสนุนที่ดีก็จะส่งผลดีต่อการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

5) ร่วมสนับสนุนกิจการการศึกษาโดยสนับสนุนด้านความคิดการเป็นผู้นำการเป็นกรรมการการร่วมประชุมการให้คำปรึกษาแนะนำการให้ข้อมูลความคิดเห็นการปกป้องดูแลการสนับสนุนทรัพยากรการเงินวัสดุอุปกรณ์การร่วมดำเนิน โครงการการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

พินัยกรรมมานะจตุติ(2549) ยังได้เสนอแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในสถานศึกษาดังนี้

1) การให้ชุมชนเข้ามาเยี่ยมชมโรงเรียนโดยทางโรงเรียนทำหนังสือเชิญชวนและแนบตารางแสดงวันเวลาในการทำกิจกรรมต่างๆของเด็กแต่ละชั้นเรียนหรือแสดงตารางเวลาว่างของครูหรือผู้บริหารไว้ด้วยเพื่อการพบปะสนทนาสร้างความรู้ความเข้าใจในกิจกรรมของโรงเรียนให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น

2) การร่วมเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาบทบาทของคณะกรรมการนั้นมีบทบาทในการร่วมตัดสินใจกำหนดนโยบายให้ความคิดเห็นชอบการตัดสินใจสำคัญของสถานศึกษาและกำกับให้ผู้บริหารปฏิบัติตามนโยบายหลักเกณฑ์หรือระเบียบข้อบังคับต่างๆของสถานศึกษาแต่ผู้บริหารมีหน้าที่บริหารและรับผิดชอบตัดสินใจดำเนินงานของตนหรืออาจร่วมกันจัดตั้งสมาคมครูผู้ปกครองหรือชมรมผู้ปกครองทำหน้าที่ฝ่ายสนับสนุนกิจกรรมของสถานศึกษา

3) การร่วมกิจกรรมของสถานศึกษาเป็นการเชิญชวนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมที่ทางสถานศึกษาจัดขึ้นเช่นกีฬาสิ่งานวันพ่อวันแม่กิจกรรมวันขึ้นปีใหม่งานประจำปีกิจกรรมวันปิดภาคเรียนพิธีมอบประกาศนียบัตรงานวันเกิดของโรงเรียนเป็นต้นลักษณะของการมีส่วนร่วมขึ้นอยู่กับรูปแบบการจัดงาน

4) การร่วมดำเนินงานสถานศึกษากิจการของสถานศึกษาครอบคลุมงานบริการ 6 งานซึ่งชุมชนอาจเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินงานด้วยความถนัดหรือตามโอกาสที่เหมาะสมเช่นเป็นอาสาสมัครผู้ช่วยครูงานการเงินและงบประมาณงานธุรการงานสุขภาพอนามัยงานสวัสดิภาพและความปลอดภัย

5) การร่วมกิจกรรมการเรียนรู้และจัดประสบการณ์การเรียนรู้ชุมชนอาจเข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนกิจกรรมการเรียนรู้ของเด็กโดยมอบวัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติให้เช่นเครื่องมือทดลองอุปกรณ์ทดลองจากธรรมชาติพืชผักผลไม้วัตถุดิบจากงานหัตถกรรมของชุมชนดอกไม้จาก

การแกะสลักเศษฝ้ายจากศูนย์ถักทอสินค้าสำหรับงานปั้นประเภทเซรามิกเป็นต้นนอกจากสนับสนุน วัตถุประสงค์แล้วอาจหมายรวมถึงการสนับสนุนครูจากชุมชนเพื่อทำการฝึกสอนถ่ายทอดงานภูมิปัญญา ให้แก่เด็กในลักษณะกิจกรรมเสริมหลักสูตรกรณีโรงเรียนจัดกิจกรรมพิเศษเช่นทัศนศึกษาแหล่ง เรียนรู้ในและนอกชุมชนหรือจัดแสดงดนตรีเชิดหุ่นสัจจรชุมชนอาจเข้ามาเป็นอาสาสมัครช่วยดูแล เด็กหรืออำนวยความสะดวกด้านสถานที่ให้การต้อนรับดูแลวิทยากรบริการเครื่องคืมหรือร่วมแสดง ตามความประสงค์การสร้างเสริมความสัมพันธ์กับชุมชนเป็นการดำเนินกิจกรรมโครงการของ สถานศึกษาและหน่วยงานตลอดจนบุคคลในชุมชนมีส่วนร่วมสภาพและสืบสานความสัมพันธ์ต่อกัน อย่างต่อเนื่องด้วยดี

การสร้างเสริมความสัมพันธ์กับชุมชนมีประโยชน์ดังนี้

- 1) สร้างเจตคติที่ดีของชุมชนต่อสถานศึกษา
- 2) ชุมชนยอมรับในคุณค่าของตนต่อการสนับสนุนการจัดการศึกษา
- 3) ชุมชนมีความรู้ที่ถูกต้องในการร่วมมือกับสถานศึกษาเพื่อพัฒนาเด็ก
- 4) ชุมชนเข้าใจหลักการจัดการเรียนรู้ของ โรงเรียนเข้าใจธรรมชาติการเรียนรู้

ของเด็กและส่งเสริมได้อย่างถูกต้อง

- 5) ชุมชนได้รู้จักและทำความเข้าใจกับสื่อการเรียนรู้และช่วยพัฒนาเด็กได้

3.3.3 การพัฒนาครูและการเป็นแบบอย่างที่ดีของครู

ในการที่จะพัฒนาความเป็นคุณลักษณะความเป็นคนดีตามอัตลักษณ์ผู้เรียนของ นักเรียนนั้นครูถือได้ว่าเป็นบุคคลสำคัญที่เป็นต้นแบบหรือแบบอย่างที่ดีจะต้องคิดดีพูดดีและต้องทำดี เพราะการเป็นตัวอย่างที่ดีเป็นสื่อการเรียนรู้ที่ดีและมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของ นักเรียน

พระสุขุมสุขาวฑฒโก (มัชฌิมนัง).(2559) ครูคือผู้แนะนำสั่งสอนหรือถ่ายทอด ความรู้แก่ศิษย์เพื่อให้เกิดความเจริญอกงามด้านสติปัญญาอารมณ์สังคมและทักษะกระบวนการต่าง ๆ บุคคลทั่วไปจึงตั้งสมญานามให้ครูในลักษณะต่างๆเช่นครูคือแม่พิมพ์ของชาติครูคือผู้สร้างโลกครูคือ ผู้กุมความเป็นความตายของชาติไว้ในมือเป็นต้นซึ่งล้วนเป็นการยกย่องและเชิดชูเกียรติเป็นอย่างยิ่ง นั้นแสดงให้เห็นถึงบทบาทและความสำคัญของครูที่มีต่อการพัฒนาคนและประเทศชาติบ้านเมือง อย่างชัดเจนฉะนั้นผู้ที่มาจะเป็นครูจำเป็นจะต้องศึกษาเรียนรู้และทำความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นครูให้ ดีเสียก่อนเพราะมิใช่เพียงแต่มีความรู้ในหลักวิชาการก็จะสามารถเป็นครูที่ดีได้แต่จะต้องอาศัย ส่วนประกอบอื่นๆอีกเช่นมีความศรัทธาในอาชีพครูรักงานสอนมีจิตวิญญาณแห่งความเป็นครูรักและ เมตตาต่อเด็กๆเป็นต้นครูดีย่อมเป็นที่ปรารถนาของสังคมแต่การที่จะได้ชื่อว่าเป็นครูดีนั้น มิใช่เรื่อง ง่ายเพราะจะต้องอาศัยองค์ประกอบหลายอย่าง

ลักษณะของครูที่ดีตามแนวพระพุทธศาสนาหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาที่กล่าวถึงความเป็นครูลักษณะหน้าที่และการสอนของครูไว้หลายหมวดแต่ที่เกี่ยวข้องกับครูมากที่สุดและถือว่าเป็นคุณลักษณะของครูที่ดีที่พึงประสงค์คือหลักธรรมเรื่องกัลยาณมิตรธรรมซึ่งมีอยู่ 7 ประการคือ (พระพรหมคุณภรณ์(ป.อ.ปยุต.โต).2554 : 238)

- 1) ปิโย – นำรักในฐานะเป็นที่สบายใจและสนิทสนมชวนให้อยากเข้าไปปรึกษาได้ถาม
- 2) กรุ – นำเคารพในฐานะประพฤติสมควรแก่ฐานะให้เกิดความรู้สึกอบอุ่นใจเป็นที่พึงใจและปลอดภัย
- 3) ภาวนีโย – นำเจริญใจหรือนำยกย่องในฐานะทรงคุณคือความรู้และภูมิปัญญาแท้จริงทั้งเป็นผู้ฝึกอบรมและปรับปรุงตนเองอยู่เสมอควรเอาอย่างทำให้ระลึกและเอ่ยอ้างด้วยซาบซึ้งภูมิใจ
- 4) วัตตถา – รู้จักพูดให้ได้ผลรู้จักชี้แจงให้เข้าใจรู้ว่าเมื่อไรควรพูดอะไรอย่างไรคอยให้คำแนะนำว่ากล่าวตักเตือนเป็นที่ปรึกษาที่ดี
- 5) วจนักขโม – อดทนต่อถ้อยคำคือพร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษาซักถามคำแนะนำวิพากษ์วิจารณ์อดทนฟังได้ไม่เบื่อง่ายไม่ฉุนเฉียว
- 6) คัมภีร์ญจะกถังกัตตา – แลลงเรื่องล้าลึกได้สามารถอธิบายเรื่องยุ่งยากซับซ้อนให้เข้าใจและให้เรียนรู้เรื่องราวที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นไป
- 7) โนจัญฐานนนิโยชเย – ไม่ชักนำในอฐานคือไม่แนะนำในเรื่องเหลวไหลหรือชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย

ลักษณะของครูที่ดีตามแนวพระราชดำรัสศักรินทร์สุวรรณโรจน์ (อ้างถึงในพิมพ์พรรณเทพสุเมธานนท์, นวลละออสว่างสุขและนุชนาถสุนทรพันธุ์. 2547 : 56-61) กล่าวว่า การศึกษาแนวพระราชดำริที่เกี่ยวกับครูสามารถศึกษาได้ทางหนึ่งคือศึกษาจากพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสที่พระราชทานไว้ในโอกาสต่างๆตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาจนสามารถสรุปเป็นคุณลักษณะของครูได้ดังต่อไปนี้

- 1) ครูต้องเน้นที่คุณธรรมพระบาทสมเด็จพระชนกาธิเบศรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชบรมนาถบพิตร ได้พระราชทานพระบรมราโชวาทไว้หลายครั้งเกี่ยวกับลักษณะของความเป็นครูที่ทรงเห็นว่าครูจะต้องมีคุณธรรมเช่นพระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่นักศึกษาวิทยาลัยวิชาการศึกษาในปีพ.ศ. 2502 ที่ว่า “...ข้าพเจ้าเชื่อว่านิสิตนักศึกษาซึ่งสำเร็จการศึกษาไปในคราวนี้ควรจะได้มีคุณธรรมศีลธรรมและวัฒนธรรมเป็นทุนอยู่บ้างแล้วแต่ในฐานะที่ต้องออกไปทำหน้าที่ครูของผู้อื่นท่านจำเป็นจะต้องสร้างสมธรรมะต่างๆให้เพิ่มพูนมากยิ่งขึ้นและรู้จักวางตัวให้

สมกับเป็นผู้มีหน้าที่สั่งสอนและอบรมเยาวชนควรจะต้องใจปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถและช่วยกันขจัดปัญหาเยาวชนให้หมดสิ้นไปโดยเร็วและส่งเสริมให้เยาวชนได้เป็นคนที่มีสัมมาอาชีพและความประพฤติดีเพื่อเป็นกำลังในการที่จะสร้างประเทศชาติต่อไป...” หรือพระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่นิสิตนักศึกษาวิทยาลัยวิชาการศึกษาในวันที่ 15 ธันวาคม 2503 ได้ทรงเน้นคุณลักษณะในการอบรมเด็กในด้านศีลธรรมเป็นสำคัญด้วยดังที่ว่า“...ผู้เป็นครูอาจารย์นั้นไซ้แต่ว่ามีความรู้ในทางวิชาการและในทางการสอนเท่านั้นก็หาไม่จะต้องรู้จักอบรมเด็กทั้งในด้านศีลธรรมจรรยาและวัฒนธรรมรวมทั้งให้มีสำนึกรับผิดชอบในหน้าที่และในฐานะเป็นพลเมืองที่ดีของชาติต่อไปข้างหน้าการให้ความรู้หรือที่เรียกว่าการสอนนั้นต่างกับการอบรมการสอนคือการให้ความรู้แก่ผู้เรียนส่วนการอบรมเป็นการฝึกจิตใจของผู้เรียนให้ซึมซาบจนคิดเป็นนิสัยขอให้ท่านทั้งหลายจงอย่าสอนแต่อย่างเดียวให้อบรมความรู้ดังกล่าวมาแล้วด้วย...” นอกจากนั้นในพระบรมราโชวาทอีกหลายครั้งพระองค์ก็ได้เน้นให้ครูยึดมั่นอยู่ในคุณธรรมและศีลธรรมเสมอดังพระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่นักศึกษาวิทยาลัยวิชาการศึกษาเมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2505 ที่ว่า “... การศึกษาเป็นเรื่องใหญ่และสำคัญยิ่งของมนุษย์คนเราเมื่อเกิดมาก็ได้รับการสั่งสอนจากบิดามารดาอันเป็นความรู้เบื้องต้นเมื่อเจริญเติบโตขึ้นก็เป็นหน้าที่ของครูและอาจารย์สั่งสอนให้ได้รับความรู้สูงและอบรมจิตใจให้ถึงพร้อมด้วยคุณธรรมเพื่อจะได้เป็นพลเมืองดีของชาติสืบไปงานของครูจึงเป็นงานที่สำคัญยิ่งท่านทั้งหลายซึ่งจะออกไปทำหน้าที่ครูจะต้องยึดมั่นอยู่ในหลักศีลธรรมและพยายามถ่ายทอดวิชาความรู้แก่เด็กให้ดีที่สุดที่จะทำได้นอกจากนี้จงวางตนให้สมกับที่เป็นครูให้นักเรียนมีความเคารพนับถือและเป็นທີ່เลื่อมใสไว้วางใจของผู้ปกครองนักเรียนด้วย...” จากพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสที่ยกมาจะเห็นว่าในเรื่องความเป็นครูนั้นพระองค์ทรงเน้นในเรื่องของครูดีซึ่งได้แก่ความมีคุณธรรมขยันหมั่นเพียรเสียสละอดทนและอดกลั้นรวมทั้งรักษาวินัยและสำรวมระวังความประพฤติให้อยู่ในระเบียบแบบแผนที่ดีงามเป็นประการสำคัญ

2) ครูต้องประพฤติตัวให้เป็นที่รักเคารพของนักเรียนคุณลักษณะของครูที่สำคัญอีกประการหนึ่งตามแนวพระราชดำริคือครูต้องทำตัวให้เป็นที่รักและเคารพของนักเรียนรวมทั้งประพฤติตนเป็นแบบอย่างดังพระบรมราโชวาทที่พระราชทานแก่ครูโรงเรียนวังไกลกังวลในโอกาสที่เข้ารับพระราชทานรางวัลเมื่อวันที่ 7 มิถุนายน 2521 ว่า “...สำหรับครูนั้นจะต้องทำตัวให้เป็นที่รักเป็นที่เคารพเป็นที่เชื่อใจของนักเรียน...คือข้อแรกต้องฝึกฝนตนเองให้แตกฉานและแม่นยำชำนาญทั้งในวิชาความรู้และวิธีสอนเพื่อสามารถสอนวิชาทั้งปวงได้โดยถูกต้องกระจ่างชัดและครบถ้วนสมบูรณ์อีกข้อหนึ่งต้องทำตัวให้ดีคือต้องมีและแสดงความเมตตากรุณาความซื่อสัตย์สุจริตความสุภาพความเข้มแข็งและอดทนให้ปรากฏชัดเจนจนเคยชินเป็นปกติวิสัยเด็กๆ จะได้เห็น ได้เข้าใจในคุณค่าของความรู้ในความดีและในตัวครูอย่างซาบซึ้งและยึดถือเอาเป็นแบบอย่างภารกิจของครูคือการให้การศึกษาที่จะได้

บรรลุตตามที่มุ่งหวัง...” จากที่ได้นำเสนอมานั้นสะท้อนถึงแนวพระราชดำริเกี่ยวกับครูที่จะต้องประพฤติตัวให้ดีเป็นที่รักที่เคารพสำหรับนักเรียนนอกจากนั้นครูจะต้องประพฤติให้เป็นแบบอย่างที่ดีให้ศิษย์ได้เห็นเป็นแบบอย่างด้วย

3) ครูต้องอดทนเสียสละและมีความเมตตาเนื่องจากสภาพสังคมปัจจุบันทำให้เกิดปัญหามากขึ้นรวมทั้งในส่วนของเด็กด้วยทำให้ครูทำงานได้ยากขึ้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงเล็งเห็นว่างานของครูเป็นงานที่ยากและต้องใช้ความอดทนเสียสละมากและจะต้องให้ความเมตตาแก่ศิษย์ดังพระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานแก่คณะครูอาวุโสเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2513 ที่ว่า “...งานของครูนั้นเป็นงานที่ยากและต้องใช้ความอดทนเสียสละมากยิ่งขึ้นในปัจจุบันยิ่งยากขึ้นทุกทีเพราะเกิดมีความคิดใหม่อยู่เสมอเช่นว่าเด็กต้องมีความคิดริเริ่มมากขึ้นแต่ความคิดริเริ่มซึ่งเป็นสิ่งที่ดีนั้น โดยมากไปแปลไปเป็นว่าต้องมีความคิดที่จะล้างครุความคิดอันนี้เป็นความคิดที่รู้สึกว่าจะไม่ค่อยดีนักแต่เราก็ต้องรับว่ามีเพื่อแก้ปัญหานี้มิใช่ว่าครูจะทำตัวไม่ดีเพื่อให้สอดคล้องกับการยุหะแยงตรงข้ามครูต้องเสียสละยังต้องทำงานหนักและทำด้วยความเฉลียวฉลาดขึ้นปัญหาเรื่องการกระด้างกระเดื่องของฝ่ายลูกศิษย์ต่อครูนั้นมีทางแก้อย่างเดียวคือความ โอบอ้อมอารีและความอดทนของครูจะไปด่าว่าเด็กเป็นผู้ร้ายเป็นคนไม่ดีก็ไม่สมควรนักความจริงผู้ใหญ่และโดยเฉพาะครูก็มีหน้าที่ที่จะให้ความเมตตาและเมื่อศิษย์ทำอะไรไม่ดีก็ต้องอดทนและสั่งสอนแม้จะถูกด่าถ้าทำเช่นนี้ในที่สุดผู้ที่เป็นลูกศิษย์ก็จะเห็นความดีและความดีนี่จะเป็นสิ่งที่ช่วยบ้านเมืองให้รอดพ้นอันตรายไปได้ถ้าหากว่าครูเห็นเด็กกระด้างกระเดื่องมากแล้วเกิดทำไม่ดีน้อยใจแล้วไม่ทำหน้าที่ครูละทิ้งหน้าที่ครูขาดความเมตตาหรือเกิดความท้อใจอย่างหนักอนาคตของชาติจะเป็นอย่างไรก็ไม่รู้ไม่มีใครให้ความรู้แก่เด็กซึ่งจะเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต โดยเฉพาะในกลุ่มครูที่เรียกว่าเป็นครูสอนเด็กๆ การสอนของครูมีความสำคัญยิ่งกว่าในกลุ่มครูที่อยู่ในชั้นมหาวิทยาลัยด้วยซ้ำ...”

4) ครูไม่ควรมุ่งยศศักดิ์ ความร่ำรวยและผลตอบแทนทางวัตถุสิ่งหนึ่งที่มีมักจะพุดกันมากในสังคมปัจจุบันคือการแสวงหายศศักดิ์ ความร่ำรวยและผลตอบแทนที่เป็นวัตถุแต่สำหรับผู้ที่เป็นครูนั้นผลตอบแทนมิใช่อยู่ที่ยศศักดิ์ ความร่ำรวยและสิ่งที่เป็นวัตถุทั้งหลายหากเป็นผลตอบแทนทางจิตใจดังพระราชดำรัสพระราชทานแก่ครูอาวุโสในโอกาสที่เข้าเฝ้าฯ รับพระราชทานเครื่องหมายเชิดชูเกียรติคุณศาลาดุสิตาลัยเมื่อวันที่ 9 ตุลาคม 2516 ที่ว่า “...งานครูเป็นงานพิเศษผิดแปลกกว่างานอื่นๆ กล่าวในแง่หนึ่งที่สำคัญก็คือว่าครูจะหวังผลตอบแทนเป็นยศศักดิ์ ความร่ำรวยหรือประโยชน์ทางวัตถุเป็นที่ตั้งไม่ได้ผลได้ส่วนสำคัญเป็นผลทางใจซึ่งผู้เป็นครูแท้ก็พึงใจและภูมิใจอยู่แล้วดูเหมือนจะภูมิใจยิ่งกว่าข้าวของเงินทองและยศศักดิ์เสียอีกถึงแม้ผู้ใดใครก็ตามเมื่อมองให้ลึกซึ้งแล้วก็ย่อมมองเห็นว่าเป็นความจริงอย่างนั้นเพราะความมั่งมีและความยิ่งใหญ่ไม่อาจบันดาลหรือซื้อหาความผูกพันทางใจอันแท้จริงจากผู้ใดได้แต่ความเป็นครูนั้นผูกพันใจคนไว้ได้โดยอัตโนมัติไม่ต้องซื้อหาหรือใช้อำนาจ

ราชศักดิ์ข่มขู่เอาขึ้นชื่อว่าครูกับศิษย์แล้วที่จะลืมกันได้ นั่นยากนักผู้ที่ไม่รู้จักไม่เอื้อเพื่อครูดูเหมือนมี แต่คนที่กำลังลืมตัวมัวเมาในลาภยศอย่างใดอย่างหนึ่งอยู่เท่านั้นจะนั่นครูจึงไม่มีเหตุอันใดที่จะต้อง แสวงหาความพอใจในประโยชน์ทางวัตถุให้มากจนเกินจำเป็นเพราะหากหันมาหาประโยชน์กันทาง วัตถุกันมากจนเกินไปก็จะทำหน้าที่ครูเหมือนเป็นครูไม่เต็มที...”

5) ครูต้องยึดมั่นในคุณความดีแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเกี่ยวกับครูประการสำคัญอีกประการหนึ่งคือทรงถือว่าครูจะต้องยึดมั่นในคุณความดีดัง ปรากฏในพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสต่อไปนี้ “... ความเป็นครูนั้นประกอบขึ้นด้วยสิ่งที่มี คุณค่าสูงหลายอย่างอย่างหนึ่งได้แก่ปัญญาคือความรู้ที่ดีประกอบด้วยหลักวิชาอันถูกต้องที่แน่นแฟ้นก ระจำงในใจรวมทั้งความฉลาดที่จะพิจารณาเรื่องต่างๆตลอดจนถึงจะทำคำที่จะพูดทุกอย่างได้โดย ถูกต้องด้วยเหตุผลอย่างหนึ่งได้แก่ความดีคือความสุจริตความเมตตากรุณาเห็นใจและปรารถนาดีต่อ ผู้อื่นโดยเสมอหน้าอีกอย่างหนึ่งได้แก่ความสามารถที่จะเผยแพร่และถ่ายทอดความรู้ความดีของตนเองไป ยังผู้อื่นอย่างได้ผลความเป็นครูมีอยู่แล้วย่อมฉายออกให้ผู้อื่นได้รับประโยชน์ด้วยกล่าวคือความแจ่ม แจ้งแน่ชัดในใจย่อมส่องแสงความรู้ออกมาให้เข้าใจตามได้ง่ายและความหวังดีโดยบริสุทธิ์ใจย่อม น้อมนำให้เกิดศรัทธาแจ่มใสมีใจพร้อมที่จะรับความรู้ความดีด้วยความชื่นบานทั้งพร้อมจะร่วมงาน ด้วยโดยเต็มใจและมั่นใจโดยนัยนี้ผู้ที่ได้รับแสงสว่างแห่งความเป็นครูชุบข้อมกายใจแล้วจึงเป็นผู้ใฝ่หา ความรู้ใฝ่หาความดีทั้งตั้งใจและเต็มใจที่จะช่วยเหลือสนับสนุนผู้อื่น โดยบริสุทธิ์จะประกอบกิจการ ใดก็จะทำให้กิจการนั้นดำเนินไปโดยสะดวกราบรื่นและสำเร็จประโยชน์ที่มุ่งหมายได้โดยสมบูรณ์ผู้ที่ มีความเป็นครูสมบูรณ์ในตัวนอกจากจะมีความดีด้วยตนเองแล้วยังจะช่วยให้ทุกคนมีโอกาสเข้ามา สัมพันธ์เกี่ยวข้องกับบรรลุถึงความดีความเจริญไปด้วย...”

ลักษณะของครูที่ดีตามแนวคิดนักการศึกษาตะวันตกวงการการศึกษาตะวันตกก็ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับลักษณะของครูที่ดีไว้มากมายเช่นเดียวกับการศึกษาไทยมีการนำเสนอใน รูปแบบที่หลากหลายลักษณะของครูที่ดีในทัศนะของนักการศึกษาตะวันตกนั้นเฮสซองและวิกส์ (Hessong and Weeks) ได้สรุปแนวความคิดเกี่ยวกับลักษณะของครูที่ดีไว้ดังนี้ (อ้างถึงในธีรศักดิ์อัศว บวร. 2544 : 65-67)

- 1) เป็นผู้มีความรอบรู้ (Being Knowledge able) มีความรู้ความเข้าใจในวิชาการ ต่าง ๆ ซึ่งได้ศึกษาเล่าเรียนมาเป็นอย่างดีมีความแม่นยำในวิชาที่สอนตลอดจนวิชาการอื่น ๆ ตามสมควร
- 2) เป็นผู้มึอารมณ์ขัน (Being Humorous) คือเป็นผู้ที่สามารถสอดแทรกอารมณ์ ขันหรือทำให้การสอนสนุกสนาน
- 3) เป็นผู้มีความยืดหยุ่นผ่อนปรน (Being Flexible) การมีความสามารถในการ เปลี่ยนแปลงแก้ไขหรือปรับเปลี่ยนสภาพการณ์ให้เหมาะสมกับการสอนได้ครูจำเป็นต้องรู้จักการ

ยึดหยุ่นในการอบรมสั่งสอนสามารถปรับแผนการเรียนให้เหมาะกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างดี

4) เป็นผู้มีความตั้งใจทำงานให้ถึงขีดสุด (Being Upbeat) เป็นผู้ที่ยินดีในภารกิจทางการสอนจะไม่มองว่าการสอนเป็นเพียงภารกิจที่ต้องรับผิดชอบเท่านั้นแต่จะยินดีเมื่อได้สอนอุทิศเวลาให้กับงานที่ทำอย่างเต็มที่

5) เป็นผู้มีความซื่อสัตย์ (Being Honest) ความซื่อสัตย์จริงใจเป็นสิ่งที่ทำให้นักศึกษเกิดความเชื่อถือไว้วางใจและมั่นใจที่จะปฏิบัติหรือกระทำตามคำสั่งสอนของคุณ

6) เป็นผู้มีความชัดเจน (Being Clear and Concise) สามารถทำให้ผู้ที่สัมพันธ์ด้วยเข้าใจได้รวดเร็วชัดเจนเป็นผู้มีความสามารถในการสื่อสารทั้งการใช้ภาษาพูดและภาษาเขียน นอกจากนี้การปฏิบัติหน้าที่งานใดๆก็ต้องปฏิบัติด้วยความชัดเจน โปร่งใสถูกต้องตามหลักการและระเบียบแบบแผนของราชการ

7) เป็นคนเปิดเผย (Being Open) คือเป็นคนที่ไม่ทำตัวลึกลับเจ้าเล่ห์ไม่หน้าไหว้หลังหลอกเต็มใจเปิดเผยให้ผู้อื่นรับรู้รู้จักยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยความเข้าใจการกระทำของตนเสมอ

8) เป็นผู้มีความอดทน (Being Patient) เป็นผู้มีความเพียรพยายามหรือขยันขันแข็งสำหรับครูต้องมีคุณสมบัติข้อนี้มากเป็นพิเศษเพราะนอกจากจะอดทนในเรื่องอื่นๆแล้วยังต้องอดทนต่อพฤติกรรมต่างๆของศิษย์อีกด้วย

9) เป็นแบบอย่างที่ดี (Being a Role Model) ครูเป็นบุคคลที่ต้องกระทำตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีต่อศิษย์และสังคมศิษย์ต้องมีแบบอย่างที่ถูกต้องดีงามเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของตน

10) เป็นผู้สามารถประยุกต์ทฤษฎีไปปฏิบัติได้ (Being Able to Relate Theory to Practice) การนำเอาความรู้ที่ได้จากการศึกษาเล่าเรียนไปใช้ให้เกิดผลอย่างมีประสิทธิภาพนั้นบางครั้งสภาพการณ์จริงไม่เหมือนกับทฤษฎีที่เรียนมาครูต้องสามารถประยุกต์ทฤษฎีไปใช้ได้เหมาะสม

11) เป็นผู้มีความเชื่อมั่นในตนเอง (Being Self Confident) การกล้าตัดสินใจโดยสามารถเลือกวิถีทางที่ดีที่สุดในการแก้ปัญหาต่าง ๆ หรือวิถีทางที่ดีที่สุดในการกระทำต่าง ๆ ครูต้องสามารถพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเองโดยการสั่งสมประสบการณ์ต่างๆ โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับการสอนให้มากที่สุดครูต้องเชื่อมั่นในสิ่งที่ตนสอนด้วย

12) เป็นผู้มีความสามารถในศิลปะวิทยาการหลายๆด้าน (Being Diversified) ครูที่ประสบความสำเร็จจะต้องมีความรู้และความสามารถในวิทยาการอื่นๆ ด้วยความรู้พิเศษเป็นความสามารถเฉพาะตัวที่จะช่วยให้ผู้ประกอบวิชาชีพครูอาจจะต้องใช้เพื่อช่วยให้งานในหน้าที่ครูมี

ประสิทธิภาพยิ่งขึ้นความรู้พิเศษเช่นความสามารถทางเครื่องยนต์กลไกความรู้ในการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ความสามารถทางงานศิลปะ เป็นต้น

13) เป็นผู้แต่งกายเหมาะสมและมีสุขอนามัยส่วนบุคคลดี(Being Well Groomed and Having Personal Hygiene) ผู้ประกอบวิชาชีพครูต้องแต่งกายสุภาพเรียบร้อยและสะอาดอยู่เสมอ สวมใส่เสื้อผ้าถูกกาลเทศะเหมาะสมกับความเป็นครูหรือแต่งกายตามรูปแบบที่ทางสถานศึกษากำหนด นอกจากนี้สุขอนามัยส่วนบุคคลของครูก็เป็นสิ่งสำคัญทั้งสุขภาพทางร่างกายและจิตใจสุขภาพของครู มีผลให้การสอนประสบความสำเร็จด้วยดี

ลักษณะของครูที่ดีจากผลการวิจัยต่างๆ

ยนต์ชุ่มจิต (2550 : 137-139) ได้รวบรวมผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของครูดีไว้จำนวนมากซึ่งพิจารณาเฉพาะคุณลักษณะที่ไม่ซ้ำกันได้ดังต่อไปนี้

- 1) แต่งกายสุภาพเรียบร้อย
- 2) พูจาสุภาพอ่อนโยนชัดเจนและเข้าใจง่าย
- 3.) มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย
- 4) มีคุณวุฒิสูง
- 5) รักและเมตตาครูต่อนักเรียน
- 6) สุขุมเยือกเย็นใจดี
- 7) อารมณ์แจ่มใสร่าเริง
- 8) เข้มงวดต่อความประพฤติของนักเรียนเวลาสอน
- 9) ขยันอดทน
- 10) มีสุขภาพสมบูรณ์
- 11) มีความยุติธรรม
- 12) วางตัวได้เหมาะสม
- 13) มีความสามารถในการสอน
- 14) มีสัมพันธภาพอันดีกับนักเรียน
- 15) มีความรู้และขยันหมั่นศึกษาหาความรู้
- 16) มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัว
- 17) เข้ากับสังคมได้ดี
- 18) มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
- 19) มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง
- 20) เสียสละ

- 21) ตรงต่อเวลา
- 22) มีความมั่นคงทางอารมณ์
- 23) มีเหตุผลรู้จักใช้เหตุผล
- 24) มีความซื่อสัตย์
- 25) ความประพฤติเรียบร้อย

เจดีย์วบุรีภักดีและคณะ(2553) ซึ่งได้ศึกษาวิจัยคุณลักษณะของครูที่ดีได้
คุณลักษณะของครูดีเรียงตามลำดับความสำคัญดังนี้

- 1) ความประพฤติเรียบร้อย
- 2) ความรู้ดี
- 3) บุคลิกลักษณะและการแต่งกายดี
- 4) สอนดี
- 5) ตรงเวลา
- 6) มีความยุติธรรม
- 7) หากความรู้อยู่เสมอ
- 8) ร่าเริงแจ่มใส
- 9) ซื่อสัตย์
- 10) เสียสละ

ซาคซิวสกี(Zakrzewski,2012) ครูที่มีความเอาใจใส่นักเรียนทำให้นักเรียนมีการ
พัฒนาทางวิชาการและมีทักษะทางสังคมด้านความเมตตาช่วยเหลือผู้อื่นมากขึ้น

เบอ โควิช (Berkowitz,2011) ถึงสำคัญในการพัฒนาหรือวิธีการพัฒนา
คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนให้บรรลุผลคือการพัฒนาครูให้ตระหนักในความสำคัญของคุณ
คุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นอันดับแรกพัฒนาการสร้างสัมพันธภาพที่ดีสร้างแรงจูงใจเป็นต้นแบบ
ของความดี

การพัฒนาศักยภาพครูเพื่อศิษย์

การที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณภาพมีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ครูจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาเป็นการเร่งด่วนการพัฒนาครูตามทักษะในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้มีความพร้อมในความเป็นวิชาชีพครูมีสมรรถนะสามารถนำไปสู่การปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นได้มีการศึกษาในเรื่องของการพัฒนาครูในหลากหลายบริบท อาทิ

ภาสกร เรืองรองและประหยัดจิระวารพงษ์ร่วมกับวณิชชาแม่่นย่า, วิลาวัลย์สมยาโรน, ศรัณยูหมื่นเดช, ชไมพรศรีสุราช(2557) ได้ศึกษาเรื่อง“เทคโนโลยีการศึกษากับครูไทยในศตวรรษที่ 21” พบว่าครูในศตวรรษที่ 21 ต้องปรับตัวให้เข้ากับการเรียนรู้ให้เท่าทันยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงโดยต้องพัฒนาทักษะด้านต่างๆอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่เข้ามามีบทบาทอย่างมากในวงการศึกษานี้ในปัจจุบันและอนาคตเพื่อให้สามารถชี้แนะและส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตลอดเวลานอกจากนี้ครูไทยในอนาคตยังต้องมีความรู้จริงในเรื่องที่สอนและต้องมีเทคนิควิธีการให้นักเรียนสร้างองค์ความรู้จากประสบการณ์รวมทั้งจัดกิจกรรมเชื่อมโยงความรู้จากแหล่งเรียนรู้ภายนอกฝึกให้นักเรียนทำงานเป็นทีมเป็นนักร้องแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้และแสดงออกซึ่งความรักและความห่วงใยต่อนักเรียนทั้งนี้กระบวนการเรียนการสอนดังกล่าวจะสัมฤทธิ์ผลได้ถ้าทุกภาคส่วนช่วยกันหาทางลดปัญหาและอุปสรรคที่ขัดขวางการพัฒนาครูซึ่งแนวทางและความเป็นไปได้ในการพัฒนาครูในศตวรรษที่ 21 นั้นต้องดำเนินการทั้งด้านนโยบายและด้านการพัฒนาตนเองของครูควบคู่กันไปจึงจะทำให้ครูเป็นครูยุคดิจิทัลอย่างแท้จริง

สุพรรณิอาวรรณและแก้วเวียงน่านาผล(2557) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง“การพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ด้านการคิดวิเคราะห์ โรงเรียนผาน้ำทิพย์วิทยาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 27” พบว่าการจัดการเรียนรู้ด้านการคิดวิเคราะห์ของครูแต่ละคนยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรเนื่องจากครูมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการจัดการเรียนรู้ด้านการคิดวิเคราะห์และทักษะในการจัดการเรียนรู้ด้านการคิดวิเคราะห์ไม่มากนักเคยเข้ารับการอบรมการจัดการเรียนรู้ด้านการคิดวิเคราะห์แต่ไม่เคยลงมือเขียนแผนการจัดการเรียนรู้และจัดการเรียนรู้ด้านการคิดวิเคราะห์อย่างจริงจัง ขาดงบประมาณในการสนับสนุนขาดเอกสารและบุคลากรที่จะช่วยแนะนำในการจัดการเรียนรู้ด้านการคิดวิเคราะห์ทุกคนมีความต้องการที่จะจัดการเรียนรู้ด้านการคิดวิเคราะห์โดยต้องการให้มีจัดประชุมปฏิบัติการเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจและจัดการเรียนรู้ด้านการคิดวิเคราะห์ได้มีการสนับสนุนด้านเอกสารบุคลากรมีการนิเทศติดตามให้ความช่วยเหลือและฝึกปฏิบัติจนสามารถจัดการเรียนรู้ด้านการคิดวิเคราะห์ได้และครูทุกคนมีความต้องการที่จะจัดการเรียนรู้ด้านการคิดวิเคราะห์จากการฝึกปฏิบัติ

จริงโดยมีวิทยากรที่เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ด้านการคิดวิเคราะห์มาให้ความรู้และมีการนิเทศติดตามอย่างต่อเนื่องจนครูทุกคนสามารถจัดการเรียนรู้ด้านการคิดวิเคราะห์ได้

วสันต์ ปานทอง (2556) “รูปแบบการพัฒนาครูเพื่อศิษย์ในสถานศึกษาพบว่า คุณลักษณะครูเพื่อศิษย์ประกอบด้วยคุณสมบัติที่สำคัญ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณธรรมด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านความรู้และทักษะด้านเครือข่ายการจัดการเรียนรู้และด้านการพัฒนาและประเมินผลการพัฒนาโดยมีปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาครูเพื่อศิษย์ 9 ปัจจัยคือเจตคติต่อวิชาชีพครูความรู้ทางวิชาชีพแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์การพัฒนาตนเองจัดการกระบวนการเรียนรู้ภาวะผู้นำทางวิชาการทีมงานวัฒนธรรมการเรียนรู้ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและวิธีการพัฒนามี 15 วิธีคือการฝึกอบรมการดูตัวอย่างโดยการฟังตัวการศึกษาจากคู่มือการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการการพัฒนาตนเองให้มีหลักวิชาหลักคิดหลักปฏิบัติการพัฒนาตนเอง โดยแสวงหาความรู้รอบด้านแล้วสรุปข้อเท็จจริงการศึกษาความสำเร็จของผู้ร่วมงานและเพื่อนร่วมวิชาชีพการจัดการความรู้การเป็นที่ปรึกษาการสอนงานการเป็นที่เลี้ยงการเป็นกัลยาณมิตรรู้ทุกข์รู้สุข กิจกรรมการคุยกับเพื่อนครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนการเสวนาเป็นเงื่อนไขสร้างกลุ่มที่หลากหลายขยายชุมชนและกิจกรรมแลกเปลี่ยนภายในโรงเรียนและระหว่างโรงเรียนกับชุมชนทั้งนี้มีองค์ประกอบสำคัญ 3 ส่วนของรูปแบบการพัฒนาครูเพื่อศิษย์ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาคือองค์ประกอบเชิงระบบกระบวนการพัฒนาและระดับการพัฒนาใน องค์ประกอบเชิงระบบนั้นมุ่งสู่ผลผลิตซึ่งเน้นคุณลักษณะของครูเพื่อศิษย์ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการปฏิบัติตนด้านความรู้และทักษะและด้านการปฏิบัติงานที่ส่งผลไปยังคุณลักษณะและทักษะผู้เรียนส่วน กระบวนการพัฒนาครูเพื่อศิษย์มี 5 ขั้นตอนคือวินิจฉัยความต้องการจำเป็นกำหนดจุดประสงค์และ ขอบข่ายกำหนดวิธีการพัฒนาดำเนินการพัฒนาประเมินผลการพัฒนาและระดับการพัฒนาครูเพื่อศิษย์ มี 3 ระดับคือระดับบุคคลระดับกลุ่มและระดับองค์การ

3.3.4 การพัฒนาสื่อต้นแบบ

ในการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นคนดีตามอัตลักษณ์ผู้เรียนสื่อต้นแบบก็มีความสำคัญยิ่งเพราะสื่อสามารถทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้โดยตรงและเป็นปัจจัยเสริมให้เกิดพฤติกรรมอันบ่งบอกถึงความเป็นพลเมืองดีได้

สื่อภายนอกอาคาร

ธนศขำเกิด (2551) ให้ทัศนะเกี่ยวกับสื่อภายนอกอาคาร ได้แก่

1) สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ สภาพแวดล้อมที่เป็นวัตถุ เช่น บริเวณโรงเรียน อาคารเรียน อาคารประกอบ ห้องเรียน ห้องประกอบ คุรุภัณฑ์ และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ สิ่งซึ่งวัดถึงลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ดี ได้แก่ ความชุ่มชื้น การถูกสุขลักษณะ ความร่มรื่น ความสวยงาม ความสะอาด ความเป็นระเบียบ ความสะดวก ฯลฯ การจะจัดและสร้างสภาพแวดล้อมทาง

กายภาพอย่างไรนั้นเป็นเรื่องของแต่ละโรงเรียนที่ต่างก็มีสภาพของปัญหาหรือความต้องการจำเป็นที่แตกต่างกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับแนวความคิดและดุลยพินิจของบุคคลภายในโรงเรียนนั้น ๆ ที่จะสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้น แต่ควรอยู่ภายใต้หลักการของ "การร่วมคิด ร่วมทำ" ซึ่งเป็นการเสริมสร้างความรู้สึที่ดี ความรู้สึกของการมีส่วนร่วม ความรู้สึกของความเป็นเจ้าของ โดยเฉพาะนักเรียนซึ่งเป็นหัวใจของการจัดการศึกษา ผู้บริหารและคุณครูควรยอมรับว่า นักเรียนทุกคนมีความสามารถและเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน ที่มีความรักความผูกพันและปรารถนาดีต่อโรงเรียนของเขา จึงควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นตัดสินใจร่วมวางแผน จัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนภายใต้การแนะนำของผู้บริหาร และครูอาจารย์

2) สภาพแวดล้อมทางวิชาการ ได้แก่ การจัดบรรยากาศการเรียนการสอนทั้งในและนอกห้องเรียน ตลอดจนการจัดบริการเพื่อส่งเสริม สนับสนุนทางวิชาการต่าง ๆ ที่จะทำให้นักเรียนได้รับความรู้ ประสบการณ์ให้มากที่สุด ภายใต้บรรยากาศที่มีชีวิตชีวา แจ่มใส น่าเรียนรู้ สอนสนุก เรียนสนุก ครูรักเด็ก เด็กรักครู รักเพื่อน ไม่มีบรรยากาศแห่งความกลัว หวาดผวา วิตกกังวล ทุกคนพูดเป็นเสียงเดียวกันว่า "อยากมาโรงเรียน" การจัดสภาพแวดล้อมทางวิชาการ ที่ส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศดังกล่าว ได้แก่ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้ ส่งเสริมความสามารถของนักเรียนแต่ละบุคคล ให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอน แล้วดำเนินกิจกรรมด้วยความเป็นกันเอง ให้เกียรติซึ่งกันและกัน ส่งเสริมการเรียนเป็นกลุ่ม ช่วยกันคิด ช่วยกันทำระหว่างผู้สอนและผู้เรียน สภาพแวดล้อมเช่นนี้จะทำให้ทุกคนมีความสุขมีความมั่นใจ และตระหนักในคุณค่าของตนเอง

3) สภาพแวดล้อมทางการบริหารจัดการ ได้แก่ การดำเนินการใด ๆ ภายในโรงเรียนให้การปฏิบัติงานสำเร็จลงด้วยความร่วมมือร่วมใจของบุคลากรซึ่งสังเกตได้จากการดำเนินงานอย่างมีระบบ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือเกื้อกูลกันของบุคลากร ทุกคนในโรงเรียนยิ้มแย้มแจ่มใสเป็นมิตรต่อกัน รักใคร่กลมเกลียวกัน ฯลฯ

ลักษณะการบริหารจัดการที่ก่อให้เกิดบรรยากาศที่ดีนั้น เริ่มตั้งแต่การกำหนดนโยบาย ควรให้บุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วม มีการนำข้อมูลจากการสำรวจสภาพปัจจุบันมา กำหนดเป็นนโยบายในการแก้ปัญหาและพัฒนาางานของโรงเรียน การมอบหมายงานหรือการสั่งการก็เป็นไปตามสายการบังคับบัญชา แจ่มชัดเหมาะสมกับความสามารถ ไม่เกินกำลัง มอบหมายงานแล้วติดตามดูแล ช่วยเหลือ ถามไถ่ดูแลความเหน็ดเหนื่อย ยกย่องชมเชย มีการสร้างขวัญกำลังใจจัดสวัสดิการให้หลาย ๆ รูปแบบ เป็นต้นการจัดสภาพแวดล้อมทั้งด้านกายภาพวิชาการ และการบริหารจัดการ ต่างเอื้อซึ่งกันและกัน ซึ่งโรงเรียนควรตระหนักและสร้างเสริมให้เกิดขึ้น เพื่อให้โรงเรียนเป็นวิมานที่น่าอยู่น่าเรียน แล้วทุกคนจะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

กิจกรรมที่ส่งเสริมบรรยากาศที่ดีในโรงเรียน

มีกิจกรรมและกระบวนการต่างๆ มากมายที่โรงเรียนจำนวนมาก อาจดำเนินการ อยู่แล้วด้วยการให้บุคลากรในโรงเรียนได้ ร่วมคิด ร่วมทำ ซึ่งจะมีผลให้เกิดบรรยากาศที่ดีในโรงเรียน เช่น การสร้างคุณภาพงาน (คิวซี) การวางแผนเป็นทีม (Team Planning) กิจกรรม 5 ส. กิจกรรม ข้อเสนอแนะ (Suggestion System) การนิเทศภายใน โรงเรียน การพัฒนาองค์การ (organization Development) กระบวนการกลุ่ม เป็นต้น กิจกรรมและกระบวนการดังกล่าว หรือกิจกรรมอื่นใดก็ตามที่โรงเรียนจะนำมาส่งเสริมการสร้างบรรยากาศที่ดี ควรอยู่ภายใต้หลักการ 5 ประการคือ

1. หลักการมีส่วนร่วม
2. หลักความเสมอภาค
3. หลักเสียงส่วนมากเป็นครรถอง
4. หลักความถูกต้องเป็นเกณฑ์
5. หลักความจำเป็นเป็นที่พึง

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่าโรงเรียนทุกแห่งย่อมปรารถนาให้นักเรียนของตนมีความสุขทั้งอยู่ที่บ้านและที่โรงเรียนทุกข์หรือสุขที่บ้านบางครั้งโรงเรียนก็ไม่สามารถเข้าไปช่วย ผ่อนคลายได้ แต่ทุกข์หรือสุขที่โรงเรียนน่าจะเป็นความรับผิดชอบของทุกฝ่ายในโรงเรียนการจัด บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่ดีของโรงเรียนจะมีส่วนในการเสริมสร้างความคิด จิตใจ และคุณธรรม ต่างๆ อันพึงประสงค์ได้ โรงเรียนที่สะอาด สดชื่น ร่มรื่น เรียบง่าย สงบ แจ่มใส มีชีวิตชีวา วัสดุอาคาร สถานที่ที่ได้รับการดูแลมีความเป็นปัจจุบันพร้อมที่จะให้ครูและนักเรียนได้ใช้ตลอดเวลา ย่อมจะทำให้ครูและนักเรียนได้รับอิทธิพลทำให้เป็นคนละเอียดอ่อน จิตใจแจ่มใส รักสวยรักงามรักความสะอาด รักความสงบ เรียบง่าย ทำให้เข้าใจตนเอง และผู้อื่นไปด้วยจึงเป็นการสมควรที่โรงเรียนจะต้องพยายาม จัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่ดีของโรงเรียน เพื่อประโยชน์และความสุขของนักเรียน โดยถ่วงน้ำหนัก

สื่อในอาคารเรียน

ห้องสมุด

ประสาน สมพงษ์ (2549 : 30) ห้องสมุดหมายถึง สถานที่ที่เก็บรวบรวมสรรพ วิชา สื่อความรู้ความคิด ตลอดจนข่าวสารต่างๆ ไว้อย่างเป็นระบบและจัดระเบียบให้บริการเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้สถานที่ห้องสมุดอาจเป็นห้องเดียวหลายห้อง หรือทั้งอาคารก็ได้และอาจจะใช้ชื่อ ต่างๆ กัน เพื่อให้ทราบถึงฐานะห้องสมุดนั้นๆ เช่น มุมหนังสือ ห้องสมุด หอสมุด สำนักวิทยบริการ เป็นต้น

สนั่น ดวงเกตุ (2550 : 9) กล่าวว่า ห้องสมุดโรงเรียนเป็นสถานที่รวบรวม หนังสือวารสารและสิ่งพิมพ์ต่างๆ ตลอดจนโสตทัศนวัสดุที่สอดคล้องกับหลักสูตรในปัจจุบันเพื่อเป็น

การส่งเสริมการเรียนการสอนของครู และนักเรียน เป็นสถานที่ที่ทุกคนในโรงเรียน สามารถเลือกการอ่านหนังสือและค้นคว้าความรู้ต่างๆ ได้โดยอิสระ นอกเหนือจากการเรียนในชั้น นอกจากนี้ยังเป็นศูนย์กลางวัสดุสิ่งพิมพ์และโสตทัศนวัสดุต่างๆ วัสดุรูปได้ว่า ห้องสมุดโรงเรียนหมายถึงสถานที่ที่ผู้บริหารสถานศึกษาจัดให้มีขึ้นภายในสถานศึกษาเพื่อเป็นแหล่งความรู้ที่ประกอบด้วยหนังสือวารสาร สิ่งพิมพ์ตลอดจนโสตทัศนอุปกรณ์ที่สอดคล้องกับหลักสูตรและความต้องการเพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนของครูนักเรียนและประชาชนทั่วไป โดยมีบรรณารักษ์ที่มีความรู้ทางด้านบรรณารักษศาสตร์เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการและให้บริการ

ประโยชน์ของห้องสมุด

1. เป็นสถานที่ค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม
2. เป็นสถานที่ ที่ผู้ใช้บริการจะเลือกหนังสือที่อ่านได้ตามความสนใจ
3. ช่วยให้ผู้ใช้บริการเป็นคนทันสมัยอยู่ตลอดเวลา
4. ช่วยให้ผู้ใช้บริการรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์
5. ช่วยให้ผู้ใช้บริการมีนิสัยรักการอ่าน
6. ฝึกให้ผู้ใช้บริการรู้จักรับผิดชอบในสาธารณสมบัติ

หรืออาจพูดได้ว่า ห้องสมุดช่วยให้นักเรียนสามารถศึกษาหาความรู้ที่เรียนจากชั้นเรียนและที่นอกเหนือไปจากชั้นเรียนได้ช่วยให้ครูค้นหาอุปกรณ์ในการเรียนการสอนได้ช่วยให้นักเรียนได้รับความรู้กว้างขวางจากการได้พบและได้อ่าน ช่วยให้นักเรียนได้ใช้เวลาว่างอย่างมีประสิทธิภาพ

สื่อภายในห้องเรียน

ภควรรณ โทมา (2555) : บรรณารักษศาสตร์ในห้องเรียนมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมความสนใจใคร่รู้ใคร่เรียนให้แก่นักเรียนเป็นแรงจูงใจภายนอกที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรักเรียน รักการอยู่ร่วมกับผู้อื่นช่วยปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ความประพฤติอันดีงามให้แก่นักเรียน

ความสำคัญของการจัดบรรยากาศในชั้นเรียน

1) ช่วยให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างราบรื่น เช่นห้องเรียน ไม่คับแคบเกินไป

2) ช่วยสร้างเสริมลักษณะนิสัยอันดีงามและมีความเป็นระเบียบวินัยให้แก่ผู้เรียนเช่นห้องเรียนสะอาด จัดโต๊ะเก้าอี้เป็นระเบียบ มีความเอื้อเฟื้อต่อกันนักเรียนจะซึมซับสิ่งนี้โดยไม่รู้ตัว

- 3) ช่วยส่งเสริมสุขภาพที่ดีให้แก่ผู้เรียนเช่นมีแสงสว่างที่เหมาะสม

4) ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้และสร้างความสุขในบทเรียนมากขึ้นเช่นการจัดมุมวิชาการต่างๆ การจัดป้ายนิเทศ การตกแต่งห้องเรียนด้วยผลงานนักเรียน

5) ช่วยส่งเสริมการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมเช่นการฝึกมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน การฝึกอักษรศาสตร์ไม่ตรีในการอยู่ร่วมกัน

6) ช่วยสร้างเจตคติที่ดีต่อการเรียนและมาโรงเรียน

กล่าวโดยสรุปได้ว่าการจัดบรรยากาศในชั้นเรียนจะช่วยส่งเสริมและสร้างเสริมผู้เรียนในด้านสติปัญญา ร่างกาย อารมณ์และสังคมได้เป็นอย่างดี ทำให้นักเรียนเรียนด้วยความสุข รักการเรียนและเป็นคนใฝ่รู้ใฝ่เรียนในที่สุด

สุมน อมรวิวัฒน์ (2530 : 13 อ้างถึงใน ภควรรณ โทมา.2555) :การจัดบรรยากาศในชั้นเรียนการจัดบรรยากาศทางด้านกายภาพเป็นการจัดวัสดุอุปกรณ์สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน รวมตลอดไปถึงสิ่งต่างๆที่เสริมความรู้เช่นป้ายนิเทศ มุมวิชาการชั้นวางหนังสือโต๊ะวางสื่อการสอน ฯลฯให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ทำให้เกิดความสบายตาสบายใจแก่ผู้พบเห็นถ้าจะกล่าวโดยละเอียดแล้วการจัดบรรยากาศทางด้านกายภาพได้แก่การจัดสิ่งต่อไปนี้

1. การจัดโต๊ะเรียนและเก้าอี้ของนักเรียน

1.1 ให้มีขนาดเหมาะสมกับรูปร่างและวัยของนักเรียน

1.2 ให้มีช่องว่างระหว่างแถวที่นักเรียนจะลุกนั่งได้สะดวก และทำกิจกรรม

ได้คล่องตัว

1.3 ให้มีความสะดวกต่อการทำความสะอาดและเคลื่อนย้ายเปลี่ยนรูปแบบ

ที่นั่งเรียน

1.4 ให้มีรูปแบบที่ไม่จำเจ เช่น อาจเปลี่ยนเป็นรูปตัวที ตัวยู รูปครึ่ง

วงกลม หรือ เข้ากลุ่มเป็นวงกลม ได้อย่างเหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนการสอน

1.5 ให้นักเรียนที่นั่งทุกจุดอ่านกระดานดำได้ชัดเจน

1.6 แถวหน้าของโต๊ะเรียนควรอยู่ห่างจากกระดานดำพอสมควรไม่น้อย

กว่า 3 เมตรไม่ควรจัดโต๊ะติดกระดานดำมากเกินไป ทำให้นักเรียนต้องแหงนมองกระดานดำ และหายใจเอาฝุ่นชอล์กเข้าไปมาก ทำให้เสียสุขภาพ

2. การจัดโต๊ะครู

2.1 ให้อยู่ในจุดที่เหมาะสม อาจจัดไว้หน้าห้อง ข้างห้อง หรือหลังห้องก็ได้

งานวิจัยบางเรื่องเสนอแนะให้จัดโต๊ะครูไว้ด้านหลังห้องเพื่อให้มองเห็นนักเรียนได้อย่างทั่วถึง อย่างไรก็ตาม การจัดโต๊ะครูนั้นขึ้นอยู่กับรูปแบบการจัดที่นั่งของนักเรียนด้วย

2.2 ให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยทั้งบนโต๊ะและในลิ้นชักโต๊ะเพื่อสะดวกต่อการทำงานของครู และการวางสมุดงานของนักเรียน ตลอดจนเพื่อปลูกฝังลักษณะนิสัยความเป็นระเบียบเรียบร้อยแก่นักเรียน

3. การจัดป้ายนิเทศป้ายนิเทศไว้ที่ฝาผนังของห้องเรียนส่วนใหญ่จะติดไว้ที่ข้างกระดานดำทั้ง 2 ข้างครูควรใช้ป้ายนิเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน โดย

3.1 จัดตกแต่งออกแบบให้สวยงาม น่าดู สร้างความสนใจให้แก่ นักเรียน

3.2 จัดเนื้อหาสาระให้สอดคล้องกับบทเรียนอาจใช้ติดสรุปบทเรียน ทบทวนบทเรียน หรือเสริมความรู้ให้แก่ นักเรียน

3.3 จัดให้ใหม่อยู่เสมอสอดคล้องกับเหตุการณ์สำคัญ หรือวันสำคัญต่างๆ ที่นักเรียนเรียนและควรรู้

3.4 จัดติดผลงานของนักเรียนและแผนภูมิแสดงความก้าวหน้าในการเรียน ของนักเรียนจะเป็นการให้แรงจูงใจที่น่าสนใจวิธีหนึ่ง

แนวการจัดป้ายนิเทศเพื่อให้การจัดป้ายนิเทศได้ประโยชน์คุ้มค่าครูควรคำนึงถึงแนวการจัดป้ายนิเทศในข้อต่อไปนี้

1. กำหนดเนื้อหาที่จะจัด ศึกษาเนื้อหาที่จะจัดโดยละเอียด เพื่อให้ได้แนวความคิดหลัก หรือสาระสำคัญ เขียนสรุป หรือจำแนกไว้เป็นข้อ ๆ

2. กำหนดวัตถุประสงค์ในการจัด โดยคำนึงถึงแนวความคิดหลัก สาระสำคัญของเรื่องและคำนึงถึงกลุ่มเป้าหมายว่าต้องการเขารู้อะไร แค่ไหน อย่างไร

3. กำหนดชื่อเรื่องนับว่าเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยดึงดูดความสนใจของผู้ดู ชื่อเรื่องที่ดีต้องเป็นใจความสั้นๆ กิใจความให้ความหมายชัดเจนทำท่ายอาจมีลักษณะเป็นคำถามและชี้ให้เห็นวัตถุประสงค์ในการจัดแผ่นป้าย

4. วางแผนการจัดกล่าวไว้ใจว่าจะใช้วัสดุอะไรบ้าง แล้วจึงช่วยกัน จัดหาสิ่งเหล่านั้น อาจเป็นรูปภาพ แผนภาพ ภาพสเก็ตซ์ ของจริง หรือจำลอง การ์ตูน เท่าที่พอจะหาได้

5. ออกแบบการจัดที่แน่นอน โดยคำนึงถึงสิ่งที่มีอยู่โดยสเก็ตซ์รูปแบบการจัดลงบนกระดาษรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าคล้ายแผ่นป้ายว่าจะวางหัวเรื่อง รูปภาพ และสิ่งต่างๆ ในตำแหน่งใด คำบรรยายอยู่ตรงไหน ใช้เส้นโยงอย่างไรจึงจะน่าสนใจควรออกแบบสัก 2-3 รูปแบบ แล้วเลือกเอา รูปแบบที่ดีที่สุด

6. ลงมือจัดเตรียมชิ้นส่วนต่างๆ ให้มีขนาดและอยู่ในสภาพพร้อมที่จะขึ้น แสดงบนแผ่นป้ายได้อย่างเหมาะสมหัวเรื่องจะใช้วิธีใด ภาพต้องฉีกไหมคำบรรยายจะทำอย่างไร เตรียมให้พร้อม

7. ลงมือจัดจริงบนแผ่นป้ายตามรูปแบบที่วางไว้ อาจทดลองวางบนพื้นราบ ในพื้นที่เท่าแผ่นป้ายก่อน เพื่อระยะเวลาที่เหมาะสมก่อนนำไปใช้จริง

4. การจัดสภาพห้องเรียน ต้องให้ถูกสุขลักษณะ กล่าวคือ

4.1 มีอากาศถ่ายเทได้ดี มีหน้าต่างพอเพียง และมีประตูเข้าออกได้สะดวก

4.2 มีแสงสว่างพอเหมาะ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนอ่านหนังสือได้ชัดเจนเพื่อเป็นการถนอมสายตาควรใช้ไฟฟ้าช่วย ถ้ามีแสงสว่างน้อยเกินไป

4.3 ปราศจากสิ่งรบกวนต่างๆ เช่น เสียง กลิ่น ควัน ฝุ่น ฯลฯ

4.4 มีความสะอาด โดยฝึกให้นักเรียนรับผิดชอบช่วยกันเก็บกวาด เช็ดถู เป็นการปลูกฝังนิสัยรักความสะอาด และฝึกการทำงานร่วมกัน

5. การจัดมุมต่างๆในห้องเรียนได้แก่

5.1 มุมหนังสือควรมีไว้เพื่อฝึกนิสัยรักการอ่านส่งเสริมให้นักเรียนอ่าน คล่องส่งเสริมการค้นคว้าหาความรู้และการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ควรหาหนังสือหลายๆ ประเภทที่มีความยากง่ายเหมาะสมกับวัยของนักเรียนมาให้อ่านและควรหาหนังสือชุดใหม่มาเปลี่ยน บ่อยๆการจัดมุมหนังสือควรจัดให้เป็นระเบียบเรียบร้อยเพื่อสะดวกต่อการหยิบอ่าน

5.2 มุมเสริมความรู้กลุ่มประสบการณ์ต่างๆควรจัดไว้ที่น่าสนใจช่วยเสริม ความรู้ทบทวนความรู้เช่นมุมภาษาไทยคณิตศาสตร์วิทยาศาสตร์สังคมศึกษามุมความรู้ข่าว เหตุการณ์ ฯลฯ

5.3 มุมแสดงผลงานของนักเรียน ครูควรติดบนป้ายนิเทศ แขนงหรือจัดวาง ไว้บน โต๊ะ เพื่อให้นักเรียนเกิดความภูมิใจในความสำเร็จ และมีกำลังใจในการเรียนต่อไป อีกทั้งยังสามารถแก้ไขพัฒนาผลงานของนักเรียนให้ดีขึ้นโดยลำดับได้อีกด้วย

5.4 ตู้เก็บสื่อการเรียนการสอน เช่น บัตรคำ แผนภูมิ ภาพพลิก กระดาษ สี กาว ฯลฯ ควรจัดไว้ให้เป็นระเบียบ เป็นสัดส่วน สะดวกต่อการหยิบใช้ อุปกรณ์ชิ้นใดที่เก่าเกินไป หรือไม่ใช่แล้วไม่ควรเก็บไว้ในตู้ให้ดูรุงรัง

5.5 การประดับตกแต่งห้องเรียน ครูส่วนใหญ่มักนิยมประดับตกแต่ง ห้องเรียนด้วยสิ่งต่าง ๆ เช่น ม่าน มู่ลี่ ภาพ ดอกไม้ กำขวัญ สุภายิต ควรตกแต่งพอเหมาะไม่ให้ดูรกรุงรัง สีฉูดฉาด หรือใช้สีสะท้อนแสง อาจทำให้นักเรียนเสียสายตาได้ การประดับ ตกแต่งห้องเรียน ควรคำนึงถึงหลักความเรียบง่าย เป็นระเบียบ ประหยัด มุ่งประโยชน์ และสวยงาม

5.6 มุมเก็บอุปกรณ์ทำความสะอาด ตลอดจนชั้นวางเครื่องมือเครื่องใช้ของ นักเรียน เช่น แปรงสีฟัน ยาสีฟัน แก้วน้ำ กล่องอาหาร ปิ่นโต ฯลฯ ควรจัดวางไว้อย่างเป็นระเบียบ และ หมั่นเช็ดถูให้สะอาดเสมอ

3.3.5 การพัฒนาคุณลักษณะความเป็นคนดีตามอัตลักษณ์ผู้เรียน โดยกลุ่มเพื่อนผ่านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กลุ่มเพื่อนของนักเรียนถือได้ว่าเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อตัวนักเรียนเพราะด้วยวัยที่ใกล้เคียงหรือวัยเดียวกันย่อมที่จะมีแนวคิดแนวปฏิบัติในกลุ่มที่คล้ายๆกันดังนั้นการมีกลุ่มเพื่อนที่ดีย่อมเป็นแบบอย่างให้แก่เพื่อนคนอื่นๆได้เป็นแบบอย่างซึ่งสามารถดำเนินกิจกรรมในรูปแบบสถานักเรียน เพื่อนที่ปรึกษา

สำนักพัฒนากิจกรรมนักเรียนสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2557 : 1) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดแนวทางในการพัฒนากิจกรรม “สถานักเรียน” ให้โรงเรียนได้นำไปปฏิบัติเป็นรูปธรรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ นักเรียน ได้เรียนรู้บทบาทหน้าที่ความเป็นพลเมืองและวิถีประชาธิปไตย อันได้แก่ การวาระธรรม สามัคคีธรรม ปัญญาธรรม รวมทั้งหลักธรรมาภิบาลการมีจิตอาสาและพัฒนาตนเองได้อย่างเต็ม ศักยภาพ อันส่งผลต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ บนพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พร้อมก้าวสู่ความเป็นสากลโดยอาศัยความร่วมมือของทุกภาคีเครือข่าย

กิจกรรมสถานักเรียน

ประเทศไทยเป็นประเทศที่อยู่ในระบอบประชาธิปไตย ประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพในการออกความคิดเห็น เยาวชนของชาติซึ่งจะเติบโตไปเป็นพลเมืองที่มีประสิทธิภาพต่อไป นั้นจะต้อง เรียนรู้เรื่องการ ใช้สิทธิ ใช้ความคิดของตนเองเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารประเทศไม่ว่า จะทางตรงหรือทางอ้อมการมีกิจกรรมสถานักเรียนจึงเป็นการมีส่วนร่วมทางอ้อมโดยนักเรียนทุกคนมี สิทธิมาลงคะแนนเสียงเลือกตั้งและมีสิทธิเสรีภาพที่จะออกความคิดเห็น เกี่ยวกับการทำงานของสภา นักเรียนกิจกรรมสถานักเรียน เป็นกระบวนการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการทำงานที่เป็นระบบและมี รูปแบบเชิง บริหารจัดการ เพื่อส่งเสริมความคิดในระบอบประชาธิปไตย และพัฒนาศักยภาพการเป็น ผู้นำของนักเรียน เป็นวิธีการเรียนรู้ โดยการปฏิบัติจริงซึ่งสอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษา

วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสถานักเรียน

1. เพื่อเป็นการปลูกฝังประชาธิปไตยให้กับเยาวชน
2. เพื่อให้ นักเรียน มีความรู้ ความเข้าใจในระบอบการปกครองแบบ ประชาธิปไตย
3. เพื่อฝึกฝนให้นักเรียนมีส่วนร่วมและมีประสบการณ์ในด้านการบริหารและ การ ปกครองของนักเรียน โดยนักเรียนและเพื่อนักเรียน
4. เพื่อฝึกฝนให้นักเรียนทำหน้าที่เป็นตัวแทนของนักเรียนอื่นๆในการกระทำ ใดๆ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน

5. เพื่อให้นักเรียนได้แสดงออกถึงความเป็นประชาธิปไตย

บทบาทของสถานักเรียน

1. เป็นผู้นำในการปฏิบัติกิจกรรมเพื่อส่วนรวมตามธรรมเนียมปฏิบัติ
2. ปกป้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของตนเองและเพื่อนักเรียน โดยใช้

กระบวนการประชาธิปไตยและแนวทางสันติวิธี

3. ชักชวนนักเรียนให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน
4. สืบสานความรู้ ภูมิปัญญา วัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของชาติ
5. เป็นผู้นำเพื่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนและสังคม

หน้าที่ของสถานักเรียน

1. ดูแลสุขอนามัยนักเรียนและร่วมแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นในโรงเรียน
2. ประสานกับบุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อประโยชน์และความก้าวหน้า

หน้าที่นักเรียนควรได้รับ

3. รับผิดชอบงานและกิจกรรมต่างๆ ตามที่ได้รับมอบหมายจากโรงเรียน
4. คิดริเริ่มโครงการที่เป็นประโยชน์ สามารถปฏิบัติได้จริง และส่งผลกระทบต่อ

ต่อการพัฒนาโรงเรียน

5. ดูแลสอดส่องและจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในโรงเรียนอย่างคุ้มค่า
6. ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ ทันต่อเหตุการณ์ และ

ตรงไปตรงมา

7. เสนอความคิดเห็นในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน
8. วางแผนดำเนินการกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับครูที่ปรึกษา

คุณค่าและความสำคัญของสถานักเรียน

1. เป็นกลไกสำคัญเพื่อการพัฒนาสังคมในโรงเรียนให้เป็นสังคมประชาธิปไตย
2. เป็นกระบวนการหนึ่งในการพัฒนาศักยภาพการเป็นผู้นำ
2. เป็นเวทีให้นักเรียนได้ฝึกทักษะและประสบการณ์ตามวิถีชีวิตประชาธิปไตย

และการใช้ธรรมเนียมปฏิบัติ

3. สร้างโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้การอยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตยอย่าง

สงบสุข

4. เป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการปลูกฝังจิตวิญญาณประชาธิปไตยและการใช้

ธรรมเนียมปฏิบัติแก่นักเรียน

การใช้หลักความสมานฉันท์

ความสมานฉันท์ หมายถึง ความสามัคคี ประองคองเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน การมีความเห็นพ้องต้องกัน รวมทั้งการแก้ปัญหาคความขัดแย้งด้วยสันติวิธี เพื่อนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ถูกต้อง โดยอยู่บนพื้นฐานความดี ความเป็นจริง ความเป็นธรรม ความรัก ความปรารถนาดีต่อกัน ความเมตตา กรุณา รวมทั้งการแก้ปัญหาคด้วยกระบวนการสันติวิธี ซึ่งควรจะต้องร้อยรัดด้วยวิธีการที่ดี ที่จะช่วยประสานเชื่อมโยงและนำไปสู่การมีทัศนคติที่ดี สามานสามัคคีให้เกิดขึ้นในทุกที่ของสังคมการจะสร้าง ความสมานฉันท์ให้เกิดขึ้น ควรประกอบด้วยแนวคิดหลัก 9 ประการ ได้แก่

1. การเปิดเผยความจริง
2. ความยุติธรรม
3. ความพร้อมในการรับผิดชอบ
4. การให้อภัย
5. การเคารพความหลากหลายทางศาสนา วัฒนธรรม
6. การยึดหลักสันติวิธีเป็นทางเลือกในการแก้ไขความขัดแย้ง
7. การเปิดพื้นที่ให้ความทรงจำที่เจ็บปวด
8. การแก้ปัญหาในอนาคตด้วยจินตนาการ
9. การยอมรับความเล็งทางสังคมเพื่อเสริมสร้างความไว้วางใจระหว่างกัน

การใช้แนวทางสันติวิธี

สังคมเกิดจากการรวมกันบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป มีการติดต่อทำกิจกรรม ต่างๆ ร่วมกัน ได้อาศัยบรรทัดฐาน คือ กฎหมาย ระเบียบประเพณี สถานภาพและบทบาทหน้าที่ที่เป็นที่ ยึดถือและใช้เป็นหลักปฏิบัติ แต่เนื่องจากบุคคลบางคนบางกลุ่มขาดคุณสมบัติภายใน ได้แก่ ศรัทธา ศีล การเสียสละ และปัญญาจึงไม่ยอมรับกฎกติกา ระเบียบ แบบแผน วัฒนธรรม ประเพณี ที่ได้ใช้เป็น หลักในการปฏิบัติของคนในสังคม จึงทำให้เกิดสถานการณ์ความขัดแย้งขึ้นในกลุ่มคน ชุมชน และ สังคม

ความขัดแย้งเป็นสถานการณ์ปกติของการอยู่ร่วมกันในสังคม เพราะบุคคลแต่ ละคนมีพื้นฐานการศึกษา สังคม วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม เมื่อ สถานการณ์ความขัดแย้งที่ก่อตัวขึ้น คนเราไม่สามารถแก้ไขความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้ทันที ความ ขัดแย้งที่ก่อตัวขึ้นจึงขยายกว้างออกไปเป็นการทะเลาะวิวาทกันและทวีความ รุนแรงขึ้น บทสรุปของ ความขัดแย้งก็จะกลายเป็นความแตกแยก ทั้งในแง่ของความคิด การปฏิบัติ และผลที่ตามก็คือ สังคม โดยรวมขาดความสงบสุข

โดยเหตุผลดังกล่าว นักวิชาการในสังคมไทยจึงพยายามที่จะแสวงหาเครื่องมือสำคัญ เพื่อนำมาแก้ไขปัญหาคความขัดแย้ง ซึ่งทางออกอย่างหนึ่งที่ถือได้ว่าน่าจะเป็นคำตอบได้ก็คือ แนวคิดเรื่องการใช้กระบวนการสันติวิธีหรือการปฏิบัติการที่ไร้ความรุนแรง (Non-Violence)

สันติวิธีหมายถึง วิธีการที่ไม่ใช้ความรุนแรงเพื่อการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งหรือวิธีการปฏิบัติ ที่ไม่รุนแรงในการดำเนินชีวิต เพื่อนำไปสู่ความยุติธรรมและความสงบสุข สันติวิธีไม่ใช่ความอ่อนแอหนีปัญหา หรือยอมถูกรังแก แต่ทว่าเป็นวิธีเผชิญปัญหาความขัดแย้งด้วยสติปัญญา เพื่อเปลี่ยนความขัดแย้งที่ใช้ความรุนแรงให้เป็นความขัดแย้งในลักษณะอื่นที่ไม่ก่อความเสียหายแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งเป็นการนำไปสู่โอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้และระดมความคิด เพื่อเปลี่ยนสถานการณ์ให้เป็นไปในเชิงสร้างสรรค์ ดังนั้นการแก้ไขความขัดแย้งจึงควรเริ่มจากมาตรฐานการสร้าง ความไว้วางใจด้วย การเปิดใจรับฟังมุมมองของอีกฝ่ายเกี่ยวกับข้อขัดแย้งจึงควรเริ่มจากมาตรฐาน การสร้างความไว้วางใจด้วยการเปิดใจรับฟังมุมมองของอีกฝ่ายเกี่ยวกับข้อขัดแย้ง และอาจเริ่มปรับปรุงแก้ไขสถานการณ์โดยไม่ต้องรอให้อีกฝ่ายเกี่ยวกับข้อขัดแย้ง และอาจเริ่มปรับปรุงแก้ไขสถานการณ์ โดยไม่ต้องรอให้อีกฝ่ายร้องขอ เพื่อการนำไปสู่โอกาสพิจารณาข้อขัดแย้งบางส่วนร่วมกัน รวมทั้งการลดละเจตคติและพฤติกรรมทางลบ

ผู้นำสันติวิธีต้องใช้สติปัญญา ความคิดสร้างสรรค์และขันติธรรมในการพัฒนาวิธีการจัดการความขัดแย้งที่เหมาะสม กับเงื่อนไขและบริบทของสถานการณ์บนหลักการพื้นฐาน คือ หลักเลี่ยงการใช้ความรุนแรง เพราะการใช้ความรุนแรงอาจดูเหมือนช่วยกดขี่หรือระงับปัญหาลงได้ระดับหนึ่ง แต่ความเกลียดชังหรือความเป็นปฏิปักษ์ยังแฝงตัวอยู่ หากข้อขัดแย้งยังไม่ได้รับการแก้ไขถึงรากเหง้า ย่อมรอจังหวะปะทุขึ้นเป็นวัฏจักรใหม่ของความรุนแรง สันติวิธีจึงเป็นทางเลือกที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งที่ยั่งยืน

การพัฒนาทักษะการเป็นผู้นำ

ภาวะผู้นำหมายถึง ความสามารถในการวางแผน การจัดการ การสื่อสาร การแก้ไขปัญหา การตัดสินใจ และการจูงใจให้ผู้อื่นปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามเป้าหมายขององค์กร คุณลักษณะของผู้นำที่ดี ประกอบด้วย

1. ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน (คนเก่ง)
 - 1.1 มีความรู้ความเข้าใจงานในหน้าที่รับผิดชอบ
 - 1.2 มีความสามารถในการทำงานในหน้าที่รับผิดชอบ
 - 1.3 มีความสามารถในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำงาน
 - 1.4 มีความสามารถในการคิดริเริ่มหรือการพัฒนางาน
 - 1.5 มีความมั่นคงทางอารมณ์

2. มีความรับผิดชอบในการทำงาน (คนดี)
 - 2.1 มีความขยันในการทำงาน
 - 2.1 มีความเพียรพยายาม
 - 2.3 มีความประหยัดในการทรัพยากรประกอบการทำงาน
 - 2.4 มีความละเอียดรอบคอบในการทำงาน
 - 2.5 มีระเบียบวินัยในการทำงาน
3. ความมีมนุษยสัมพันธ์ในการทำงาน (มีน้ำใจ)
 - 3.1 ให้ความร่วมมือกับผู้ที่เกี่ยวข้อง
 - 3.2 ให้ความช่วยเหลือเพื่อนร่วมงาน
 - 3.3 ยิ้มแย้มแจ่มใสมีมิตรไมตรีต่อเพื่อนร่วมงาน
 - 3.4 วางตัวเสมอต้นเสมอปลาย นำเลื่อมใส ศรัทธา
 - 3.5 ให้เกียรติและให้โอกาสเพื่อนร่วมงานหรือเป็นนักประชาธิปไตย

หลักการเด็กและเยาวชนเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีค่าหากได้รับการพัฒนาและได้รับโอกาสให้ใช้ความสามารถอย่างเต็มศักยภาพ ย่อมเป็นกำลังสำคัญในการสืบทอดเอกลักษณ์ความเป็นไทยธำรงค์ไว้ซึ่งความเป็นชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์รวมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสามารถพัฒนาประเทศชาติให้ทัดเทียมอารยประเทศ เด็กและเยาวชนทุกคนจึงเป็นอนาคตที่ดีของสังคมและประเทศชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดเป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีคุณธรรมนำความรู้ การสร้างความตระหนักและความสำนึกในคุณค่าตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การสร้างความสามัคคีกัน การใช้สันติวิธีและวิถีประชาธิปไตย ตลอดจนส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน ภาคเอกชน ท้องถิ่น ในการจัดการศึกษาและสร้างเสริมความเข้มแข็งให้แก่องค์กรนักเรียนด้วยความตระหนักถึงความสำคัญของเด็กและเยาวชน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงกำหนดแนวทางในการพัฒนากิจกรรม “สถานักเรียน” ให้โรงเรียนได้นำไปปฏิบัติเป็นรูปธรรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้บทบาทหน้าที่ความเป็นพลเมืองและวิถีประชาธิปไตย อันได้แก่ การระดม สามัคคีธรรม ปัญญาธรรม รวมทั้งหลักธรรมาภิบาล การมีจิตอาสาและพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ อันส่งผลต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์บนพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พร้อมก้าวสู่ความเป็นสากล โดยอาศัยความร่วมมือของทุกภาคีเครือข่าย

เพื่อนที่ปรึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ(2552 : 3) ได้ส่งเสริมให้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในทุกโรงเรียนจัดให้มีภาคีเครือข่ายภาคนักเรียนที่จะเสริม

ความเข้มแข็งให้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนหรือที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่านักเรียนเพื่อนที่ปรึกษา หรือ YC ย่อมาจาก Youth Counselor (เดิมชื่อว่า ยูวชนแนะแนว โดยมีความเชื่อในเรื่องธรรมชาติของวัยรุ่นว่าเพื่อนอายุรุ่นราวคราวเดียวกันมีอะไรๆ คล้ายกัน วัยใกล้เคียงกันสร้างสัมพันธภาพได้ดีกว่าวัยต่างกันมากเด็กมีเวลาอยู่ด้วยกันมากกว่ากว่าครูความเห็นอกเห็นใจของเด็กที่มีต่อกันและเด็กบางคนมีลักษณะที่ทำให้การช่วยเหลือเพื่อนอยู่แล้วถึงแม้ไม่ได้รับการฝึกฝนหรือให้ความรู้และมีวัตถุประสงค์ของการพัฒนา YC เพื่อพัฒนาเยาวชนในโรงเรียนให้ช่วยเหลือเพื่อนด้วยกระบวนการแนะแนวและให้คำปรึกษาและให้เป็นภาคีภาคักเรียนในการสร้างความเข้มแข็งให้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

นักเรียนเพื่อนที่ปรึกษา (Youth Counselor) หรือเรียกสั้นๆ ว่า นักเรียน YC คือ นักเรียนที่รักและปรารถนาดีต่อเพื่อน ได้รับการยอมรับ และไว้วางใจจากเพื่อน มีทักษะในการสื่อสาร มีความสามารถในการให้คำปรึกษา และช่วยเหลือเพื่อน ซึ่งเป็นกลไกสำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียนไม่ว่าในด้านการเรียน ปัญหาส่วนตัวหรือปัญหาอื่นๆ เป็นฐาน ความรู้เพื่อการปฏิบัติงาน โดยการดูแล ชี้แนะอย่างใกล้ชิดจากครูแนะแนว

หลักการสำคัญที่เป็นเจตนารมณ์ในการส่งเสริมให้นักเรียนทำหน้าที่เป็น “เพื่อนที่ปรึกษา” ได้แก่

1. การใช้หลักจิตวิทยาของกลุ่มเพื่อน เป็นพื้นฐานในการสร้างสัมพันธภาพ และการช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพราะบุคคลที่มีพื้นเพ วิถีชีวิตประจำวันและมีกิจกรรมร่วมกันจะสนิทสนม คั่นเคย และไว้วางใจสามารถสื่อสารกัน ได้อย่างเปิดเผยและเข้าใจซึ่งกันและกันได้ง่าย
2. การให้คำปรึกษาโดยเพื่อน มุ่งให้นักเรียนที่มีสัมพันธภาพ ที่ดีกับเพื่อนๆ ได้มีบทบาทสำคัญในการมีส่วนร่วมในกระบวนการแนะแนวให้คำปรึกษาเพื่อนนักเรียน ด้วยกันและการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยการชี้แนะของครูแนะแนว
3. “เพื่อนที่ปรึกษา” คือนักเรียนที่โรงเรียนพิจารณาคัดสรรว่าเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์สามารถวิเคราะห์มีจิตอาสาในการรับฟังให้คำปรึกษาหารือและได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถในการให้คำปรึกษาเบื้องต้นและปฏิบัติหน้าที่ให้คำปรึกษาโดยการดูแลชี้แนะอย่างใกล้ชิดของครูแนะแนว

คุณสมบัติของนักเรียนเพื่อนที่ปรึกษา YC

1. เป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถทางด้านจิตเมตตาดิจตอาสา รับฟังช่วยเหลือผู้อื่นเข้าใจผู้อื่น มีมนุษยสัมพันธ์มีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งรอบตัวเป็นต้น
2. สามารถให้คำปรึกษา และแนะแนวทั้งแก่ตนเอง และผู้อื่น ได้อย่างเหมาะสม
3. สามารถหาแนวทางในการช่วยเหลือผู้อื่นในเบื้องต้นได้
4. มีทักษะในการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ

5. ได้รับการฝึกทักษะที่จำเป็นเพื่อสามารถให้ความช่วยเหลือเพื่อนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทบาทหน้าที่ภาระกิจงานของนักเรียน YC

เพื่อนที่ปรึกษา” (YC-Youth Counselor) เป็นบุคคลที่โรงเรียนพิจารณาคัดสรรว่าเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์สามารถวิเคราะห์ มีจิตอาสาในการ รับฟังให้คำปรึกษาหรือและได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ ความสามารถในการให้คำปรึกษาเบื้องต้นและปฏิบัติหน้าที่ให้คำปรึกษา โดยการดูแล ชี้นำอย่างใกล้ชิดของครูแนะแนวและงานคลินิกวัยรุ่น ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาความเข้มแข็งระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีบทบาทหน้าที่ และแนวทางดำเนินงาน ดังนี้

1. ให้ความร่วมมือกับกรรมการนักเรียนในการจัดกิจกรรมต่างๆ ร่วมกิจกรรมและโครงการ YC
2. แนะนำแนวทางช่วยเหลือให้ความรู้เพื่อนที่มีปัญหา
3. เป็นแบบอย่างที่ดี มีทักษะชีวิตให้คำปรึกษาเพื่อน การบันทึกผลการให้คำปรึกษาและการส่งต่อ
4. ประสานงานเครือข่าย การพัฒนางานของนักเรียน YCให้ต่อเนื่องและยั่งยืน โดยตระหนักในความสำคัญของบทบาทของนักเรียนเพื่อนที่ปรึกษาและมีเจตคติที่ดีต่อการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของสังคม ทั้งในโรงเรียน และชุมชน
5. ประสานสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับบ้าน ชุมชน ผู้นำชุมชน
6. จัดตั้งกลุ่มและขยายผล YCในโรงเรียน ดำเนินการจัดกิจกรรมYC ภายในโรงเรียนเผยแพร่ความรู้ YC คู่โรงเรียนน้องๆ ในเขตพื้นที่
7. ประเมินผลการจัดกิจกรรมนำเสนอโรงเรียนเพื่อพัฒนาเครือข่าย YC ในโอกาสต่อไป

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นสรุปได้ว่าการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นคนดีตามอัตลักษณ์ผู้เรียนของนักเรียนนั้นจะต้องจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาโดยจะต้องใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ผู้ปกครองเครือข่าย ชุมชนที่สนับสนุนกิจกรรมต่างๆทั้งในระดับโรงเรียน ระดับชั้นเรียนและระดับห้องเรียนอีกทั้งช่วยส่งเสริมการเลี้ยงดูบุตรหลานแบบประชาธิปไตย โดยร่วมกับโรงเรียนในหน้าที่ที่จะพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งในตัวเองที่จะต้องปฏิบัติตนเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ศิษย์ทั้งในด้านการพัฒนาจรรยาบรรณและวิชาชีพ การพัฒนาศักยภาพด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อเป็นครูต้นแบบให้ศิษย์ได้เป็นอย่างดี โรงเรียนจะต้องพัฒนาลือต้นแบบอันได้แก่สภาพแวดล้อมภายนอกและภายในอาคารเรียน ภายในและภายนอกห้องเรียนเพื่อให้เอื้อและเป็นปัจจัยเสริมในการพัฒนาความเป็นคนดี รวมถึงการพัฒนากลุ่มเพื่อนของนักเรียนเองในรูปแบบ

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน/สถานักเรียนนักเรียนต้นแบบ เพื่อนที่ปรึกษาเพื่อให้นักเรียนต้นแบบในกลุ่ม เพื่อนด้วยกัน ซึ่งทั้งหมดที่กล่าวมานี้ล้วนแต่เป็นกระบวนการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นคนดีของ นักเรียนและเป็นปัจจัยหนุนให้เกิดความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้

สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาความเป็นคนดีของทฤษฎีของ Bandura.1963 (อ้างใน สมปอง ห่วงจริง. 2558 : 5) กล่าวโดยสรุปว่า การเรียนรู้เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน กับสิ่งแวดล้อม ซึ่งทั้งผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อกัน ผู้วิจัยจึงเลือกใช้สิ่งแวดล้อมที่มี ชีวิต ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เครือข่ายชุมชน ผู้ปกครอง ครู และกลุ่มเพื่อน และปัจจัย สิ่งแวดล้อมที่ไม่มีชีวิต ได้แก่ สิ่งแวดล้อม/สื่อต้นแบบ

สอดคล้องกับที่ประชุมในการเสวนากำหนดรูปแบบ/แนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะ ความเป็นคนดีของนักเรียน ตามสภาพปัญหาที่ผู้วิจัยได้นำเสนอต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้น พื้นฐาน ผู้ปกครอง ผู้ปกครองเครือข่ายทุกระดับชั้น เครือข่ายชุมชน ครูที่ปรึกษา/ครูผู้สอน และ คณะกรรมการนักเรียน ต่อที่ประชุม ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้เสนอแนวคิด และแนวทางไว้อย่าง หลากหลาย ดังนี้

ข้อเสนอของคณะครู (ครูที่ปรึกษา และครูผู้สอน)

ในการป้องกัน และแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียนที่ปรากฏตามสภาพจริง โรงเรียนควรจัดกิจกรรมใน 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) กิจกรรมที่เน้นการป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้น อีก 2) กิจกรรมที่เน้นการแก้ไขในกรณีที่ปัญหานั้นเกิดขึ้นแล้ว และ 3) กิจกรรมที่เน้นการส่งเสริมให้ นักเรียนเป็นคนดี ทำความดี ด้วยหัวใจ เป็นต้น ซึ่งการจัดกิจกรรมทั้ง 3 ลักษณะ ครูผู้สอน ครูที่ปรึกษา คณะกรรมการนักเรียน ตัวนักเรียนเอง ผู้ปกครอง และเครือข่ายชุมชน ควรเข้ามามีบทบาท และมีส่วนร่วม ในการดำเนินการ ไม่ควรปล่อยให้ครูที่ปรึกษา และกลุ่มบริหารงานกิจการนักเรียน แก้ไขปัญหา โดยลำพัง

ข้อเสนอของคณะกรรมการนักเรียน

ในการพัฒนานักเรียนให้เป็นคนดี ตามอัตลักษณ์ “ลูกสวนชลเป็นคนดี รักเพื่อน นับถือพี่ เคารพครู กตัญญูพ่อแม่ คุณแลน้อง” โรงเรียนควรส่งเสริม และสนับสนุนให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรม ต่างๆ ด้วยความไว้วางใจ และเชื่อมั่นใน “ลูกสวนชล” ผู้บริหาร/ฝ่ายบริหารควรสนับสนุนปัจจัยต่างๆ ในการปฏิบัติกิจกรรมของคณะกรรมการนักเรียน คณะครูควรเป็นแบบอย่างที่ดี เพราะแบบอย่างที่ดีมี ค่ากว่าคำสอน ควรมีการประกาศเกียรติคุณ และเสริมสร้างขวัญกำลังใจแก่นักเรียนที่ปฏิบัติดี โดย วิธีการที่หลากหลาย และควรหลีกเลี่ยงการทำโทษนักเรียนโดยคุดดำ หรือเขียนตีแต่หากนักเรียนทำผิด ควรสร้างวินัยเชิงบวกอย่างที่เคยปฏิบัติ เพื่อปรับพฤติกรรมให้ดีขึ้น หรือให้ทำความดีชดใช้ หรือ ทดแทนความคิดที่ได้กระทำลงไป และบันทึกความดีโดยให้ผู้มีส่วนได้เสียกับการกระทำเป็นผู้รับรอง

ความดี และในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ตามหลักสูตรสถานศึกษาควรส่งเสริมให้นักเรียนได้ออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยนักเรียน และเพื่อนนักเรียน โดยมีครูคอยเป็นที่ปรึกษา หรือเป็นที่ปรึกษาควรหลีกเลี่ยงการสอนกิจกรรมให้นักเรียนปฏิบัติ

ข้อเสนอของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เครือข่ายชุมชนและผู้ปกครองเครือข่าย

เสนอปัจจัยส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนมีคุณลักษณะเป็นคนคิดตามอัตลักษณ์ผู้เรียน ประกอบด้วย 1) เพื่อน 2) ครู 3) ครอบครัว 4) โรงเรียน และ 5) สิ่งแวดล้อม ปราบปรามรายละเอียด สรุปได้ดังนี้

1. เพื่อน คือบุคคลที่นักเรียนคบหาคุยกัน คอยให้คำปรึกษาในทุกๆ เรื่อง คอยชักชวนไปในทางที่ดีเช่น ชวนกันอ่านหนังสือ ช่วยกันติวข้อสอบ ถ้าคบเพื่อนที่ดีจะทำให้ชีวิตมีอนาคตสดใส มีการทำงานที่ดี แต่ถ้าคบเพื่อนชั่วชีวิตเราจะตกต่ำลงเนื่องจากจะชวนกันทำในสิ่งที่ไม่ดีดังนั้นการคบเพื่อนมีความสำคัญและจำเป็นต่อชีวิตของวัยรุ่นเพราะเพื่อนจะมีอิทธิพลในเรื่องความคิดความเชื่อตลอดจนให้คำปรึกษา หรือแนะนำในเรื่องต่างๆ รวมทั้งพฤติกรรมทางเพศ และอาจชักจูงไปในทาง ที่ดีและไม่ดี ดังนั้นการเลือกคบเพื่อนที่ดีจะช่วยแนะนำเรื่องพฤติกรรมทางเพศในทางที่เหมาะสม

2. ครู ไม่เพียงแต่จะต้องมีความรู้ทางวิชาการเพื่อจะสอนนักเรียนเท่านั้น แต่ครูยังต้องเป็นผู้ช่วยนักเรียนให้พัฒนาทั้งทางด้านสติปัญญา บุคลิกภาพ อารมณ์ และสังคมด้วยดังนั้น ครูต้องเป็นผู้ที่ให้ความอบอุ่นแก่นักเรียนและนักเรียนส่วนมากจะมีครูอย่างน้อยหนึ่งคนที่ยึดเป็นต้นแบบและนักเรียนจะยอมรับคำนิยมและอุดมการณ์ของครูที่นักเรียนยึดเป็นต้นแบบจะติดตามไปตลอดชีวิต

3. ครอบครัว เป็นสถาบันแห่งแรกที่อบรมทางด้านจิตใจและปลูกฝังพฤติกรรมให้แก่ นักเรียน โดยประกอบด้วยพ่อ แม่ ลูก ถือเป็นสถาบันหลักในการดูแลและเลี้ยงดูถ้าครอบครัวใดที่พ่อแม่และบุคคลในครอบครัวมีการศึกษาและ ถ่ายทอดสิ่งที่ ดีมีคุณค่ากับเด็ก เด็กก็จะได้รับการซึมซับสิ่งที่ดีมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ แต่ถ้าเด็กที่เกิดในครอบครัวที่เป็นแบบอย่างในทางตรงข้าม เช่น พ่อ แม่ หรือบุคคลในครอบครัวมีการศึกษาน้อย หากจน พ่อแม่มีพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้อง เช่น พุดจาหยาบคาย ไม่สุภาพ และมีพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสมเด็กก็จะ ซึมซับเอาพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้องนั้นมาเป็นพฤติกรรมของตนเอง ดังนั้น ครอบครัวจึงมีอิทธิพลอย่างมากต่อพฤติกรรมต่างๆ ของนักเรียน

4. โรงเรียน ต้องกำหนดแนวนโยบายที่ชัดเจน เพื่อสร้างเสริมและปลูกฝังนักเรียนให้เป็นคนคิดตามอัตลักษณ์ผู้เรียนที่โรงเรียนกำหนด สามารถประพฤติปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของโรงเรียน และของสังคมทั่วไป สามารถควบคุมดูแลตนเอง และสังคมส่วนรวมให้อยู่ร่วมกันได้ด้วยความสงบสุข อันจะมีผลทำให้โรงเรียนสามารถดำเนินกิจการต่าง ๆ ไปด้วยความสงบเรียบร้อยและนักเรียนเองก็

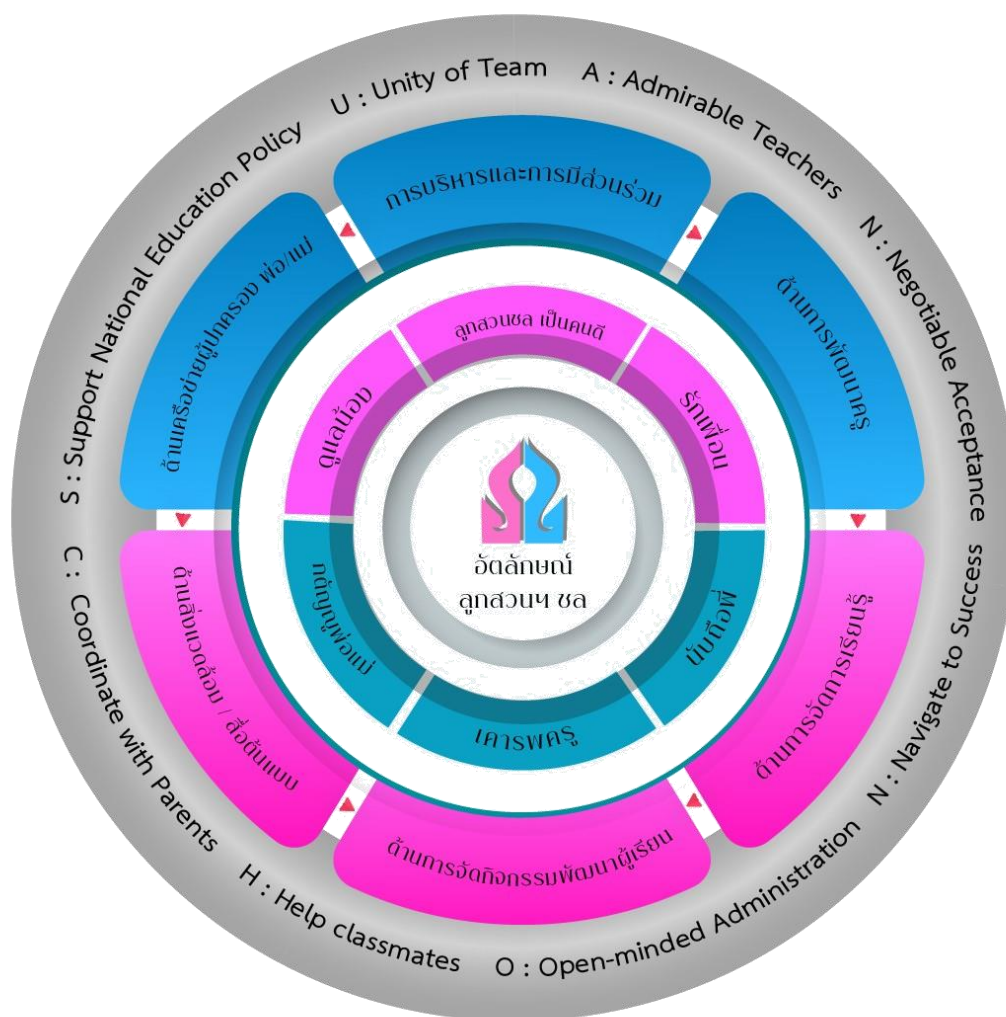
สามารถทำการศึกษาเล่าเรียนได้ด้วยความราบรื่น ปราศจากความเดือดร้อนวุ่นวาย ยิ่งกว่านั้นการที่โรงเรียนสามารถปลูกฝังให้นักเรียนสามารถประพฤติปฏิบัติตนในแนวทางที่ถูกที่ควรด้วยตัวของเขาเอง ย่อมจะช่วยให้นักเรียนเจริญเติบโตเป็นพลเมืองดีของประเทศต่อไปด้วยดี อันจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่ตนเองและแก่สังคมส่วนรวมในอนาคต

5. **สิ่งแวดล้อมที่จะต้องพัฒนาให้เป็นสื่อต้นแบบที่สำคัญทั้งภายใน และนอกโรงเรียน** หรือถ้าหากนักเรียนอยู่ในชุมชนที่มีระบบการจัดการที่ดีมีแบบอย่างทางพฤติกรรมที่เหมาะสม และมีกิจกรรมที่กระตุ้นหรือส่งเสริมเด็กและเยาวชนเข้ามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของชุมชนด้วยแล้ว จะช่วยให้เด็กและเยาวชนมีจิตสาธารณะ คิดเพื่อส่วนรวมและชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ ช่วยกันพัฒนาชุมชนให้มีความเจริญก้าวหน้าหรือสำนึกรักบ้านเกิด ซึ่งนับว่าเป็นพื้นฐานสำคัญของการเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในอนาคตต่อไป (โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย ชลบุรี. 2559 : 9-10)

ผลการเสวนาทุกกลุ่มมีความเห็นสอดคล้องกันว่าแนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นคนดีของนักเรียนตามอัตลักษณ์ผู้เรียน โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย ชลบุรี ควรนำปัจจัยสนับสนุน 5 ด้าน ได้แก่ เพื่อนนักเรียน คุณครู พ่อแม่ หรือผู้ปกครอง โรงเรียน และสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวนักเรียนมาประยุกต์ใช้นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นคนดีของนักวิชาการ นักการศึกษา และหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง พอจะประมวลสรุปได้ว่า คุณลักษณะความเป็นคนดีสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ลักษณะ ประเภทหลักๆ ได้แก่ ทำดี พูดดีและคิดดี คนดีจึงเป็นบุคคลที่เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเอง และผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับคนดีตามจุดเน้นอัตลักษณ์ผู้เรียนของโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย ชลบุรี ที่ประกาศต่อสาธารณชนในการประกันคุณภาพผู้เรียนไว้ว่า “ถูกสวนชล เป็นคนดี รักเพื่อน นับถือพี่ เคารพครู กตัญญูพ่อแม่ ดูแลน้อง” อีกทั้งผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของเพียร์เจท์ ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก ทฤษฎีด้านจิตพิสัยของแคธวอล และคณะ ทฤษฎีต้นไม้ จริยธรรมสำหรับคนไทย จากแนวคิด และทฤษฎีข้างต้น สรุปได้ว่า การพัฒนาคุณลักษณะความเป็นคนดี เป็นเรื่องของจิตใต้สำนึก ซึ่งเด็กจะเรียนรู้มาตั้งแต่อายุ 2-3 ขวบ การพัฒนาการทางจริยธรรม และคุณลักษณะความเป็นคนดีเป็นผลมาจากการที่ตัวเด็กได้ร่วมคบหาสมาคม กับผู้อื่นมากกว่าที่จะเป็นผลโดยตรงจากการพัฒนาทางร่างกาย หรือประสาท หรือเป็นผลมาจากการอบรม สั่งสอนของพ่อแม่ ครู และผู้ใหญ่ การฝึกหัดอบรมระเบียบวินัย และคุณลักษณะต่างๆ เป็นเพียงส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อมของเด็กที่เขาได้รับเด็กจะรับเอาความเชื่อ และค่านิยมต่างๆ เหล่านี้ได้ก็ต่อเมื่อเขาได้เกี่ยวข้องกับสิ่งนั้นๆ เด็กจะต้องฝึกหัดคิด พิจารณาไตร่ตรองสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการใช้สิทธิหน้าที่ และการแลกเปลี่ยนกัน และกันซึ่งสอดคล้องกับ 3 แนวคิดหลัก ที่ผู้วิจัยได้ศึกษาเพิ่มเติมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณลักษณะความเป็นคนดี ได้แก่ 1) ศาสตร์พระราชทานให้ข้อคิดการประพฤติปฏิบัติไว้ว่าอย่าคบคนด้วยฐานะ ให้คบ

คนด้วยความดีมีมิตรภาพ ด้วยความรัก ความผูกพัน และขอให้กัตัญญ์คุณบิดา-มารดา ผู้มีพระคุณ ประเทศชาติ และพระมหากษัตริย์ ถ้าทุกคนปฏิบัติตนตามศาสตร์พระราชาก็จะเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพประเทศก็จะมีแต่คนดี และทำให้ประเทศเจริญก้าวหน้า 2) แนวทางการพัฒนาความเป็นคนดี ของทฤษฎีของ Bandura.1963 (อ้างในสมปอง ห่วงจริง. 2558 : 5) กล่าวโดยสรุปว่า การเรียนรู้เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งทั้งผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อกัน ผู้วิจัยจึงเลือกใช้สิ่งแวดล้อมที่มีชีวิต ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เครือข่ายชุมชน ผู้ปกครอง ครู กลุ่มเพื่อน และปัจจัยสิ่งแวดล้อมที่ไม่มีชีวิต ได้แก่ สื่อต้นแบบ และ 3) ที่ประชุมในการเสวนาของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการศึกษาของโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย ชลบุรี ที่ทุกฝ่ายได้เสนอแนวทางข้างต้น

ผู้วิจัยได้นำปัจจัยสนับสนุนในการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นคนดีของนักเรียน ได้แก่ เพื่อนนักเรียน คุณครู พ่อแม่ หรือผู้ปกครอง โรงเรียน และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งข้อเสนอของ คณะกรรมการนักเรียน และครู มาประยุกต์ และกำหนดเป็นวิธีการ หรือแนวทางของผู้บริหารในการบริหารจัดการครอบคลุมภาระงาน 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบริหาร และการมีส่วนร่วม 2) ด้านเครือข่ายผู้ปกครอง/พ่อแม่ 3) ด้านการพัฒนาครู 4) ด้านการจัดการเรียนรู้ 5) ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และ 6) ด้านสิ่งแวดล้อม หรือสื่อต้นแบบ โดยทั้ง 6 ด้าน จะขับเคลื่อนตามกลยุทธ์ SUANCHON MODEL

กรอบแนวคิดการบริหารจัดการของผู้บริหารในการวิจัยพัฒนาคุณลักษณะความเป็นคนดีของนักเรียน ตามอัตลักษณ์ผู้เรียน โดยใช้กลยุทธ์ SUANCHON MODEL โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย ชลบุรี ปีการศึกษา 2560-2561

จากกรอบแนวคิด นำไปสู่แนวทางปฏิบัติครอบคลุมภาระงาน 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบริหารและการมีส่วนร่วม 2) ด้านเครือข่ายผู้ปกครอง/พ่อแม่ 3) ด้านการพัฒนาครู 4) ด้านการจัดการเรียนรู้ 5) ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 6) ด้านสิ่งแวดล้อมหรือสื่อต้นแบบ โดยทั้ง 6 ด้าน จะขับเคลื่อนโดยใช้กลยุทธ์ SUANCHON MODEL 8 ประการของ โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย ชลบุรี ปีการศึกษา 2560-2561 ทั้งนี้ในแต่ละด้านผู้วิจัยได้กำหนดกรอบกิจกรรมการพัฒนาโดยมีวัตถุประสงค์และกิจกรรมสร้างสรรค์พร้อมวิธีการขับเคลื่อนในแต่ละปีการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ปรากฏรายละเอียดในบทที่ 3

4. ความพึงพอใจ

4.1 ความหมายของความพึงพอใจ

ความพึงพอใจตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า “Satisfaction” ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งที่มีผลต่อความสำเร็จของงานที่บรรลุเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ อันเป็นผลจากการได้รับการตอบสนองต่อแรงจูงใจหรือความต้องการ ได้มีผู้ให้ความหมายของความพึงพอใจไว้หลายความหมาย ดังนี้

จรัสโพธิ์จันทร์ (2553 : 17) ได้กล่าวถึงความพึงพอใจว่าเป็นความรู้สึกของบุคคลต่อหน่วยงานซึ่งอาจเป็นความรู้สึกในทางบวกทางเป็นกลางหรือทางลบความรู้สึกเหล่านี้มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่กล่าวคือหากความรู้สึกโน้มเอียงไปในทางบวกการปฏิบัติหน้าที่จะมีประสิทธิภาพสูงแต่หากความรู้สึกโน้มเอียงไปในทางลบ การปฏิบัติหน้าที่จะมีประสิทธิภาพต่ำ

สรชัย พิศาลบุตร (2549: 8) กล่าวว่าไว้ว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิด หรือทัศนคติของผู้ปฏิบัติงานที่มีต่อการปฏิบัติงาน รวมทั้งกระบวนการ องค์กรประกอบ ตลอดจนปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับงานนั้นๆ หากเป็นไปในทางบวกจะมีผลทำให้เกิดความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงาน จะมีการเสียสละอุทิศแรงกายแรงใจ แรงทรัพย์ และสติปัญญาให้แก่งานมากขึ้น แต่ในทางตรงกันข้ามหากผู้ปฏิบัติงานมีความรู้สึกหรือทัศนคติต่อการปฏิบัติงานเป็นไปในทางลบ จะมีผลต่อการปฏิบัติงานในทางลบด้วย

สง่าภูธรรงค์ (2551 : 9) ได้ให้ความหมายว่าความพึงพอใจหมายถึง ความรู้สึกที่เกิดขึ้นเมื่อได้รับผลสำเร็จตามความมุ่งหมายหรือเป็นความรู้สึกขั้นสุดท้ายที่ได้รับผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์

วิมลสิทธิ์ หรยางกูร (2551 : 9) กล่าวว่าความพึงพอใจเป็นการให้ค่าความรู้สึกของเรา และมีความสัมพันธ์กับโลกทัศน์ที่เกี่ยวกับความหมายของสภาพแวดล้อมค่าความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสภาพแวดล้อมจะแตกต่างกันเช่นความรู้สึกเลว-ดีพอใจ-ไม่พอใจสนใจ-ไม่สนใจ เป็นต้น

มิเชล (Michael Beer. (1965 อ้างถึงใน สมหมาย เปียถนอม. 2551 : 7) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจไว้ว่า เป็นทัศนคติของคนที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

1) V มาจากคำว่า Valance หมายถึง ความพึงพอใจ

2) I มาจากคำว่า Instrumentality หมายถึง สื่อ เครื่องมือ วิธีทางนำไปสู่ความพึงพอใจ

3) E มาจากคำว่า Expectancy หมายถึง ความคาดหวังภายในตัวบุคคลนั้น ๆ ซึ่งบุคคลมีความต้องการและมีความคาดหวังในหลายสิ่งหลายอย่าง ดังนั้น จึงต้องกระทำด้วยวิธี

ใดวิธีหนึ่ง เพื่อตอบสนองความต้องการหรือสิ่งที่คาดหวังเอาไว้ ซึ่งเมื่อได้รับการตอบสนองแล้วความที่ตั้งความหวังหรือคาดหวังเอาไว้ บุคคลนั้นก็จะได้ความพึงพอใจ และในขณะเดียวกันก็จะคาดหวังในสิ่งที่สูงขึ้นไปเรื่อยๆ ซึ่งอาจจะแสดงในรูปสมการได้ ดังนี้ แรงจูงใจ = ผลของความพึงพอใจ +

ความพึงพอใจซึ่งหมายถึง แรงจูงใจของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ต่อการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น ต่อการประเมินผลงานขององค์กรที่เกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ของตน หรือแรงจูงใจที่บุคคลจะเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมขององค์กรใดจะเป็นผลที่เกิดจากทัศนคติองค์กร หรือการทำงานขององค์กรนั้นรวมกัน ความคาดหวังที่เขาคาดหมายไว้ ถ้ามีทัศนคติที่ดีต่อองค์กรต่อผลงานขององค์กร และได้รับการตอบสนองทั้งรูปธรรมและนามธรรมเป็นไปตามที่คาดหมายไว้ แรงจูงใจที่จะมีความรู้สึกพึงพอใจก็จะสูง แต่ในทางกลับกัน ถ้ามีทัศนคติในเชิงลบต่องาน และการตอบสนองไม่เป็นไปตามที่คาดหวังไว้ แรงจูงใจที่จะมีความรู้สึกพอใจก็จะต่ำไปด้วย

ริชาร์ด (Richard, 1993 อ้างถึงใน ภูษิต สายกิมสุวรรณ.2550 :14) ความพึงพอใจ คือ ความรู้สึกสมหวังหรือเกินความคาดหวังที่เกิดขึ้นเมื่อได้รับบริการ

ต่อศักดิ์ มุสิกกุล (2548 :28 อ้างถึงใน อำพัน วิมลวัฒนา. 2550 :10) กล่าวว่าความพึงพอใจ ความรู้สึก หรือทัศนคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เป็นไปในทางที่ดีและไม่ดีหรือในด้านบวกและในด้านลบ หรือไม่มีปฏิกิริยา คือเฉย ๆ ก็ได้ หรืออาจจะมีในทุกๆ ด้าน โดยอาจจะมีมากน้อยต่างกัน ซึ่งจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อสิ่งนั้นสามารถตอบสนองความต้องการแก่บุคคลนั้นถ้าตอบสนองได้ก็เป็นแง่บวก แต่ถ้าตอบสนองไม่ได้ก็เป็นแง่ลบความพึงพอใจอาจเปลี่ยนแปลงได้แต่ทั้งนี้ ความพึงพอใจของแต่ละบุคคลย่อมมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับค่านิยมและประสบการณ์ที่ได้รับมาเล็กน้อยเพียงใดจากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจดังกล่าวสรุปได้ว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกที่แต่ละบุคคลแสดงออกหรือทัศนคติของแต่ละบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด ซึ่งจะแสดงออกเมื่อความต้องการหรือความคาดหวังของบุคคลนั้นๆ ได้รับการตอบสนองทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ทั้งในทางที่ดีและไม่ดี ทั้งในด้านบวกหรือด้านลบหรือไม่มีปฏิกิริยาใดๆ ก็ใดจะมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับประสบการณ์และค่านิยมของแต่ละบุคคล

สรุปได้ว่า ความพึงพอใจ หมายถึงความรู้สึกที่ดีหรือทัศนคติที่ดีของบุคคลซึ่งมักเกิดจากการได้รับการตอบสนองตามที่ตนต้องการก็จะเกิดความรู้สึกที่ดีต่อสิ่งนั้น ตรงกันข้ามหากความต้องการของตนไม่ได้รับการตอบสนองความไม่พึงพอใจก็จะเกิดขึ้น

4.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ

ทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้นของมาสโลว์ (Maslow's hierarchy of Need) มาสโลว์ เป็นผู้พัฒนาแนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจในเรื่อง ความต้องการตามลำดับขั้น (Pyramid of Requirements หรือ Hierarchy of Needs) ขึ้นในปี 1943 โดยมีสมมติฐานเบื้องต้น ดังนี้ (Maslow. 1954 : 253 – 258)

1. มนุษย์มีความต้องการเป็นลำดับขั้น เมื่อความต้องการในระดับใดได้รับการตอบสนองแล้ว ก็จะให้ความสำคัญกับความต้องการในลำดับนั้นน้อยลง แต่จะพยายามเพื่อให้ได้ความต้องการในระดับที่สูงขึ้นไป

2. ความต้องการของมนุษย์เป็นเรื่องที่มีความซับซ้อน และความต้องการเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อพฤติกรรมของมนุษย์ในเวลาใดเวลาหนึ่ง

3. ความต้องการระดับต่ำต้องได้รับการตอบสนองก่อน จึงจะทำให้แสดงพฤติกรรมที่จะผลักดันให้เกิดความต้องการในระดับที่สูงขึ้น

4. มีหลายวิธีการที่จะทำให้มนุษย์เกิดความพึงพอใจต่อความต้องการในระดับสูงมากกว่าความต้องการในระดับต่ำ

มาสโลว์ได้แบ่งความต้องการของมนุษย์ตั้งแต่วิธีการระดับต่ำสุดถึงระดับสูงสุด เป็น 5 ชั้น ดังนี้

1. ความต้องการทางร่างกาย (Physiological Needs) เป็นความต้องการทางร่างกายขั้นพื้นฐานของมนุษย์และเป็นสิ่งที่จำเป็นที่สุดสำหรับการดำรงชีวิต ความต้องการเหล่านี้ ได้แก่ อากาศ เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ที่อยู่อาศัย ความต้องการทางเพศ เป็นต้น มนุษย์จะมีความต้องการในลำดับถัดไปเมื่อความต้องการระดับกายภาพได้รับการตอบสนองแล้ว ดังนั้นในขั้นแรกองค์กรจะต้องตอบสนองความต้องการของพนักงาน โดยการจ่ายค่าจ้างและผลตอบแทนเพื่อให้พนักงานสามารถนำเงินไปใช้จ่ายเพื่อแสวงหาสิ่งจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตของแต่ละคน

2. ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (Safety or Security Needs) เมื่อความต้องการด้านร่างกายได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการความมั่นคงปลอดภัยก็จะเข้ามามีบทบาทในพฤติกรรมของมนุษย์ ความปลอดภัยดังกล่าวมี 2 รูปแบบ คือ ความต้องการความปลอดภัยทางด้านร่างกาย และความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งความต้องการความปลอดภัยทางด้านร่างกาย ได้แก่ การมีความปลอดภัยในชีวิต การมีสุขภาพดี เป็นต้น ส่วนความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ได้แก่ การมีอาชีพการงานมั่นคง การทำงานที่มีหลักประกันอย่างเพียงพอจะมีผลต่อการตัดสินใจในการทำงานต่อไปอันจะเป็นข้อมูลในการตัดสินใจลาออกจากงานหรือการพิจารณาเลือกงานใหม่แต่ทราบได้ที่ความต้องการด้านร่างกายยังไม่ได้รับการตอบสนอง ความต้องการที่จะได้รับความมั่นคงปลอดภัยก็ค่อนข้างน้อย

3. ความต้องการทางสังคม (Social Needs) เมื่อความต้องการทั้ง 2 ประการได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการในระดับที่สูงกว่า จะเข้ามามีบทบาทต่อพฤติกรรมของมนุษย์ ความต้องการทางสังคม ได้แก่ ความต้องการการยอมรับในผลงาน ความเชื่ออาทร ความเป็นมิตรที่ดี ความมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และความรักจากผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน องค์กรสามารถตอบสนองความต้องการของพนักงานได้ โดยการให้ลูกจ้างมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ให้ลูกจ้างทำงานเป็นกระบวนการกลุ่ม (Group Process) และมีลักษณะเป็นการร่วมมือร่วมใจ (Collaboration) ในการทำงานมากกว่าที่จะมุ่งการแข่งขัน (Competition) ตลอดจนองค์กรต้องมองเห็นคุณค่าของบุคลากร ยอมรับความคิดเห็นของเขาเหล่านั้นด้วยการยกย่องชมเชยเมื่อมีโอกาสอันควร

4. ความต้องการได้รับการยกย่องสรรเสริญในสังคม (Esteem Needs) หมายถึง ความเชื่อมั่นในตนเอง ความสำเร็จ ความรู้ความสามารถ การนับถือตนเอง ความเป็นอิสระและเสรีภาพในการทำงาน ตลอดจนต้องการมีฐานะเด่นและเป็นที่ยอมรับนับถือของคนทั้งหลาย การมีตำแหน่งสูงในองค์กรหรือการที่สามารถใกล้ชิดบุคคลสำคัญๆ ส่วนเป็นการส่งเสริมให้ฐานะของบุคคลเด่นขึ้นทั้งสิ้น

5. ความต้องการความสำเร็จในชีวิต (Self-actualization Needs) เมื่อมนุษย์ได้รับการตอบสนองทั้ง 4 ระดับแล้ว มนุษย์จะทำงานเพื่องานคือ อยากรู้ว่าตนมีศักยภาพแค่ไหน และพยายามพัฒนาศักยภาพของตนไปสู่จุดสูงสุด การทำงานเกิดจากสนใจ รักในงานที่ทำ และทำเพราะได้มีโอกาสพัฒนาศักยภาพของตนให้ถึงจุดสูงสุด

ทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของแมคเคลเลนด (Achievement Motivation Theory)

เดวิดซี. แมคเคลเลนด (David C. McClelland, 1985 : 116) ศาสตราจารย์ทางด้านจิตวิทยาแห่งมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ดแมสซาชูเซตส์ สหรัฐอเมริกา ได้ให้แนวทางไว้ว่า มนุษย์ที่ต้องการประสบความสำเร็จตามแนวคิดของเขา จะต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. มนุษย์สามารถกำหนดเป้าหมายที่ค่อนข้างยากให้กับตัวเอง โดยที่เป้าหมายนั้นต้องสามารถดำเนินการให้บรรลุผลสมประสงค์ได้
2. มนุษย์ชอบแก้ไขปัญหามากกว่าที่จะปล่อยให้เหตุการณ์เป็นไปตามยถากรรม
3. มนุษย์สนใจที่จะปฏิบัติงานให้บรรลุผล สมตามเป้าหมายมากกว่าที่จะมุ่งสนใจผลตอบแทนหรือเงินรางวัลที่ได้รับ
4. มนุษย์ชอบที่จะได้รับทราบผลการปฏิบัติงานของตนเองอย่างสม่ำเสมอ

ทฤษฎีการจูงใจของ MC Celland (2551 : 6) ซึ่งแบ่งความต้องการของมนุษย์เป็น 3 ประเภทคือความต้องการความสำเร็จความต้องการมีอำนาจและความต้องการความสัมพันธ์ โดยความต้องการความสำเร็จหรือเรียกว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์นั้นถ้าบุคคลใดมีสูงจะมีความปรารถนาที่จะทำสิ่งหนึ่งให้ลุล่วงไปด้วยดี

ทฤษฎีสององค์ประกอบของเฮิร์ชเบิร์ก (Two-Factor Theory)

เฟรดเดริกเฮิร์ชเบิร์ก (Herzberg F. et al., 1990: 207) นักพฤติกรรมศาสตร์ที่มีชื่อเสียงแห่งมหาวิทยาลัยยูท่าห์ สหรัฐอเมริกา ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการจูงใจในการทำงานว่า มนุษย์ที่จะสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น มีองค์ประกอบสองอย่างที่ต้องพิจารณาในการที่หัวหน้างาน หรือผู้บริหารทั้งหลายจะมีความสัมพันธ์ร่วมกันกับพนักงาน ได้แก่

1. องค์ประกอบที่กระตุ้นให้เกิดความพึงพอใจในการทำงานได้แก่ ลักษณะของงานที่ปฏิบัติที่มีความสำคัญและน่าสนใจ มีโอกาสที่จะเจริญก้าวหน้าสูง มีความรับผิดชอบสูง ผลสำเร็จใน

การทำงาน การยอมรับนับถือจากผู้อื่นที่มีผลต่องานที่ประสบความสำเร็จนั้น การมีโอกาสดำเนินงานด้วยตนเองโดยอิสระ

2. องค์ประกอบที่ป้องกันความไม่พึงพอใจในการทำงาน หรือองค์ประกอบด้านการบำรุงรักษา เป็นปัจจัยที่ช่วยให้พนักงานยังคงทำงานอยู่กับองค์กร โดยไม่คิดที่จะย้ายไปทำงานที่อื่น ปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ ได้แก่ สภาพการทำงาน นโยบายของบริษัทหรือสถานที่ทำงาน ความมั่นคงขององค์กร สถานภาพของตำแหน่งงาน เงินเดือนและค่าตอบแทน ความสัมพันธ์ระหว่างหัวหน้าและลูกน้อง ปัจจัยต่างๆ ที่กล่าวนี้ หากมีอยู่อย่างสมบูรณ์พร้อม พนักงานก็จะพึงพอใจมาก แต่หากไม่มีหรือมีเพียงบางส่วน พนักงานก็จะยอมจะพึงพอใจน้อยหรือไม่พึงพอใจเลย

ศิริ โสภากย์บุรพาเดชะ (2550 : 9-10) กล่าวถึงทฤษฎีแสวงหาความพึงพอใจไว้ว่า บุคคลพอใจจะกระทำสิ่งใดที่ทำให้มีความสุขและจะหลีกเลี่ยงไม่กระทำสิ่งที่เขาจะได้รับความทุกข์หรือความลำบากอาจแบ่งประเภทความพึงพอใจกรณีนี้ได้ 3 ประเภท

1. ความพอใจด้านจิตวิทยา (Psychological Hedonism) เป็นธรรมชาติของมนุษย์จะพยายามแสวงหาความสุขส่วนตัวหรือหลีกเลี่ยงความทุกข์ใจใด

2. ความพอใจเกี่ยวกับตนเอง (Egoistical Hedonism) เป็นธรรมชาติของมนุษย์จะพยายามแสวงหาความสุขส่วนตัวแต่ไม่จำเป็นว่าการแสวงหาความสุขจะต้องเป็นธรรมชาติของมนุษย์เสมอไป

3. ความพอใจเกี่ยวกับจริยธรรม (Ethical Hedonism) ธรรมชาติของมนุษย์แสวงหาความสุขเพื่อประโยชน์

จากทฤษฎีข้างต้นสรุปได้ว่ามนุษย์ทุกคนมีความต้องการไม่สิ้นสุดจากระดับต่ำไประดับสูงมีทั้งหมด 5 ระดับเมื่อบุคคลนั้นได้รับการตอบสนองความต้องการตามที่ตนหวังก็จะก่อเกิดความพอใจ แต่ถ้าสิ่งนั้นไม่ได้เป็นไปตามคาดหวัง จะก่อให้เกิดความไม่พึงพอใจ

4.3 การวัดความพึงพอใจ

การวัดความพึงพอใจ เป็นวิธีหนึ่งที่ใช้กันอยู่ เพื่อทราบผลของการให้บริการหรือการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่ทำให้ผู้ร่วมกิจกรรมเกิดความพึงพอใจ ซึ่งนักการศึกษาให้ทัศนคติเกี่ยวกับการวัดความพึงพอใจไว้อย่างหลากหลาย ดังนี้

โยธินแสวงดี (2551 : 9) กล่าวว่ามาตรวัดความพึงพอใจสามารถกระทำได้หลายวิธี ได้แก่

1. การใช้แบบสอบถามโดยผู้ตอบแบบสอบถามจะออกแบบสอบถามเพื่อต้องการทราบความคิดเห็นซึ่งสามารถทำได้ในลักษณะที่กำหนดคำตอบให้เลือกหรือตอบคำถามอิสระคำถาม

ดังกล่าวอาจถามความพึงพอใจในด้านต่างๆ เช่น การบริหารและการควบคุมงานและเงื่อนไขต่างๆ เป็นต้น

2. การสัมภาษณ์เป็นวิธีวัดความพึงพอใจทางตรงทางหนึ่งซึ่งต้องอาศัยเทคนิคและวิธีการที่ดีจึงจะทำให้ข้อมูลที่เป็นจริงได้

3. การสังเกตเป็นวิธีการวัดความพึงพอใจโดยสังเกตพฤติกรรมของบุคคลเป้าหมายไม่ว่าจะแสดงออกจากการพูดกริยาท่าทางวิธีนี้จะต้องอาศัยการกระทำอย่างจริงจังและการสังเกตอย่างมีระเบียบแบบแผน

เผชิญ กิจระการ (2554 : 7) ได้กล่าวถึง แนวคิดของแฮทฟิลด์ และอีวส์แมน ได้ทำการพัฒนาแนวคิดของนักวิจัยต่างๆ มาเป็นเครื่องมือที่ใช้วัดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน พบว่าองค์ประกอบที่ส่งผลต่อความพึงพอใจซึ่งเป็นที่นิยมแพร่หลายในปัจจุบันประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ประการ คือ

ตัวแปรที่ 1 องค์ประกอบเกี่ยวกับงานที่ทำในปัจจุบัน แบ่งเป็น

1. ความตื่นเต้น / น่าเบื่อ
2. ความสนุกสนาน / ความไม่สนุกสนาน
3. ความโล่ง / ความสลับ
4. ความท้าทาย / ความไม่ท้าทาย
5. มีความพอใจ / ไม่พอใจ

ตัวแปรที่ 2 องค์ประกอบทางด้านค่าจ้าง แบ่งเป็น

1. ถือว่าเป็นรางวัล / ไม่เป็นรางวัล
2. มาก / น้อย
3. ยุติธรรม / ไม่ยุติธรรม
4. เป็นทางบวก / เป็นทางลบ

ตัวแปรที่ 3 องค์ประกอบทางการให้ความคิดความชอบ แบ่งเป็น

1. ยุติธรรม / ไม่ยุติธรรม
2. เชื่อถือได้ / เชื่อถือไม่ได้
3. เป็นเชิงบวก / เป็นเชิงลบ
4. เป็นเหตุเป็นผล / ไม่เป็นเหตุเป็นผล

ตัวแปรที่ 4 องค์ประกอบทางด้านนิเทศ ผู้บังคับบัญชา

1. อยู่ใกล้ / อยู่ไกล
2. ยุติธรรม จริงใจ / ไม่ยุติธรรม ไม่จริงใจ

3. เป็นมิตร / ค่อนข้างไม่เป็นมิตร
 4. เหมาะสมทางคุณสมบัติ/ ไม่เหมาะสมทางคุณสมบัติ
- ตัวแปรที่ 5 องค์ประกอบทางด้านเพื่อนร่วมงาน
1. เป็นระเบียบเรียบร้อย/ไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย
 2. จงรักภักดีต่อสถานที่ทำงาน / ไม่จงรักภักดีต่อโรงเรียนและเพื่อนร่วมงาน
 3. สนุกสนานร่าเริง/ ดูไม่มีชีวิตชีวา
 4. ดูน่าสนใจเอาใจจริงเอาใจ/ ดูเหนียวหนำย

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และหลักการวัดความพึงพอใจ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้และนำมาเป็นพื้นฐานในการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นคนดีของนักเรียน ตามอัตลักษณ์ผู้เรียน โดยใช้กลยุทธ์ SUANCHON MODEL โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัยชลบุรี ปีการศึกษา 2560-2561 ทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเกิดความพึงพอใจ เนื่องจากความพึงพอใจจะเป็นสิ่งสำคัญที่กระตุ้นให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้ปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยในประเทศ

อนุพลเทศารินทร์ (2550 :บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน โรงเรียนเซกาอำเภอเซกาจังหวัดหนองคายพบว่าการจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนทางกายภาพการจัดที่นั่งไม่มีรูปแบบยึดติดแบบใดแบบหนึ่งเกิดความสะดวกสบายในการจัดกิจกรรมในการจัดและตกแต่งห้องเรียนมีการจัดมุมวิชาการป้ายนิเทศแสดงผลงานครู- นักเรียนห้องเรียนมีความสะอาดเป็นระเบียบสวยงามมีป้ายนิเทศป้ายนิเทศการผลงานนักเรียน-ครูทุกห้องด้านแวดล้อมทางสังคมและจิตใจมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีสร้างสรรค์ระหว่างครูกับนักเรียนมีความสำคัญต่อการเรียนรู้และปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

จารุณี พ่วงศรี (2551 : บทคัดย่อ) ได้ทำการประเมินโครงการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โรงเรียนถาวรานุกูล ด้านผลผลิต พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 มีคะแนนเฉลี่ยข้อเท็จจริงที่แสดงออกถึงพฤติกรรมทางคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน หลังดำเนินการสูงกว่าก่อนดำเนินการโครงการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และความพึงพอใจของครูผู้สอน และผู้ปกครองที่มีต่อพฤติกรรมทางคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ภายหลังจากที่นักเรียนเข้าร่วมโครงการ มีความพึงพอใจ อยู่ในระดับมาก

จริยา สมประสงค์ (2551 : 284-287) ได้ศึกษาเปรียบเทียบเรื่องความดี : ศึกษาเฉพาะ นิทานธรรมและนิทานชาวบ้าน วิธีการศึกษาคือ ศึกษาข้อมูลปฐมภูมิทั้งข้อมูลจากเอกสาร สิ่งพิมพ์ ต่างๆ และจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In depth interview) และนำข้อมูลที่ได้มาเทียบเคียงกัน พบว่า ความหมายของความดี คือการกระทำที่แสดงออกถึงคุณลักษณะทางกาย ทางใจ และทางอุดมคติ ประกอบกัน ส่งผลให้พฤติกรรมเป็นไปในแนวทางที่ต้องการ นำปรารถนา นำพอใจ การประพฤติ ปฏิบัติความดีมี 3 ทาง ได้แก่ ดีทางกาย คือมีความประพฤติปฏิบัติดี ดีทางใจคือมีจิตใจดี คิดดี ปรารถนาดี และดีทางอุดมคติคือการปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนา การทำความดีที่พบแบ่งเป็น 3 ระดับคือ ระดับศีลธรรม ระดับคุณธรรม และระดับจริยบรรณ ข้อคิด และคติสอนใจในนิทานธรรม พบว่า นิทานชาดก ประวัติพระอัครสาวก อัครธรรมทูต ศาสดาและนบีจะอิงหลักศาสนาเป็นความดีใน ระดับที่เหนือกว่าอุดมคติ คือหลักศีลธรรมโดยศาสนาพุทธอิงหลักการทำดี ละเว้นความชั่ว มุ่งสู่นิพพานเป็นที่สุด ศาสนาอิสลาม เคารพต่ออัลลอฮ์ผู้ทรงเป็นความดีสูงสุด เชื่อฟังปฏิบัติตามโดยอิงหลักคัมภีร์อัลกุรอาน และหะดีษ ถือหลักปฏิบัติ 5 ประการเรียกว่า อิบาเดาะห์ หลักศรัทธา 6 หลัก จริยธรรม และหลักสภาวะการณ์มุ่งกลับคืนสู่พระเจ้า ศาสนาคริสต์ประพฤติตนตามแนวทางใน พระคัมภีร์ภาคพันธสัญญาใหม่และบัญญัติสิบประการ เชื่อเรื่องแดนชำระสู่ชาติหน้า ถือหลักรักพระเจ้าและเพื่อนมนุษย์เหมือนรักตนเอง แลปฏิบัติต่อผู้อื่นเช่นที่ปฏิบัติต่อตนเองส่วนข้อคิดจากนิทาน ชาวบ้านประเภทนิทานอีสป พบว่าสอดคล้องกับหลักศาสนา เป็นการทำความดี ประพฤติปฏิบัติดีใน ระดับจริยธรรมและคุณธรรม ได้แก่ ความสามัคคี ความกตัญญู ความซื่อสัตย์ ความเพียร ความมานะ อุดทน ความเมตตา ความมีสติปัญญา ความรักสันติและความถ่อมตน

ทวีศักดิ์ อริยวัฒน์วงศ์ (2551 : บทคัดย่อ) ได้ทำการประเมิน โครงการพัฒนาวิจัย นักเรียน โรงเรียนวัดไร่จิงวิทยา พบว่า ความคิดเห็นของครูต่อการพัฒนาวิสัยของนักเรียนอยู่ใน ระดับมาก ด้านผลกระทบ (Impact) ครูมีความพึงพอใจต่อการพัฒนาวิสัยของนักเรียน อยู่ใน ระดับมาก ความคิดเห็นของนักเรียน ต่อการพัฒนาวิสัยของนักเรียน โรงเรียนวัดไร่จิงวิทยา ด้าน ผลผลิต (Product) โดยภาพรวมนักเรียนมีวิสัยในสภาพที่เป็นจริงอยู่ในระดับมาก

นงลักษณ์ วิรัชชัย และรุ่งนภา ตั้งจิตเจริญกุล (2551 : 104-107) ได้วิเคราะห์แนวโน้ม การเปลี่ยนแปลงคุณธรรมจริยธรรมของคนไทย โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาระดับ คุณธรรมจริยธรรมของคนไทยรายไตรมาสตามตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรม 2) เพื่อศึกษาพัฒนาการและ แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงระยะยาวของระดับคุณธรรมจริยธรรมของคนไทยตามตัวบ่งชี้คุณธรรม จริยธรรม 3) เพื่อศึกษาบทบาทในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมที่ควรเฝ้าระวัง 7 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ ความซื่อสัตย์สุจริต ความมีสติสัมปชัญญะ ความรับผิดชอบ ความยุติธรรม ความขยันหมั่นเพียร ความ มีวินัย และความอดทน วิธีดำเนินการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงสหสัมพันธ์โดยมีการดำเนินงาน 4 ขั้นตอน

คือ ขั้นตอนที่ 1 เป็นการกำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัยในการศึกษาพัฒนาการและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงระดับคุณธรรมจริยธรรมของคนไทย ขั้นตอนที่ 2 เป็นการปรับปรุงเครื่องมือวัดตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรม จากโครงการพัฒนาตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรมให้มีคุณภาพดีขึ้น ขั้นตอนที่ 3 เป็นการรวบรวมข้อมูลจากคนไทย 15 กลุ่มสาขาอาชีพ ขั้นตอนที่ 4 เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงระยะยาวของระดับคุณธรรมจริยธรรมของคนไทย และบทบาทในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของคนไทย การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น 3 ตอน ตอนที่ 1 เป็นการวิเคราะห์เพื่อศึกษาระดับคุณธรรมจริยธรรมของคนไทยที่วัดเป็น 5 ช่วงเวลา ห่างกันช่วงละ 3 เดือน ตอนที่ 2 เป็นการวิเคราะห์เพื่อศึกษาพัฒนาการและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงคุณธรรมจริยธรรมของคนไทยตามตัวบ่งชี้และตอนที่ 3 เป็นการวิเคราะห์บทบาทและตัวแปรที่มีผลต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผลการศึกษาพบว่า 1) ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของคะแนนวัดตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรมที่ควรเฝ้าระวัง 7 ตัว จากการรวบรวมข้อมูล 5 ช่วงเวลา ในการวัดครั้งสุดท้ายคุณธรรมจริยธรรมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกตัวบ่งชี้ 2) ผลการวิจัยเพื่อศึกษาพัฒนาการและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงคุณธรรมจริยธรรมที่ควรเฝ้าระวัง การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ (Repeated-measure analysis of variance) เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรมที่ควรเฝ้าระวังทั้ง 7 ตัวบ่งชี้ พบว่า มีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงคุณธรรมจริยธรรมเพิ่มขึ้นเป็นแบบเส้นตรงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ โมเดลโค้งพัฒนาการของคุณธรรมจริยธรรมที่ควรเฝ้าระวังที่ 7 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ ความซื่อสัตย์สุจริต ความมีสติสัมปชัญญะ ความรับผิดชอบ ความยุติธรรม ความขยันหมั่นเพียร ความมีวินัย และความอดทนพบว่าอัตราพัฒนาการมีแนวโน้มเป็นเส้นโค้งเล็กน้อยเกือบเป็นเส้นตรง จะเห็นได้ว่าไม่ได้มีปัจจัยอื่นเข้ามา อัตราการเพิ่มของคะแนนวัดคุณธรรมจริยธรรมที่ควรเฝ้าระวังทั้ง 7 ตัว คิดเป็นร้อยละ 8.00 ตามการรับรู้ของผู้ตอบแบบสอบถาม 3) ผลการวิเคราะห์บทบาทในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในระดับตนเอง ระดับครอบครัว ระดับสังคม พบว่า ค่าเฉลี่ยจากการเรียงลำดับความสำคัญของบทบาทในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในระดับตนเองมาจากการอบรมสั่งสอนจากพ่อแม่เป็นลำดับแรก บทบาทในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในระดับครอบครัวมาจากการชักชวนให้สมาชิกในครอบครัวทำความดีเพิ่มขึ้นเป็นลำดับแรก และบทบาทในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในระดับสังคมมาจากการจัดประชุมสมาชิกของชมรมในด้านคุณธรรมจริยธรรมเป็นลำดับแรก

นงลักษณ์ วิรัชชัย และคณะ (2551 : 70) ได้วิจัยและพัฒนาตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรมที่เหมาะสมกับสังคมไทยและตรวจสอบคุณภาพของตัวบ่งชี้ที่พัฒนาขึ้นในด้านความเที่ยง (Reliability) ความตรง (Validity) ความเป็นไปได้ (Feasibility) ความเป็นประโยชน์ (Utility) ความเหมาะสม (Appropriateness) และความเชื่อถือได้ (Credibility) 2) วิเคราะห์ความไว (Sensitivity) และความไม่แน่นอน (Uncertainty) ของตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรม

เมื่อใช้แหล่งข้อมูลและวิธีการรวมคะแนนตัวบ่งชี้ที่แตกต่างกัน และ 3) เพื่อสำรวจสภาพคุณธรรมจริยธรรมของประชาชนในสังคมไทยตามตัวบ่งชี้ที่พัฒนาขึ้น วิธีดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 5 ขั้นตอน ขั้นตอนที่ 1 กำหนดวัตถุประสงค์และคำถามวิจัย ขั้นตอนที่ 2 ทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง ขั้นตอนที่ 3 พัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ขั้นตอนที่ 4 สุ่มกลุ่มตัวอย่างและเก็บรวบรวมข้อมูล ขั้นตอนที่ 5 วิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการวิจัยความเที่ยงตรงโดยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach's alpha) พบว่า ตัวบ่งชี้ส่วนใหญ่มีความเที่ยงปานกลาง ผลการวิจัยคุณภาพด้านความตรงเชิงโครงสร้างด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (exploratory factor analysis) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (confirmatory factor analysis) พบว่า โมเดลโครงสร้างองค์ประกอบของตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรม มีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้วัดหรือรวบรวมข้อมูลได้จึงค่อนข้างสูง 2) ผลการวิเคราะห์ความไม่แน่นอนและความไวของตัวบ่งชี้ พบว่า ระดับการศึกษา และภูมิภาค (ภาค) ไม่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามแหล่งความไม่แน่นอน 3) ไม่ว่าจะพิจารณากลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพหรือภูมิภาค (จังหวัด/ ภาค) กลุ่มตัวอย่างมีคุณธรรมจริยธรรมด้าน การมุ่งผลสัมฤทธิ์สูงสุด รองลงมาคือการมีสติสัมปชัญญะและความเป็นกัลยาณมิตร ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนคุณธรรมจริยธรรมด้านฉันทะต่ำสุด รองลงมาคือความซื่อสัตย์และความมีวินัย นอกจากนี้ยังพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีคะแนนคุณธรรมจริยธรรมใกล้เคียงกันภายในกลุ่มเมื่อจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษาและภูมิภาค ผลการสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมที่สูงสุด 2 ลำดับแรกของแต่ละกลุ่ม/อาชีพ รวมถึงระดับของคุณธรรมจริยธรรมดังกล่าวตามการรับรู้ของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า การมุ่งผลสัมฤทธิ์ เป็นคุณธรรมจริยธรรมที่กลุ่มตัวอย่างเห็นว่ามีค่าสำคัญเป็นลำดับแรก ต่อกลุ่ม/อาชีพต่างๆมากที่สุด รองลงมาคือความขยันหมั่นเพียร ความซื่อสัตย์สุจริตและความมีวินัย ขณะที่ ความรับผิดชอบเป็นคุณธรรมที่กลุ่มตัวอย่างเห็นว่ามีค่าสำคัญเป็นลำดับที่ 2 ต่อกลุ่ม/อาชีพต่างๆมากที่สุด รองลงมาคือความซื่อสัตย์สุจริต และความเป็นกัลยาณมิตร ความกตัญญูกตเวที ความขยันหมั่นเพียร ความมีวินัย การมีสติสัมปชัญญะ และความอดทน

ปรัชญา ไชยโย (2551 : บทคัดย่อ) ได้ทำการประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม นำชีวิตสู่เศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียน โรงเรียนหนองบัวราชภูร์บำรุง อำเภอเมืองจังหวัดกำแพงเพชร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ด้านผลสัมฤทธิ์ของโครงการ พบว่า พฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน มีการปฏิบัติเกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมในด้านความรับผิดชอบ ความมีเหตุผล ความมีวินัย ความเสียสละ ความสามัคคี การประหยัด การพึ่งตนเอง ความขยันหมั่นเพียร ความเมตตา อยู่ในระดับมาก และมรดกการปฏิบัติเกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมในด้านความกตัญญูกตเวทีอยู่ในระดับมากที่สุด และความพึง

พอใจของบุคลากรในชุมชนที่มีต่อโครงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม นำชีวิตสู่เศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนหนองบัวราชูร์บำรุง พบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

มัทธา ฉัตรทอง (2551 : บทคัดย่อ) ได้ทำการประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ของนักเรียน โรงเรียนเทศบาล 3 “เทศบาลอนุสรณ์” สังกัดเทศบาลเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ด้านผลสัมฤทธิ์ของโครงการ พบว่า นักเรียนมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมแสดงออก ด้านคุณธรรมจริยธรรมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนก่อนการพัฒนา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และหลังการพัฒนาอยู่ในระดับมากที่สุด และร้อยละของผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ปีการศึกษา ก่อนการพัฒนา (ปีการศึกษา 2549) และปีการศึกษาหลังการพัฒนา (ปีการศึกษา 2550) โดยภาพรวม ปีการศึกษาหลังการพัฒนา จำนวนนักเรียนที่มีผลการประเมินระดับดีเยี่ยม และดีมีจำนวนมากกว่า ปีการศึกษาก่อนการพัฒนา

สุนัยวิชัยเอแบควัตกรรมการทางสังคม การจัดการธุรกิจ (2551 : ก) ได้รายงานผลการสำรวจสถานภาพคุณธรรมของประชาชนในสังคมไทย โดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป โดยแบ่งพื้นที่ในการสำรวจออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ ประชาชนทั่วไปในภูมิภาคต่างๆ 18 จังหวัดทั่วประเทศ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจำนวน 3 ครั้ง ครั้งละประมาณ 4,500 ตัวอย่าง และประชาชนทั่วไปในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยเก็บข้อมูลจำนวน 5 ครั้ง ครั้งละประมาณ 2,500 ตัวอย่าง ซึ่งดำเนินการสำรวจในระหว่างเดือนพฤษภาคม 2550 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2551 ผลการสำรวจพบว่า คุณธรรมที่สำรวจมี 7 ด้าน ได้แก่ ความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต สติสัมปชัญญะ จิตอาสา ความขยันหมั่นเพียร และความรักชาติ พบว่า คุณธรรมโดยรวมของตัวอย่างส่วนใหญ่ยังอยู่ในเกณฑ์ที่ค่อนข้างดีถึงดีมาก โดยเฉพาะคุณธรรมด้านความรักชาติ และจิตอาสา เป็นคุณธรรมที่ตัวอย่างมีค่าคะแนนค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับคุณธรรมด้านอื่นๆ ส่วนคุณธรรมด้านความซื่อสัตย์และความรับผิดชอบของตัวอย่างเริ่มมีแนวโน้มสูงขึ้น อย่างไรก็ตามคุณธรรมที่อยู่ในระดับต่ำๆ ของทุกครั้งที่สำรวจ คือคุณธรรมด้านความมีสติสัมปชัญญะและด้านความมีวินัยเป็นคุณธรรมที่มีค่าคะแนนอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับคุณธรรมด้านอื่นๆ ผลการสำรวจสถานภาพคุณธรรมโดยแยกตามหัวเมืองใหญ่ซึ่งได้แก่ กรุงเทพมหานคร เชียงใหม่ ชลบุรี ขอนแก่น และสงขลา เฉพาะผลสำรวจครั้งที่ 3 เดือนพฤศจิกายนในพื้นที่ 18 จังหวัดทั่วประเทศ พบว่า ตัวอย่างในจังหวัดสงขลา มีสถานภาพคุณธรรมสูงกว่าจังหวัดเมืองใหญ่อื่นๆ โดยความรักชาติเป็นคุณธรรมที่มีมากที่สุด รองลงมาความซื่อสัตย์สุจริต จิตอาสา ความมีวินัย และความมีสติสัมปชัญญะตามลำดับ ในขณะที่ ตัวอย่างในจังหวัดชลบุรี มีความรับผิดชอบและความขยันหมั่นเพียรสูงกว่าจังหวัดหัวเมืองใหญ่อื่นๆ นอกจากนี้ตัวอย่างในจังหวัดขอนแก่น มีสถานภาพคุณธรรมต่ำกว่าจังหวัดหัวเมืองใหญ่อื่นๆ โดยคุณธรรมด้านความมีสติสัมปชัญญะเป็นคุณธรรมที่มีน้อยที่สุด รองลงมาคือความมีวินัย

ความขยันหมั่นเพียร ความซื่อสัตย์สุจริต ความมีจิตอาสา และความรับผิดชอบ ตามลำดับ สำหรับตัวอย่างในกรุงเทพมหานครมีความรักชาติต่ำที่สุด เมื่อเทียบกับจังหวัดอื่นๆ ที่เป็นหัวเมืองใหญ่ จากผลสำรวจยังพบอีกว่า กลุ่มเยาวชน และผู้มีรายได้น้อยเป็นกลุ่มที่ควรได้รับการส่งเสริมคุณธรรมอย่างเร่งด่วน เนื่องจากมีค่าคะแนนของคุณธรรมทุกด้านค่อนข้างต่ำ

สอดคล้องกลยุทธ์ด้านติผลาชีวะอ้างอิงถึงในกิตติกรทอง (2552) ได้กล่าวถึงแนวทางการจัดกิจกรรมให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

1) กิจกรรมโรงเรียนได้แก่กิจกรรมที่เน้นให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมโดยทางโรงเรียนเป็นฐานในการจัดกิจกรรมเช่นการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อแนะนำโรงเรียนกิจกรรมการฝึกอบรมกิจกรรมการแสดงของนักเรียนกิจกรรมอื่นๆที่ทางโรงเรียนจัดขึ้นในโอกาสพิเศษต่างๆ

2) กิจกรรมสัมพันธ์เป็นกิจกรรมที่เน้นการสร้างความสัมพันธ์และความคุ้นเคยกันในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นการสนทนาการเยี่ยมชมเช่นการประชุมปรึกษาเป็นวิธีการที่ช่วยให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียนพร้อมๆกับการแลกเปลี่ยนความรู้กันการแก้ปัญหาพร้อมกันการเยี่ยมบ้านเป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่สร้างสานความสัมพันธ์บ้านและโรงเรียนการเยี่ยมบ้านจะไม่ทำบ่อยนักอาจเป็นภาคเรียนละ 1 ครั้งหรือปีละ 1 ครั้งตามความเหมาะสม

3) กิจกรรมการสื่อสารสารสนเทศกิจกรรมนี้จะเน้นให้ผู้ปกครองเป็นผู้รับข้อมูลเป็นหลักส่วนใหญ่เป็นข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียนซึ่งมีหลายรูปแบบเช่น โทรศัพท์สายด่วนจดหมายข่าว โคมเพจแผ่นพับข้อมูลโรงเรียน

4) กิจกรรมการศึกษาเป็นกิจกรรมที่ให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเป็นกิจกรรมที่ผู้ปกครองเข้าถึงชั้นเรียนทั้งเป็นผู้สอนเป็นผู้ช่วยครูตลอดถึงเป็นที่ปรึกษาสำหรับผู้ปกครองด้วยกัน

5) กิจกรรมบริการเป็นกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นเพื่อเป็นบริการแก่สังคมและครอบครัวได้แก่ห้องสมุดของเล่นศูนย์ดูแลเด็กศูนย์แลกเปลี่ยนสิ่งของที่ผู้ปกครองเหลือใช้

6) กิจกรรมการตัดสินใจเป็นกิจกรรมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองระดับสูงที่ผู้ปกครองจะมีส่วนร่วมกับทางโรงเรียนในการตัดสินใจและวินิจฉัยสั่งการที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมคือการวางแผนนโยบายโรงเรียนการสรรหาบุคลากรทางการศึกษาการพัฒนาการเรียนการสอนและการพัฒนาหลักสูตร เป็นต้น

ถาวรวงศ์ ดันเจริญ(2552) ได้ศึกษากระบวนการจัดเทศกาลกระบวนการจัดเทศกาลคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนต้นแบบ จังหวัดฉะเชิงเทราพบว่า 1กระบวนการจัดเทศกาลทางสังคมจากเพื่อนพบว่า มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างเพื่อนและเยาวชน มีการสังสรรค์พูดคุยกันจนคุ้นเคยและเป็นกันเอง ร่วมรับรู้สุขทุกข์และร่วมแก้ปัญหา และด้วยการรู้จักคุ้นเคยกันเป็นอย่างดีเพื่อน จึงมีส่วน

ช่วยในการสั่งสอนอบรมเยาวชน อีกทั้งสนับสนุนส่งเสริมการทำความดีของคนในชุมชนและเยาวชนคือ ส่งเสริมคนขยันทำมาหากินและส่งเสริมการเป็นคนดี คนเก่งของเยาวชนด้วย นอกจากนี้ลักษณะวิถีชีวิตของเพื่อนชอบเข้าวัดทำบุญจึงเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเยาวชนในการซึ่มซับและสืบทอดวิถีชีวิตด้านคุณธรรมจริยธรรม 2) กระบวนการขัดเกลาทางสังคมจากเพื่อนพบว่า มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างเพื่อนและเยาวชน โดยมีลักษณะแนวคิดที่คล้ายคลึงสอดคล้องกันคือ ขยันเรียนและทำกิจกรรม มีการ-แลกเปลี่ยนเรียนรู้สิ่งต่างๆ ที่สนใจและถนัดร่วมกันและมีความจริงใจสามารถปรึกษาหารือร่วมกันได้ทั้งเรื่องการเรียนและการวางแผนอนาคต และสนับสนุนให้เยาวชนปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม ซึ่งพ่อแม่มีส่วนในการให้คำชี้แนะในการเลือกคบเพื่อนด้วย

สุภาพร สุขสวัสดิ์ (2552) กล่าวว่า การพัฒนานักเรียนให้มีคุณธรรมจริยธรรมเพื่อให้นักเรียนเป็นคนดี สามารถทำประโยชน์ให้แก่สังคมเป็นหน้าที่หลักของสถานศึกษา ในการสร้างความรู้ ความเข้าใจ ปลุกฝังเจตคติ ซึ่งผู้บริหารการศึกษาต้องตระหนักและมีบทบาทสำคัญที่สุด ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน จะต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางส่งเสริมนักเรียนให้มีคุณภาพชัดเจน โดยเริ่มจาก ผู้บริหารต้องกำหนดนโยบายการพัฒนา ให้ครูนำไปปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอน มีการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียน การปฏิบัติเป็นแบบอย่างของครู และบุคลากรในโรงเรียน การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และชุมชน ตลอดจนมีการประเมินเพื่อพัฒนา

อุไรวรรณจันทร์สวัสดิ์(2552) ได้ศึกษาวิจัยคุณลักษณะครูผู้สอนที่ดีตามความคิดเห็นของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพสาขาพาณิชยกรรม โรงเรียนมิตรพลพณิชยการ เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) โรงเรียนมิตรพลพณิชยการ เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร เกี่ยวกับคุณลักษณะของครูผู้สอนที่ดีผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับคุณลักษณะของครูผู้สอนที่ดี โดยคุณลักษณะของครูที่ตรงกับความคิดเห็นของนักเรียนมากที่สุดคือ ด้านการให้บริการด้วยความจริงใจและเสมอภาคโดยไม่เรียกรับหรือยอมรับผลประโยชน์จากการ ใช้ตำแหน่งหน้าที่โดยมิชอบ โดยเฉพาะเรื่องที่ทำหน้าที่การสอนอย่างเต็มความสามารถ รองลงมาคือด้านการประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งทางกาย วาจา ใจด้านการไม่กระทำตนเป็น ปฏิปักษ์ต่อความเจริญทางกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์และสังคมของศิษย์ด้านความรักความ เมตตาเอาใจใส่ ช่วยเหลือให้กำลังใจและด้านการส่งเสริมให้เกิดความรู้ทักษะและนิสัยที่ถูกต้องดีงาม เปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับคุณลักษณะของครูผู้สอนที่ดี นักเรียนเสนอแนะให้ครูให้ความรักและเอาใจ ใส่นักเรียนอย่างทั่ว ถึงและเท่าเทียมกันมีความสุข อ่อน โยนเป็นแบบอย่างที่ดีกับศิษย์และให้ ความเป็นกันเองกับลูกศิษย์โดยเสมอภาค

กัญจน์คหฺฐ ปิยะกาญจน์(2553 : 111-113) ได้ทำการศึกษาวิธีการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชน พบว่า นักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมที่ดีอยู่ในระดับพอใช้ถึงดีมาก ส่วนของผู้ปกครองใช้วิธีการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมที่ผสมผสานกัน ดังนี้ 1) สั่งสอนอบรมโดยตรงโดยบอกให้กระทำ หรือห้ามกระทำ ใช้การให้รางวัลและลงโทษ 2) เป็นต้นแบบใน 3 ลักษณะ คือ ตัวแบบจริง ตัวแบบสัญลักษณ์และตัวแบบคำบอกเล่า 3) สอดแทรกการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมระหว่างทำกิจกรรมร่วมกันในวันหยุด 4) ใช้หลักศาสนาด้วยการพาบุตรหลานเข้าวัดทำบุญในวันหยุด สวดมนต์ก่อนนอน ชี้แจงให้รู้บาปอันเกิดจากการทำผิดศีล 5 และชี้แจงให้เห็นผลของการกระทำ

พระสมปอง มนุชชาโต (2553 : 153-162) ได้ศึกษาเปรียบเทียบเกณฑ์ตัดสินความดีในปรัชญาของเพลโตกับพุทธปรัชญาเถรวาท ผลการวิจัย พบว่า เกณฑ์ตัดสินความดีในปรัชญาของเพลโต พิจารณาโดยหลักจริยธรรมที่วางอยู่บนพื้นฐานของ “สัจภาพมนุษย์” ทั้งใน “มิติปัจเจกภาพ” และ “มิติความเป็นสมาชิกของมนุษยชาติ” ตามหลักสิทธิ เสรีภาพ ภราดรภาพ ความเสมอภาค ความยุติธรรม อย่างเท่าเทียมกันในฐานะเป็นมนุษย์ด้วยเหตุผลและสติปัญญาที่สำคัญ คือ คุณธรรมของเพลโตที่มีความกลมกลืนกัน 4 ประเภท ประเภท คือ 1) คุณธรรมทางปัญญา 2) คุณธรรมทางความกล้าหาญ 3) คุณธรรมทางความรู้จักประมาณ 4) คุณธรรมทางความยุติธรรม คุณธรรมทั้ง 4 ของเพลโต ถือเป็นคุณธรรมที่จะปกครองทางสังคมและปัจเจกชนที่แสวงหาความยุติธรรมทางคุณธรรม ทางสังคมที่ทำให้จิตใจขัดเกลียดด้วยความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และอยู่ร่วมกันโดยสันติ มีกฎเกณฑ์ และมีกติกาสังคม ส่วนเกณฑ์ตัดสินความดีของพุทธปรัชญาเถรวาท มีหลักการดำเนินชีวิตในสังคมที่มีจุดมุ่งหมายสูงสุดที่เป็นอุดมคติของชีวิตในเกณฑ์ตัดสินว่า “การกระทำใดดีหรือไม่ดี ควรหรือไม่ควร” เพื่อให้บุคคลมีชีวิตที่ดีช่วยเหลือเกื้อกูลกันในสังคมได้เป็นอย่างดี ในการดำเนินชีวิตที่ดี พุทธปรัชญาเถรวาทจึงจัดระบบของเกณฑ์ตัดสินความดีไว้ 3 ระดับ คือ 1) ระดับศีล 2) ระดับกุศลกรรมบถ 10 และ 3) ระดับมรรค 8

สุคติ แสงหล่อ (2555) ได้ศึกษาความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อการบริหารงานของโรงเรียนสวนป่าอู่ปลัมภ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2 พบว่า ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน เป็นที่พึงปรารถนาของบุคคลทุกคน เพราะช่วยให้การทำงานเป็นไปอย่างราบรื่น และมีประสิทธิภาพสูงสุด การสร้างความพึงพอใจนั้น ผู้บริหารจำเป็นต้องรู้เกี่ยวกับกระบวนการเทคนิค และวิธีการด้วยการอาศัยการจูงใจเป็นเครื่องมือสำคัญการจูงใจบุคคลากรให้ได้ผลนั้นผู้บริหารต้องใช้สิ่งจูงใจที่เหมาะสมกับความต้องการของแต่ละบุคคล และมีความรู้พื้นฐานที่จะนำไปใช้ในการเสริมสร้างความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน

กมลวรรณคารมปราชญ์คล้ายแก้ว(2557)ดำเนินการศึกษาบทบาทของครอบครัวในการปลูกฝังและพัฒนาความเป็นพลเมืองดีตามระบอบประชาธิปไตยให้กับเด็กและเยาวชนการสร้าง

ความเป็นพลเมืองดีให้กับคนในสังคมถือเป็นวิธีการที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการทำให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยของประเทศมีความมั่นคงโดยครอบครัวถือว่าเป็นสถาบันทางสังคมที่มีส่วนสำคัญในการอบรมบ่มนิสัยปลูกฝังความเชื่อค่านิยมคุณธรรมจริยธรรมและศีลธรรมอันดีงามให้กับเด็ก รวมไปถึงปลูกฝังและพัฒนาความเป็นพลเมืองดีตามระบอบประชาธิปไตยอันประกอบไปด้วยความรับผิดชอบต่อตนเองและพึงตนเองได้ การเคารพผู้อื่น การเคารพความแตกต่าง การเคารพความเสมอภาค การเคารพกติกาหรือเคารพกฎหมาย และความรับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวมพบว่าวิธีการสำคัญที่ครอบครัวควรใช้ในการถ่ายทอดความเป็นพลเมืองดีตามระบอบประชาธิปไตยประกอบด้วย 1) การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยที่เป็นผลรวมของการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและแบบใช้เหตุผลและ 2) การเป็นแบบอย่างที่ดีของบิดามารดาในการเป็นพลเมืองดีตามระบอบประชาธิปไตยซึ่งทั้ง 2 วิธีการนี้จะช่วยให้บุตรได้รับการปลูกฝังเจตคติและพฤติกรรมแบบประชาธิปไตยตั้งแต่อยู่ในช่วงวัยเด็กและจะส่งผลต่อเนื่องไปตลอดช่วงชีวิต

น้ำทิพย์ ม่วงปลอด (2557: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียน ครูผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อคุณภาพการเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นคนดีของนักเรียน โดยใช้กลยุทธ์แม่แบบแก้ปัญหาเข้าใจ เข้าถึง พัฒนาของโรงเรียนบ้านหัวถนน จังหวัดสงขลา พบว่าปีการศึกษา 2556 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความพึงพอใจ เฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ผู้ปกครอง อยู่ในระดับมาก และนักเรียนมีระดับความพึงพอใจน้อยที่สุด อยู่ในระดับมาก ปีการศึกษา 2557 พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความพึงพอใจ เฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ นักเรียน ครู และผู้ปกครองอยู่ในระดับมาก

สุริยา เพ็ญศึกและรองศาสตราจารย์ภา ศรีไพโรจน์ (2558) ได้ทำการวิจัยเรื่องบทบาทของสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณลักษณะสุจริตของนักเรียนตามโครงการ โรงเรียนสุจริต สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 และเขต 4 พบว่า ด้านบทบาทของสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณลักษณะสุจริตของนักเรียนตามโครงการ โรงเรียนสุจริตสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 3 และเขต 4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

ปวิษฐ์สุทธีวิชและคณะ(2559)ได้ศึกษารูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาผลการศึกษาพบว่า 1) สภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลง เน้นการแข่งขัน และการเลี้ยงดูของพ่อแม่ส่งผลให้นักเรียน มุ่งประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม นักเรียนขาดทักษะ การดำรงชีวิต ขาดความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมส่วนรวม ทำอะไรไม่เป็น ช่วยเหลือตนเองไม่ได้มีความอดทนน้อย ต้องพึ่งพาอาศัยคนอื่น

ตลอดเวลา 2) รูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณสุขประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาประกอบด้วย 8 องค์ประกอบดังนี้ 1. หลักการ หมายถึง การจัดกิจกรรมที่มีเป้าหมายชัดเจน เป็นรูปธรรมปฏิบัติได้จริงเป็นกิจกรรมที่บูรณาการกับ 8 กลุ่มสาระตอบสนองความต้องการของชุมชนสอดแทรกในชีวิตประจำวัน 2. สภาพแวดล้อม หมายถึง การจัดบรรยากาศของโรงเรียนให้เอื้อต่อการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนประสานงานกับผู้ปกครองเพื่อจัดสภาพแวดล้อมทางบ้านอย่างเหมาะสม 3. เทคโนโลยี หมายถึง นำเทคโนโลยี มาใช้ในการปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณสุข 4. โครงสร้าง หมายถึง แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อรับผิดชอบการจัดกิจกรรม 5. การปฏิบัติกิจกรรม หมายถึง การสรรหาผู้รับผิดชอบการจัดกิจกรรมอย่างเหมาะสมสร้างแรงจูงใจแก่นักเรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสำรวจสภาพปัจจุบันและปัญหาในโรงเรียน/ชุมชน/เครือข่ายเพื่อนำมาวางแผน วิเคราะห์ปัญหา วิเคราะห์โครงการที่จะดำเนินการโดยคำนึงถึงประโยชน์ที่นักเรียนจะได้รับ มีออกแบบและวางแผนกิจกรรมเพื่อพัฒนาโครงการให้สอดคล้องกับการจัดกิจกรรม โดยเน้นการลงมือปฏิบัติจริง 6. การตัดสินใจ หมายถึง การรวบรวมข้อมูลอย่างรอบด้านเพื่อใช้ในการตัดสินใจในการจัดกิจกรรมพิจารณาข้อมูลและแสวงหาทางเลือกหลายๆทางเลือกและตัดสินใจเลือกทางที่ดีที่สุด 7. กิจกรรม หมายถึง กิจกรรมที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคมโดยมีการปฏิบัติตนในการทำความสะอาดที่สาธารณะการให้กำลังใจทหารการช่วยเหลือผู้ประสบภัย การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การดูแลรักษาสาธารณสมบัติและโบราณสถานของชาติการอ่านหนังสือสำหรับผู้พิการทางสายตา การส่งเสริมการท่องเที่ยว (ยุวมัคคุเทศก์) การจัดการขยะ การจัดสอนเตรียมสอบให้รุ่นน้อง การดูแลช่วยเหลือคนชราและคนพิการ การช่วยขายสินค้าเพื่อองค์กรการกุศล การช่วยพัฒนาชุมชนการทำงานในห้องสมุด การทำงานอาสาสมัครในโรงพยาบาล 8. ผลการดำเนินกิจกรรม ผู้เรียนมีจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อตนเอง สังคม และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ผู้เรียนเห็นคุณค่าวัฒนธรรมและพร้อมใช้ชีวิตอย่างรับผิดชอบต่อผู้อื่น ผู้เรียนไม่เอาัดเอาเปรียบผู้อื่น มองเห็นประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าส่วนตน ผู้เรียนมุ่งพัฒนาตนเองในฐานะพลเมืองไทยและพลเมืองโลก โดยยึดหลักการมีส่วนร่วม ผู้เรียนมีจิตสาธารณะ มุ่งทำประโยชน์และสร้างสรรค์สิ่งดีงามฝึกทำงาน การให้บริการต่างๆ ด้วยความเสียสละอดทน ผู้เรียนเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่พร้อมช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน ผู้เรียนมีทักษะและสมรรถนะในการคิดอย่างเป็นระบบและรอบด้าน ผู้เรียนมีทักษะและสมรรถนะด้านทักษะการดำรงชีวิต มีความเข้าใจทิศทางการเปลี่ยนแปลงของสังคมเห็นคุณค่าของตนเอง พร้อมและมุ่งมั่นพัฒนาสิ่งรอบตัวให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น ผู้เรียนมีทักษะและสมรรถนะในการแก้ปัญหาด้วยสันติวิธีไม่ก่อปัญหาสร้างความเดือดร้อนให้แก่ตนเองและผู้อื่น และลงมือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง ผู้เรียนมีทักษะและสมรรถนะในการสื่อสาร

กับคนอื่น ผู้เรียนมีความสามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้และทำประโยชน์แก่ส่วนรวม กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ ผู้เรียนมีการยอมรับนับถือตนเอง

มณฑล คุลย์เมธาการ และคนอื่นๆ (2560 : 3) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จความสำเร็จในการดำเนินงาน โรงเรียนคุณธรรมจริยธรรมเพื่อร่วมสร้างคนดีให้บ้านเมือง ได้แก่ การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ประกอบด้วย 1) ผู้บริหาร 2) ครู 3) นักเรียน 4) ผู้ปกครอง และ 5) ชุมชน รวมถึงกระบวนการทำงาน โดยที่ผู้บริหารต้องกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาที่ชัดเจน สร้างความตระหนักและความเข้าใจให้แก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ประสานงานความร่วมมือจากทุกภาคส่วน และประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับครูและนักเรียน สำหรับในส่วนของคุณครูนั้น ต้องมุ่งมั่นตั้งใจและทุ่มเทแรงกายแรงใจเพื่อพัฒนานักเรียน เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียน เอาใจใส่และให้คำแนะนำที่ดีแก่นักเรียน และต้องมีครูแกนนำที่มีความเข้มแข็งเป็นหลักในการดำเนินงาน ในขณะที่นักเรียนต้องดำเนินงานโครงการคุณธรรมจริยธรรมที่คิดเอง ทำเอง แก้ปัญหาเอง มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา เห็นคุณค่าเห็นคุณค่าและความสำคัญของการพัฒนาตนเอง และพัฒนาโรงเรียน ทั้งนี้ในส่วนของผู้ปกครองและชุมชน ต้องมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนานักเรียน ส่งเสริมสนับสนุนทรัพยากรในการดำเนินงาน รวมทั้งประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียน โดยที่การดำเนินงานของโรงเรียนต้องทำงานอย่างมีระบบ มีการกำกับติดตามอย่างต่อเนื่อง และมีการสะท้อนผลแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

เซนเทอร์ล(Satterlee, 2000 : 9) ได้ศึกษาเรื่องความไม่ซื่อสัตย์สุจริต วิชาการของนักเรียน เนื่องจากพบว่า ขณะนี้ในประเทศสหรัฐอเมริกา มีงานวิจัยหลายชิ้นที่แสดงให้เห็นว่า เด็กนักเรียนมีพฤติกรรมที่ส่อไปในทางทุจริตและไม่ซื่อสัตย์ในห้องเรียนมากขึ้นทุกวัน เช่น ลอกการบ้านเพื่อน ลอกข้อสอบของเพื่อน ในระหว่างสอบ รวมถึงนำข้อสอบไปบอกเพื่อนที่จะสอบใน รายวิชาเดียวกัน นักวิจัยได้พยายามค้นหาสาเหตุว่า เหตุใดนักเรียนจึงมีแนวโน้มที่ไม่ซื่อสัตย์ ผลการวิจัยพบว่า มีหลายสาเหตุที่จูงใจให้เด็กมีพฤติกรรมผิด เช่น กลัวความล้มเหลว ต้องการได้เกรดดีๆ ได้รับความกดดันจากบุคคลรอบข้างให้ได้คะแนนดี ขาดความกระตือรือร้นในการแข่งขัน และประเมินค่าตนเองต่ำ นอกจากนี้งานวิจัยพบว่า ครูเป็นบุคคลที่สำคัญยิ่งที่จะริเริ่มให้มีการเปลี่ยนแปลงในตัวเด็ก ให้มีพฤติกรรมความไม่ซื่อสัตย์ลดลง มีข้อเสนอจากงานวิจัยว่า ผู้บริหาร โรงเรียนและครูควรใช้ยุทธศาสตร์เหล่านี้ลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียน ได้แก่ การมอบรางวัลให้แก่นักเรียนที่มีพฤติกรรมดี การพิจารณามอบหมายงานหรือการบ้านให้เหมาะสมกับความสามารถของเด็กแต่ละคน พยายามอย่าเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีความทุจริต รวมทั้งการพิจารณาใช้มาตรการอย่างรอบคอบในการลงโทษเด็กนักเรียนที่ทุจริตด้านวิชาการ

ฮิธเทอร์ (Hether, 2001) ได้ศึกษาเหตุผลทางจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จากพื้นฐานการศึกษาที่หลากหลาย การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่าการจัดการศึกษาของโรงเรียน Waldorf ส่งผลต่อการพัฒนาทางจริยธรรมของนักเรียนอย่างไร ระหว่างทำการวิจัยพบว่า ข้อมูลด้านจริยธรรมของนักเรียนกำลังตกต่ำ การวิจัยในครั้งนี้ใช้วิธีการสำรวจพัฒนาการด้านเหตุผลทางจริยธรรมของนักเรียน โดยใช้แบบทดสอบปัญหาทางจริยธรรม ผลการวิจัยพบว่า ความกตัญญูเป็นแกนของคุณธรรม ความกตัญญูจะเกิดขึ้นไม่ได้ ถ้าขาดจิตสำนึกในเรื่องความกตัญญู จิตสำนึกในการตอบแทนผู้อื่น ทั้งคู่ที่สร้างประโยชน์และนำความเดือดร้อนมาให้

ซาคซิวสกี(Zakrzewski, 2012) ครูที่มีความเอาใจใส่นักเรียนทำให้นักเรียนมีการพัฒนาทางวิชาการและมีทักษะทางสังคมด้านความเมตตาช่วยเหลือผู้อื่นมากขึ้นและเบอโควิทซ์ (Berkowitz, 2011) สิ่งสำคัญในการพัฒนาหรือวิธีการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนให้บรรลุผล คือ การพัฒนาครูให้ตระหนักในความสำคัญของคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นอันดับแรก พัฒนาการสร้างสัมพันธภาพที่ดีสร้างแรงจูงใจเป็นต้นแบบของความดี

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งงานวิจัยในประเทศและงานวิจัยต่างประเทศ ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สรุปได้ว่า การพัฒนาความเป็นคนดี มีความสัมพันธ์กับการอบรมเลี้ยงดู การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม และที่สำคัญโรงเรียน/ครู ควรจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนเข้าใจวัฒนธรรม และภูมิปัญญา ความเป็นคนดี ของสังคม และประเทศชาติ ครูควรเป็นผู้ชี้แนะวิธีปฏิบัติ โรงเรียนกับบ้านควรมี

ความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด อีกทั้งเป็นแบบอย่างที่ดีของครู การสร้างสื่อต้นแบบในด้านสิ่งแวดล้อม
ภายในและภายนอกสถานศึกษา รวมทั้งการมีกลุ่มเพื่อนนักเรียน และนักเรียนต้นแบบอันเป็นปัจจัย
สำคัญในการพัฒนาความเป็นคนดีของนักเรียน